

WIADOMOŚCI

Narodowego Banku Polskiego

Miesięcznik

Tylko do użytku służbowego.

TREŚĆ NUMERU

I. DZIAŁ ARTYKUŁOWY:

1. Problematyka finansowa przedsiębiorczości państwowej — *Leon Kurowski* 621
2. Bank Państwa ZSRR 631
3. Planowanie podatków i opłat od ludności w ZSRR 637

II. ORGANIZACJA I TECHNIKA FINANSOWA:

1. Obsługa kasowa budżetu Państwa przez NBP — *Kazimierz Madura* 645
2. Normowanie środków obrotowych — *Kazimierz Trompeteur* 648
3. Z problematyki normowania środków obrotowych — *Tadeusz Choliński* 652
4. Miesięczne sprawozdania oddziałów — *Stefan Komar* 656
5. Zmiana organizacji obrotu towarowego i systemu rozliczeń w branży mięsnej — *Jan Hupert* 659
6. Zobowiązania zaległe w planach finansowania — *Franciszek Steinhauß* 664

III. DZIAŁ INSTRUKCYJNY:

Departament Ogólny

1. Wyciągi z pism Departamentu Ogólnego 667

Departament Kredytowy

1. Wyciągi z pism Departamentu Kredytowego 669
2. Wyciągi z komunikatów wewnętrznych Związku Spółdzielni Spożywców 673

Departament Zagraniczny

1. Przyjmowanie przez oddziały zgłoszeń mienia posiadanego za granicą oraz majątku cudzoziemców w kraju i zobowiązań na rzecz cudzoziemców 674
2. Tabela stawek przeliczeniowych dla dewiz i pieniędzy 676

IV. DZIAŁ RACJONALIZACJI:

1. Ruch racjonalizatorski w drugim kwartale 1950 r. 677

V. PYTANIA I ODPOWIEDZI 679

VI. BIBLIOGRAFIA 684

LEON KUROWSKI

PROBLEMATYKA FINANSOWA PRZEDSIĘBIORCZOŚCI PAŃSTWOWEJ*)

W przedsiębiorczości państwowej z punktu widzenia finansowego ważne są cztery grupy zagadnień o charakterze merytorycznym:

1. gospodarka środkami trwałymi,
2. gospodarka środkami obrotowymi,
3. gospodarka eksploatacyjna,
4. gospodarka wynikami finansowymi.

I.

W zakresie gospodarki środkami trwałymi na czoło zagadnień wysuwa się sprawa sposobu wyposażenia przedsiębiorstw w te środki. Istnieją tu dwie możliwości: albo państwo przejmie istniejące środki trwałe lub też całe istniejące przedsiębiorstwa, albo państwo tworzy, zakłada, buduje nowe środki trwałe, lub też całe nowe przedsiębiorstwa.

Sposób pierwszy jest powszechnie stosowany w pierwszej fazie tworzenia państwa zmierzającego ku socjalizmowi. Wyraża się on przede wszystkim w nacjonalizacji przedsiębiorstw. O ile nie wszystkie przedsiębiorstwa ulegają nacjonalizacji o charakterze ogólnym, mogą one być objęte przez państwo także pod innymi tytułami prawnymi o charakterze uspołeczniającym (np. wywłaszczenie, objęcie w zarząd przymusowy). Dalsza faza rozwoju państwa socjalistycznego czyni te sposoby powstawania przedsiębiorstw nieaktualnymi. W przyszłości tworzenie środków trwałych i zakładanie przedsiębiorstw będzie możliwe tylko drogą inwestowania socjalistycznego, które będzie odgrywać u nas ogromną rolę.

Jeśli chodzi o nacjonalizację lub wywłaszczenie powstaje pytanie finansowe, czy mają one być odpłatne, czy też nie. Zasada jest u nas odpłatność, szczegóły odszkodowań nie zostały jeszcze przepracowane i zdecydowane. Je-

śli chodzi o sposób drugi, polega on na tym, że za postawione do dyspozycji środki na sfinansowanie inwestycji dokonuje się wydatków o charakterze inwestycyjnym. Istnieje więc problem, w jaki sposób mają być te wydatki planowane, wykonywane, zarachowywane i kontrolowane. Dla tej grupy wydatków istnieją obszerne przepisy z dziedziny finansowania inwestycji.¹⁾

Z drugiej strony zagadnieniem podstawowym jest znalezienie pokrycia dla tych wydatków, które tworzą środki zakładowe. Najpierw należałoby wymienić tu źródła finansowe, spoza zakresu samego przedsiębiorstwa państwowego. Są to: 1. kredyty bankowe, 2. dotacje budżetowe. Następnie wejdą tu w grę środki własne przedsiębiorstw, mianowicie: a) ewentualne odliczenia z zysków, b) odpisy amortyzacyjne.

Pierwsze lata naszej niepodległości dość szeroko posługiwały się kredytami bankowymi na cele inwestycyjne. Odbywało się to na mocy inercji. Po prostu przyjęto taki system kredytowania inwestycji przez banki, jaki istniał w ustroju kapitalistycznym. Dopiero potem uświadomiono sobie bezsensowność takiego sposobu finansowania inwestycji w ustroju zmierzającym do socjalizmu. W związku z tym przyjęto zasadę skonwertowania wszystkich pożyczek, które dotąd były udzielone przedsiębiorstwom przez banki na cele inwestycyjne i przejęcia tego zadłużenia przez Skarb Państwa. W ten sposób oddłuża się przedsiębiorstwa, a dłużnikiem banków zostaje Skarb Państwa. Nie umarza się tego długu dlatego, że system bankowy nie zniósłby prostego skreślenia tych pozycji z bilansów. Na przyszłość udzielanie kredytów na cele inwestycyjne przedsiębiorstwom państwowym zostało zaniechane.

*) Elementarny przegląd zagadnień na tle uchwały Rady Ministrów z dnia 17 kwietnia 1950 r. w sprawie zasad organizacji finansowej i systemu finansowego przedsiębiorstw państwowych, objętych budżetem centralnym. (Monitor Polski Nr A-55, poz. 630).

Uchwała niniejsza wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1951 r.

¹⁾ Zagadnieniu temu będzie poświęcone oddzielne opracowanie.

Należy tu wspomnieć nawiasem o problemie uzyskiwania kredytów na cele inwestycyjne w bankach zagranicznych. Możliwości tych kredytów zawiodły. Gdyby jednak nawet były one możliwe, wydaje się niecelowe w naszym systemie gospodarczym, aby poszczególne przedsiębiorstwa wchodziły w stosunki kredytowe z zagranicą. Celowe byłoby, aby pożyczki zaciągał jedynie Skarb Państwa, który dopiero finansowałby inwestycje z budżetu.

Druga możliwość finansowania inwestycji, to dotacje budżetowe. Odgrywały one u nas początkowo małą rolę, ale obecnie nabrały podstawowego znaczenia. Dotacje budżetowe są zasadniczym sposobem finansowania inwestycji, w budżecie bowiem następuje akumulacja przeważającej części dochodu narodowego i dopiero poprzez budżet następuje rozdysponowanie jej także na cele inwestycyjne.

W dalszej kolejności finansowania rozważyć trzeba finansowanie inwestycji z zysku własnego przedsiębiorstwa. Tego rodzaju sposób stosowano u nas początkowo na mocy dekretu o planie inwestycyjnym. Miało to miejsce w okresie, kiedy przedsiębiorstwa b. Ministerstwa Przemysłu i Handlu były uważane za samodzielną pulę finansową i stanowiły odrębny obszar finansowy, przeciwstawiany budżetowi państwowemu. Taki sposób finansowania inwestycji niezależnie od błędności poglądu co do samodzielnej puli finansowej jest nie do przyjęcia także ze względu na jego sprzeczność z zasadami gospodarki planowej, jeśliby on miał znaczyć, że każde przedsiębiorstwo może zużywać swe zyski na swoje własne inwestycje.

Wreszcie ostatnim podstawowym sposobem finansowania inwestycji jest przeznaczenie na inwestycje akumulacji dokonanej w przedsiębiorstwie przy pomocy odpisów amortyzacyjnych. Każde przedsiębiorstwo winno dokonywać tych odpisów, muszą one wchodzić w skład kosztów przedsiębiorstwa.

Zużyte mogą być albo na kapitalne remonty, albo na inwestycje. Jeśli założyć, że przy pomocy odpisów amortyzacyjnych ma być utrzymany w ruchu stale ten sam konkretny aparat gospodarczy, (to samo przedsiębiorstwo) który nie ma być powiększony, należy przeznaczyć odpisy amortyzacyjne w całości na kapitalne remonty. Takie postawienie rzeczy w gospodarce planowej byłoby jednak niezyciowe. Niektóre zakłady przeżywają się, są przestarzałe i można pozwolić na wychodzenie ich z szere-

gu. Stąd teza, że odpisy amortyzacyjne winny dzielić się na dwie części: 1. przeznaczoną na kapitalne remonty i 2. przeznaczoną na inwestycje nowe, które zastąpią zakłady skazane na rozbiórkę. W tym drugim wypadku istnieje inwestycja właściwa, ale biorąc pod uwagę całość gospodarki narodowej, sprowadza się ona tylko do utrzymania całości danego potencjału gospodarczego, nie zaś do jego rozszerzenia. Stwierdzić należy więc, że odpisy amortyzacyjne skalkulowane zgodnie z istotnym zużyciem środków trwałych, nie są wystarczającym środkiem finansowania inwestycji w gospodarce, która ma wielkie i ambitne tendencje rozwojowe. Gdyby natomiast odpisy amortyzacyjne były skalkulowane niewłaściwie, stanowiłyby utajony sposób kierowania zysków na cele inwestycyjne, co w naszym systemie gospodarczym nie powinno mieć miejsca. Stąd konieczność powrotu do finansowania inwestycji z dotacji budżetowej.

II.

Przechodząc do omówienia gospodarki 1. środkami obrotowymi należy podkreślić jako zagadnienie wstępne, że środki obrotowe w przedsiębiorstwie winny być *normowane*, tzn. wysokość ich winna być zakreślona granicami wynikającymi z zakresu działalności gospodarczej przedsiębiorstwa (tzw. normatywy środków obrotowych). Przedsiębiorstwa mają naturalną tendencję do utrzymywania jak największej ilości środków obrotowych. Dysponowanie dużymi środkami obrotowymi może ułatwić pracę przedsiębiorstwa, zdejmując z kierownictwa troskę o ich zdobywanie.

Ale równocześnie, gdy przedsiębiorstwo ma duże środki obrotowe, nie przywiązuje wagi do gospodarki nimi, co prowadzi do rozrzutności. Jest to jedna strona zagadnienia. Strona druga wypływa ze stanowiska ogólnego gospodarki narodowej, gdyż posiadanie przez poszczególne przedsiębiorstwa środków obrotowych w nadmiarze, ponad konieczność, oznacza zamrażanie ich w jednym przedsiębiorstwie, podczas gdy mogłyby one być użyte z korzyścią w drugim. Jest to więc niegospodarność ze stanowiska całości gospodarki narodowej, gdy tymczasem zasada gospodarności w planowej gospodarce powinna obowiązywać w całej pełni. Zgodnie z tym trzeba wymagać, aby przedsiębiorstwu tylko tyle przydzielono środków obrotowych, ile mu potrzeba na wykonanie jego zadań, gdyż

przyznanie większej wysokości środków byłoby rozrzutnością i zachęcałoby do niegospodarności, a z drugiej strony zamrażałoby środki potrzebne gdzie indziej. Przydzielenie znów środków w mniejszej wysokości, niż wymagają normatywy, uniemożliwiłoby wykonanie zadań przedsiębiorstwa. Należy więc przydzielić przedsiębiorstwu środki obrotowe w wysokości wynikającej z jego istotnych potrzeb i określone odpowiednio zbudowanymi normatywami.

Normatywy winny być określane osobno dla każdego rodzaju środków obrotowych. Nie mogą być sztywne. Normatywy zmienia się wraz ze zmianą planu pracy przedsiębiorstwa. Zwiększenie planu pracy może spowodować zwiększenie normatywu środków obrotowych i odwrotnie ze zmniejszeniem planu pracy normatywy mogą się zmniejszyć. Zmiany w kierunku zmniejszenia zachodzą w miarę dokonywania nowych inwestycji, lepszego wyposażenia technicznego, zwiększenia wydajności pracy itp. Ustalanie normatywów winno być nieustanną troską kierownictwa przedsiębiorstw, a także organów kontroli. Czuwanie nad ustalaniem normatywów jest czynnością gospodarczą obliczoną na stałe. Nie wystarczy bowiem raz ustalić normatywy środków obrotowych i czuwać tylko nad ich przestrzeganiem. Byłoby to błędne, gdyż normatywy ulegają i muszą ulegać zmianom.

2. Obecnie powstaje zagadnienie: skąd są uzyskiwane środki obrotowe, czyli jakie są źródła pokrycia środków obrotowych. Istnieją cztery zasadnicze rodzaje źródeł:

Pierwsze i najbardziej zasadnicze źródło — to zyski własne przedsiębiorstwa. Można mianowicie przyjąć zasadę, że przy podziale zysków część ich winna być przeznaczona na uzupełnienie lub stworzenie własnych środków obrotowych. Teza ta przyjęta jest jako podstawowa w naszym systemie finansowym. Uzupełnienie własnych środków obrotowych do wysokości normatywu lub ich zwiększenie następuje najczęściej we wskazany właśnie sposób. Takie postawienie sprawy ma istotne znaczenie, gdyż stanowi silny bodziec do prowadzenia dobrej gospodarki finansowej i osiągania zysków, które pozwolą na rozwój samego przedsiębiorstwa. Można dyskutować, czy przy podziale zysku należy stwarzać granice dla odliczeń na środki obrotowe. Pewne granice w naszym systemie są ustalone. Część zysku prze-

znacza się mianowicie przede wszystkim na obligatoryjną wpłatę do budżetu państwa i fundusz zakładowy, po czym dopiero następują odliczenia na środki obrotowe. Ma to duże znaczenie zwłaszcza w pierwszym okresie organizacji przedsiębiorstw, gdy trzeba je wyposażać w normatywne środki obrotowe. Ale i później dostateczne wyposażenie w powyższy sposób ma istotne znaczenie, gdyż każde przedsiębiorstwo się rozwija, a przedsiębiorstwo rozwijające się potrzebować zawsze będzie zwiększenia środków obrotowych. Jedynie przedsiębiorstwa przeznaczone na likwidację nie potrzebują powiększania środków obrotowych.

Drugim źródłem dostarczania środków obrotowych są dotacje budżetowe. Przy zakładaniu przedsiębiorstw zawsze, a także często przy ich rozszerzaniu odliczenia od zysku na normatywne środki obrotowe, jako źródła finansowania nie wchodzi w grę, albo są niewystarczające. Wtedy trzeba sięgnąć do budżetu państwowego. Jeśli więc część zysku przedsiębiorstwa przeznaczona na środki obrotowe nie wystarcza, otrzymuje ono dotacje z budżetu. Źródło to może zatem mieć charakter pomocniczy, ale zawsze ma ono istotne znaczenie. Znaczenie to jest szczególne w dwóch wypadkach: 1. gdy przedsiębiorstwo dopiero powstaje, lub jeszcze się nie rozwinęło, 2. gdy przedsiębiorstwo gwałtownie się rozwija zgodnie z nakazami planu gospodarczego.

Trzecim źródłem uzyskiwania środków obrotowych jest kredyt bankowy.

Można rozważać dwie alternatywy teoretyczne: 1. przedsiębiorstwo winno posiadać tylko własne środki obrotowe bez konieczności uciekania się do kredytu bankowego, 2. przedsiębiorstwo winno korzystać wyłącznie z kredytu bankowego. Druga krańcowa możliwość jednak w ogóle nie wchodzi w rachubę, gdyż każde przedsiębiorstwo przynajmniej w pewnym zakresie musi mieć własne środki obrotowe. Istnieją więc tylko dwie praktyczne możliwości — albo własne środki obrotowe przedsiębiorstwa, albo część środków własnych, część zaś bankowych. Nasz system stosuje obie możliwości. Niekiedy system finansowy celowo narzuca działalności gospodarczej konieczność korzystania z kredytów bankowych. Mianowicie można wymienić dwie zasadnicze kategorie przedsiębiorstw, które winny korzystać z kredytów bankowych: 1. przedsiębiorstwa wy-

twórcze o długim cyklu produkcji oraz przedsiębiorstwa wykonawstwa inwestycyjnego, 2. przedsiębiorstwa handlowe.

Jeśli chodzi o przedsiębiorstwa wymienione pod 1., mają one pewną charakterystyczną cechę, z punktu widzenia produkcji — wymaga ona mianowicie dłuższego okresu czasu i większego nakładu środków obrotowych. Gdyby przedsiębiorstwom tym przydzielić własne środki obrotowe, kwota ich musiałaby być bardzo wysoka. W naszych warunkach ze względu na szczupłość środków budżetowych byłoby to niemożliwe. Następnie trzeba podnieść, że kontrola bankowa tych własnych środków obrotowych mogłaby być trudniejsza. Jest więc bardziej celowe udzielanie kredytu bankowego, który jest bardziej elastyczny choćby w zakresie kontroli.

W przedsiębiorstwach handlowych posiadanie w całości własnych środków obrotowych mogłoby łatwiej prowadzić do zamrażania ich, w postaci zapasów towarów, które „nie idą”. Natomiast gdy kredytu na środki obrotowe udziela bank, kontroluje on skrupulatnie obroty towarowe przedsiębiorstw, kontroluje spłatę kredytów. Gdy przedsiębiorstwo nie spłaca kredytów, oznacza to, że towar „nie idzie” i potrzebna jest interwencja. Właśnie możliwość skuteczniejszej kontroli motywuje zasadę, że w przedsiębiorstwach handlowych określona część środków obrotowych winna być zasilana z kredytów bankowych, przy czym wzajemny stosunek procentowy między środkami bankowymi i własnymi winien wychodzić z założenia najwyższej sprawności przedsiębiorstwa.

Czwartą możliwością stanowiłoby uzyskiwanie środków obrotowych z kredytu poza bankowego, a więc przede wszystkim udzielanego sobie wzajemnie przez przedsiębiorstwa. W gospodarce planowej nie ma na to miejsca. Oznaczałoby ono bowiem, że jedno przedsiębiorstwo staje się bankierem wobec drugiego. Jeśli zaś jedno przedsiębiorstwo może udzielać kredytu drugiemu, oznacza to, że ma ono zbyt wysokie środki obrotowe, a więc albo normatywy są obliczone za wysoko, albo przedsiębiorstwo ma dodatkowe środki nie poddane dyspozycji centralnej.

3. Drugą stronę problematyki środków obrotowych stanowi pytanie, co czynić ze zbędnymi środkami obrotowymi przewyższającymi normatywy. Rozwiązanie jest proste: nie po-

winny one pozostawać w przedsiębiorstwie, lecz winny być zwrócone Skarbowi Państwa, tzn. wpłacone do budżetu jako nadmierne środki obrotowe.

4. Trzeba wspomnieć, że w naszym dotychczasowym systemie finansowym istniała jeszcze jedna możliwość uzupełnienia środków obrotowych obok czterech wymienionych, a mianowicie z rachunku sum obrotowych. Natomiast nadwyżki środków obrotowych były przelewane na ten rachunek. Obecnie nie będzie to wchodziło w grę. Rachunek wyrównawczy sum obrotowych w dotychczasowej konstrukcji spełniał funkcje obecnie objęte bezpośrednio przez budżet. Dotąd zaś budżet nie miał bezpośredniego stosunku z przedsiębiorstwami, które łączyły się z nim poprzez rachunki wyrównawcze.

III.

1. Przechodząc do omawiania gospodarki eksploatacyjnej przedsiębiorstw wyróżnić należy następujące zagadnienia. Po stronie rozchodów istnieją cztery zasadnicze kategorie wydatków, które się wyrażają kategoriami: 1. cen, 2. płac, 3. amortyzacji, 4. obciążeń (o charakterze publicznoprawnym). Po stronie przychodów zasadnicze znaczenie znów mają: 1. ceny, 2. dotacje na rzecz przedsiębiorstwa (o charakterze publicznoprawnym.).

2. Rzeczą najistotniejszą jest zagadnienie cen. Nasz system finansowy zna następujące rodzaje cen: ceny zbytu, ceny skupu, ceny składowe, ceny hurtowe, ceny detaliczne, ceny usług, ceny importowe, ceny eksportowe, ceny planowo-rozliczeniowe.

Analizę cen trzeba rozpocząć od przedsiębiorstwa wytwórczego, ponieważ tu przede wszystkim rodzi się towar i stąd trafia do obrotu. Są trzy istotne zasady ustalania cen zbytu. 1. cena zbytu powinna zapewniać pokrycie kosztu własnego wytworzenia i zbytu, 2. cena zbytu powinna pokrywać zysk przedsiębiorstwa wytwórczego, 3. cena zbytu powinna pokrywać podatek obrotowy. Analogicznie wygląda sytuacja, jeśli chodzi o ceny usług. Winny one odpowiadać takim samym trzem zasadom: 1. pokrywać koszt własny wytworzenia usług, 2. pokrywać zysk własny przedsiębiorstwa usługowego, 3. pokrywać podatek z operacji nietowarowych, odpowiadający podatkowi obrotowemu.

Obok cen zbytu na towary produkowane przez przedsiębiorstwa wytwórcze istnieją ceny zbytu na towary pochodzące ze skupu lub importu. Są one spokrewnione ekonomicznie z cenami zbytu produkcji państwowej o tyle, że przedsiębiorstwa skupu oraz importu wprowadzają towary na ten sam społeczny rynek. Ceny skupu oraz importu mają istotne znaczenie jako decydujące właśnie dla momentu wejścia towaru do gospodarki społecznej z nieuspołecznionej lub z zagranicy. Ceny zbytu na towary pochodzące ze skupu i importu pokrywają: 1. ceny nabycia, 2. koszty własne handlowe, 3. zysk przedsiębiorstwa skupu względnie importu, 4. oraz ewentualne różnice wyrównawcze. Istotną różnicą między ceną zbytu przedsiębiorstwa wytwórczego a ceną zbytu przedsiębiorstwa skupu lub importu jest to, że w ostatnim wypadku nie wchodzi w grę podatek obrotowy, natomiast może wejść w grę odliczenie lub doliczenie odpowiednich różnic wyrównawczych.

Ceny skupu są to ceny nabycia produktów rolniczo-hodowlanych i pokrewnych, surowców oraz odpadków użytkowych przez przedsiębiorstwa skupu. Rzeczą najistotniejszą ekonomicznie jest tu to, że wchodzi one w grę przy stosunkach z rolnictwem (głównie nieuspołecznionym) oraz przy skupie odpadków użytkowych.

Ceny importowe są to ceny nabycia towarów w walucie zagranicznej franco granica lub cif port, przeliczone na złote po obowiązującym kursie. Oznacza to, że przy określaniu tej ceny bierze się pod uwagę cenę nabycia towarów w walucie zagranicznej, przy czym dostawca pokrywa koszty dostarczania towaru do naszej granicy lub portu. Cena ta winna być przeliczona na walutę polską według kursu urzędowego. Gdyby umowa z dostawcą zagranicznym przewidywała, że koszty transportu opłaca importer, wówczas koszty te winny być dodane do przeliczonej ceny nabycia. Stąd wynika, że ceny importowe zawsze muszą być obliczone franco granica lub cif port. Zapewnia to m. i. jednolitość statystyki finansowej.

Ceny eksportowe są to ceny sprzedaży towarów w walucie zagranicznej franco granica lub fob port, przeliczone na złote po obowiązującym kursie. Różnica w porównaniu cenami importowymi występuje w zakresie cen, które dotyczą kosztów dostawy towarów. W cenie tej więc mogą się mieścić tylko

koszty dostawy do naszej granicy lub naszego portu. Gdyby w cenie umówionej z odbiorcą zagranicznym zastrzeżone było pokrycie dalszych kosztów transportu przez naszego dostawcę, wówczas dla ustalenia ceny eksportowej należy odliczyć te koszty od ceny. Dzieje się to znowu dla uzyskania jednolitości zarachowania finansowego. Chodzi o to, aby określać ceny zawsze według tej samej zasady, a mianowicie w momencie przekraczania towarów przez granicę polską. Koszty dostawy dalszej będą traktowane jako szczególne obciążenie naszego przedsiębiorstwa eksportowego.

Jeśli chodzi o ceny składowe i detaliczne, w grę wchodzi zagadnienie marż. Marże winny służyć na pokrycie: 1. kosztów oraz 2. zysku tej instytucji handlowej, która marżę pobiera. A więc marża składowa pokrywa koszty i zysk składnic, marża hurtowa — koszty i zysk sklepu detalicznego, marża eksportowa — koszty i zysk przedsiębiorstw eksportowych. Istotnym zagadnieniem w tym zakresie jest sposób obliczania marż.

Teoretycznie istnieją różne sposoby. Nasz system finansowy pozwala, aby zależnie od potrzeby stosowany był jeden ze sposobów następujących: 1. doliczanie w postaci narzutów do cen zbytu, obliczane procentowo od cen zbytu albo też w postaci stawki w cyfrze absolutnej, 2. odliczanie rabatu od ceny detalicznej, określane procentowo od ceny albo też w postaci stawki w cyfrze absolutnej. Oba systemy — doliczanie narzutów do ceny zbytu, jak odliczanie rabatu od ceny detalicznej — mają zalety i wady. Dla statystyki, rachunkowości i sprawozdawczości posługiwanie się cenami detalicznymi z odliczaniem od nich rabatu jest wygodniejsze. Ekonomicznie lepszy jest system narzutów.

W związku z zagadnieniem marż trzeba wspomnieć, że do cen detalicznych mogą być doliczane dopłaty na pokrycie kosztów transportu, związanych z lokalnymi warunkami. Dotyczy to zwłaszcza terenów wiejskich o wyjątkowo trudnych warunkach komunikacyjnych. Poza tym wszędzie obowiązywać mają ceny jednolite.

Jeśli wreszcie chodzi o sposób zarachowywania zużycia półfabrykatów i wyrobów gotowych przez przedsiębiorstwa wytwórcze, obowiązują zasady, że półfabrykaty nietypowe zarachowywane winny być według kosztów własnych, natomiast półfabrykaty typowe przy

przejściu między poszczególnymi oddziałami przedsiębiorstwa winny być zarachowywane według ceny zbytu. Jest to naturalna konsekwencja zasady wewnętrznego rozrachunku gospodarczego. Podobnie zużycie wyrobów gotowych własnych w przedsiębiorstwie winno być zawsze obliczane po cenie zbytu.

3. Z zakresu cen osobno rozważyć należy dział cen planowo-rozliczeniowych, które się wiążą z istnieniem systemu wyrównawczego. Nowy system finansowy zrywa z dotychczasowymi rachunkami wyrównawczymi, a wprowadza bezpośrednio powiązanie przedsiębiorstw z budżetem. Jednakże w bezpośrednim powiązaniu dopuszcza się wyjątki, przy pomocy systemu wyrównawczego. System wyrównawczy może być mianowicie wprowadzony w dwóch zasadniczych wypadkach:

1. jeżeli poziom obowiązujących cen zbytu zabezpiecza ogólną planową rentowność danej gałęzi produkcji, pociąga jednak za sobą znaczne planowane zróżnicowanie rentowności poszczególnych przedsiębiorstw lub ich deficytowość,
2. jeżeli ogólny poziom cen zbytu nie zabezpiecza planowanej rentowności całej danej gałęzi produkcji.

Jak wiadomo, ceny zbytu powinny zabezpieczać pokrycie kosztu własnego wytworzenia i zbytu, zysk przedsiębiorstwa oraz podatek obrotowy. Przypomnieć trzeba, że koszty poszczególnych przedsiębiorstw mogą kształtować się na różnym poziomie w odniesieniu do tego samego artykułu wytwarzanego. Skoro tak, oznacza to, że jednolita cena zbytu może nie zabezpieczać pokrycia kosztów własnych niektórych przedsiębiorstw, jeśli będzie ona oparta na przeciętnym koszcie wytwarzania i zbytu, a koszty faktyczne w niektórych przedsiębiorstwach będą wyższe. Jeśli różnice z tego tytułu będą stosunkowo małe, nie będzie niebezpieczeństwa finansowego, gdyż mogą one np. znaleźć pokrycie w przewidywanym zysku danego przedsiębiorstwa. Małe zatem różnice będą odbijały się przede wszystkim na wysokości zysku i mogą w związku z tym stać się bodźcem aby przedsiębiorstwo doprowadziło swe koszty faktyczne do poziomu przeciętnego. Jednakże trzeba się liczyć z tym, że mogą być przedsiębiorstwa wykazujące znaczniejsze, uzasadnione odchylenia od kosztu przeciętnego. Wówczas stosowanie obowiązującej jednolitej ceny zbytu faworyzuje przedsiębiorstwa mają-

ce koszty niższe, natomiast stawia w gorszej sytuacji przedsiębiorstwa mające koszty wyższe, gdyż doprowadza je do poważnie niższej rentowności lub czyni deficytowymi. Aby temu zapobiec, właśnie przewiduje się możliwość wprowadzenia systemu wyrównawczego.

Podobnie będzie w drugim wypadku, gdy ceny zbytu dla całej gałęzi produkcji zostaną ustalone na poziomie nie zabezpieczającym planowanej rentowności. Z góry będzie istniała potrzeba dopłat z budżetu dla danej gałęzi gospodarki, aby utrzymać ją w ruchu. Bardziej celowe wtedy być może rozprowadzenie dotacji budżetowej pomiędzy przedsiębiorstwa, przy pomocy systemu wyrównawczego, niż bezpośrednie dotowanie każdego przedsiębiorstwa z budżetu.

Ceny planowo-rozliczeniowe ustala się w zasadzie na podstawie planowanego kosztu własnego danego przedsiębiorstwa lub danej grupy przedsiębiorstw z doliczeniem planowanego zysku. Innymi słowy ustala się je, uwzględniając sytuację gospodarczą danego przedsiębiorstwa, lub grupy przedsiębiorstw, na takim poziomie, który zapewnia pokrycie kosztów własnych i planowanego zysku. Rzecz ma się podobnie, jak z fabrycznymi cenami rozliczeniowymi w dotychczasowym systemie. Dzieje się tak, jeśli system wyrównawczy ma doprowadzić do wyrównania w obrębie gałęzi produkcji w całości rentownej, gdy więc tylko poszczególne przedsiębiorstwa wykazują różnice w rentowności. Jeśli natomiast cała gałąź produkcji jest deficytowa, ceny planowo-rozliczeniowe ustala się tylko na poziomie planowanego kosztu własnego, bez uwzględniania zysku.

Z momentem wprowadzenia systemu wyrównawczego i ceny planowo-rozliczeniowej dla rozliczeń między przedsiębiorstwem wytwórczym, a przedsiębiorstwem obejmującym zbytni, miarodajna jest różnica między utargiem po cenie zbytu, a wartością utargu po cenie planowo-rozliczeniowej. Znaczy to, że przedsiębiorstwo wytwórcze odstępuje swą produkcję jednostkom nadrzędnym lub branżowym centralom handlowym, obliczoną po cenie planowo-rozliczeniowej, które jednak obliczają utarg również po cenie zbytu. Przedsiębiorstwo wytwórcze otrzymuje zatem swoją należność po cenie planowo-rozliczeniowej. Po to właśnie cena ta istnieje, aby zapewnić przedsiębiorstwu dopływ środków obrotowych we właściwej wysokości. Ale dla branżowej centrali handlowej

ważna jest sprawa ceny zbytu, która musi być uwzględniona dla dalszego obrotu towaru. Różnice między utargiem po cenie zbytu i wartością utargu po cenie planowo-rozliczeniowej mogą być dla danej centrali handlowej ujemne, albo dodatnie.

Jeśli mianowicie cena planowo-rozliczeniowa jest wyższa od ceny zbytu, czyli centrala handlowa płaci przedsiębiorstwu więcej, niżby to wynikało z ceny zbytu, powstaje różnica ujemna. W odwrotnym wypadku jeśli ceny planowo-rozliczeniowe są niższe od cen zbytu, różnica może mieć charakter dodatni.

Różnice, bądź dodatnie bądź ujemne, zostają ześrodkowane na rachunku wyrównawczym centrali zbytu bądź jednostki nadrzędnej, które przejmują wytwory przedsiębiorstw wytwórczych. Skoncentrowanie tych różnic dodatnich i ujemnych winno się wyrazić w danej centrali branżowej określonym rezultatem finansowym. Może on być dwojaki. W wypadku zapewnienia rentowności całej gałęzi produkcji różnice ujemne i dodatnie winny się z b i l a n s o w a ć, wpłaty zatem na rachunek wyrównawczy i wypłaty z niego bilansują się. Jest to jasne, gdyż w tym wypadku system wyrównawczy jest wprowadzony po to właśnie, aby poszczególnym przedsiębiorstwom zapewnić pokrycie kosztów i zysku, przesuwając nadwyżki powstałe w jednych przedsiębiorstwach na wyrównanie niedoborów innych. Natomiast w wypadku drugim, gdy poziom obowiązujących cen nie zabezpiecza planowej rentowności danej gałęzi produkcji, na rachunku wyrównawczym musi powstać s a l d o u j e m n e z tytułu ustalenia deficytowych cen. Winno ono być pokryte dotacją z budżetu państwa, jako ogólna ujemna różnica wyrównawcza. W tym wypadku system wyrównawczy staje się pośrednikiem między budżetem państwa, a poszczególnymi przedsiębiorstwami włączonymi do systemu wyrównawczego. Zamiast bezpośredniego pokrywania z budżetu niedoboru poszczególnych przedsiębiorstw wypłaca budżet jedną tylko dotację do systemu wyrównawczego.

System wyrównawczy może być wprowadzony w różnych okolicznościach. Nasz system finansowy przewiduje już następujące cztery wypadki:

1. system wyrównawczy frachtów, ✓
2. system wyrównawczy eksportu, ✓
3. system wyrównawczy importu, ✓
4. system wyrównawczy skupu. ✓

Niezależnie od tego możliwe są inne tytuły wprowadzenia systemu wyrównawczego dla jakiegokolwiek gałęzi produkcji.

System wyrównawczy f r a c h t ó w może być wprowadzony na podstawie przepisów szczegółowych, jeśli koszty transportu danych wytwórów, w stosunku do ich cen są znaczne, a ceny zbytu ustalane są franco odbiorca. Koszt własny wraz z zyskiem danego wyrobu franco wytwórca (bez uwzględnienia kosztów przewozu) jest więc stosunkowo niski. Ale w stosunku do poszczególnych odbiorców może być bardzo zróżniczkowany i to bardzo poważnie (może to zachodzić w wypadku np. węgla, cementu i soli). Jeśli się pragnie zabezpieczyć jednolitą cenę zbytu na terenie całego kraju, trzeba uwzględnić, że koszty transportu mogą nieraz być nawet wyższe od kosztów produkcji, a w bardzo odległych miejscowościach mogą być nawet bardzo wysokie. W tym wypadku można ustalić średni planowany koszt przewozu dla danego przedsiębiorstwa, aby ustalić jednolitą cenę zbytu franco odbiorca, a w systemie wyrównawczym rozliczać różnice między średnimi planowanymi kosztami a efektywnymi kosztami transportu, które będą niższe dla miejscowości bliskich, a wyższe od kosztu średniego dla miejscowości dalszych.

W systemie wyrównawczym e k s p o r t u trzeba uwzględnić okoliczność, że różnica między ceną eksportową a wartością towarów eksportowanych po cenie nabycia plus marża eksportowa przedsiębiorstwa eksportowego może być stosunkowo znaczna. Cena eksportowa — to cena sprzedaży towaru w walucie zagranicznej franco granica lub też fob port, przeliczona na złote po obowiązującym kursie. Cena eksportowa wynika z warunków, które panują na rynku światowym. Ceny światowe nie mają z reguły związku z naszymi kosztami produkcji i planowanymi zyskami, gdyż kształtuje się w oparciu o zupełnie inne czynniki. Tymczasem przedsiębiorstwa eksportowe nabywają towary w kraju po cenie zbytu od przedsiębiorstw wytwórczych, lub przedsiębiorstw skupu, która obejmuje koszt własny wytworzenia i zbytu, podatek obrotowy i zysk przedsiębiorstwa wytwórczego. A zatem w przedsiębiorstwie eksportowym z natury rzeczy musi powstać różnica pomiędzy ceną eksportową, a ceną nabycia, powiększoną o marżę eksportową.

Różnica ta może mieć charakter dwojaki. Jeśli ceny eksportowe są wyższe od cen nabycia

plus marża eksportowa, powstaje różnica dodatnia, czyli uzyskuje się na eksporcie pewną nadwyżkę. Gdy ceny eksportowe są niższe od naszych kosztów produkcji oraz planowanego przez nas zysku, powstaje strata na eksporcie w stosunku do kosztów produkcji, czyli występuje różnica ujemna. Nie zawsze strata ta jest niekorzystna z punktu widzenia naszego bilansu płatniczego, zwłaszcza ze względu na dewizy. Fakt jednak powstania takiej różnicy powoduje powstanie zagadnienia finansowego pokrycia tej różnicy.

Gdyby dane przedsiębiorstwo eksportowe funkcjonowało na zasadzie wewnętrznego systemu wyrównawczego, dodatnimi różnicami pokrywałoby różnice ujemne. Sprawa byłaby prosta. Jednakże państwo jest tak bardzo zainteresowane w eksporcie, iż różnice eksportowe zarówno dodatnie jak ujemne winny być bezpośrednio rozliczane z budżetem państwa. Budżet przewiduje z jednej strony pomoc eksportową, która pokrywa ujemne eksportowe różnice wyrównawcze, a z drugiej zaś strony, o ile eksport przynosi dodatnie różnice, winny one być traktowane jako obciążenia eksportowe w stosunku do przedsiębiorstwa eksportowego i wpłacane bezpośrednio do budżetu. Nie ma bowiem powodu do pozostawiania dodatniej różnicy w przedsiębiorstwie, gdyż uzyskanie tej różnicy nie jest zasługą przedsiębiorstwa eksportowego.

System wyrównawczy importu wynika z faktu różnic między cenami importowymi a cenami zbytu dla artykułów importowanych. Cena importowa — to cena nabycia towaru w walucie zagranicznej franco granica lub cii port, przeliczona na złote po obowiązującym kursie. Cena ta ustalona jest więc w nawiązaniu do cen na rynku światowym.

Do ceny importowej dochodzą ponadto koszty własne importu oraz zysk przedsiębiorstwa importowego. Sumie tej przeciwstawić trzeba wartość towarów importowanych po cenach zbytu, które stosownie do obowiązujących cenników państwowych winny być stosowane w obrocie towarowym. Jeśli ceny zbytu będą ustalone na poziomie uwzględniającym cenę importową, koszty i zysk przedsiębiorstwa importowego, oczywiście, nie byłoby różnic do wyrównania. Jeśli jednak ceny zbytu są ustalone na poziomie innym, mogą powstać różnice ujemne albo dodatnie. Jeśli cena zbytu będzie niższa od ceny importowej plus koszty

własne i zysk importowy, różnica będzie ujemna, wtedy w grę wchodzi dotacja budżetu, tzw. pomoc importowa. Jeśli zaś cena zbytu będzie wyższa, powstanie różnica dodatnia, która będzie obciążeniem importowym, spadającym na przedsiębiorstwo importowe na korzyść budżetu państwa.

W gospodarce naszej mogą występować zarówno pomoc importowa, jak i obciążenie importowe. Pomoc importowa może zachodzić w stosunku do artykułów, które są niezbędne dla naszej gospodarki (np. rudy, metali, nawozy sztuczne). W wypadku importu artykułów o charakterze zbędnym (np. pomarańcze) wydaje się celowe stosowanie obciążenia importowego.

System wyrównawczy skupu stosowany jest w odniesieniu do wyrobów gospodarki nieuspołecznionej przede wszystkim artykułów rolniczych. Jeśli ceny skupu są ustalone jednolicie w powiązaniu z cenami zbytu, jak np. cena zakupu zboża, nie ma potrzeby wprowadzenia systemu wyrównawczego. Ale jeśli skup odbywa się według cen różnych, a to może mieć często miejsce, (np. jajka), wówczas może zająć różnica pomiędzy cenami zbytu a cenami skupu. Teoretycznie można pomyśleć wypadek, że ceny zbytu będą, ogólnie biorąc, niższe albo wyższe od cen skupu. W wypadku istnienia takich różnic może być wprowadzony system wyrównawczy. Mogą wtedy powstać różnice dodatnie lub ujemne. Jeśli ceny zbytu będą niższe od cen skupu plus koszty własne i zysk przedsiębiorstwa skupu, wówczas różnica będzie ujemna i zajdzie potrzeba dopłaty z budżetu na pomoc przy skupie. W wypadku odwrotnym różnica będzie dodatnia co uzasadniać będzie obciążenie na rzecz budżetu.

4. Zagadnienia płac normowane są w oparciu o zbiorowe układy pracy i płacy. Wymagają one odrębnego studium.

5. O amortyzacji była mowa przy omawianiu zagadnienia środków trwałych. Poruszono tam podstawowe założenie, które pozwala używać amortyzacji nie tylko na kapitalne remonty, ale także wykorzystywać ją w sposób bardziej elastyczny, przeznaczając odpisy amortyzacyjne na kapitalne remonty w innych przedsiębiorstwach, a nawet na inwestycje właściwe. W zakresie gospodarki amortyzacją nasz system finansowy rozwija to założenie w sposób bardziej szczegółowy.

Podstawową zasadą jest, że część funduszu

amortyzacyjnego określona procentowo w stosunku do całej amortyzacji winna być obrócona na sfinansowanie kapitalnych remontów. Wynika stąd, że pierwszym zadaniem amortyzacji jest finansowanie kapitalnych remontów.

Druga zasada umożliwia zróżniczkowanie odpisów amortyzacyjnych na kapitalne remonty, a mianowicie w granicach ustalonej dla danej gałęzi gospodarki wysokości odpisów amortyzacyjnych jednostki nadrzędne uprawnione są do różnicowania dla poszczególnych przedsiębiorstw wysokości części funduszu amortyzacyjnego, przeznaczonej na kapitalne remonty, a także do przesuwania zakumulowanych kwot z tytułu amortyzacji między poszczególnymi przedsiębiorstwami. Gdyby dla całej gałęzi gospodarki wysokość amortyzacji na kapitalne remonty była ustalona jednolicie, jedne przedsiębiorstwa byłyby zaopatrywane w środki na kapitalne remonty nadmiernie, inne zaś mogłyby być zaopatrywane w sposób niedostateczny. Wiąże się to z indywidualnym stanem technicznym poszczególnych przedsiębiorstw. Największą ścisłość można by było osiągnąć, gdyby dla każdego przedsiębiorstwa ustalono w tym celu odmienną stawkę amortyzacyjną. Byłoby to jednak zbyt uciążliwe, technicznie ustala się więc jednolite stawki dla poszczególnych gałęzi gospodarki. Gdyby takie zróżnicowanie było niewystarczające, jednostki nadrzędne uprawnione są do dalszej redystrybucji funduszy amortyzacyjnych, polegającej na tym, że przydziela się poszczególnym przedsiębiorstwom na kapitalne remonty kwoty odpowiadające ich rzeczywistym potrzebom, a zaczerpnięte z amortyzacji innych przedsiębiorstw.

Zasada trwałości funduszu amortyzacyjnego na remont kapitalny głosi, że środki na remont kapitalny nie wykorzystane w danym okresie gospodarczym przechodzą na lata następne. Rzecz więc wygląda wręcz inaczej niż w gospodarce budżetowej, gdzie kredyty budżetowe wygasają z końcem okresu budżetowego, okres zaś ulgowy istnieje jedynie dla kredytów inwestycyjnych. W zakresie gospodarki środkami na kapitalne remonty rozwiązanie jest dlatego odmienne, by zabezpieczyć utrzymywanie środków trwałych przedsiębiorstwa w dobrym stanie technicznym.

Zasada pierwszeństwa wykorzystania amortyzacji własnej głosi, że kapitalne remonty w danym przedsiębiorstwie mają być pokrywane przede wszystkim z własnych odpisów amor-

tyzacyjnych. Dopiero gdy te środki niewystarczają, wolno przenieść odpisy z innego przedsiębiorstwa. To samo rozwiązanie jest stosowane w obrębie finansowania inwestycji właściwych. Inwestycje właściwe danego przedsiębiorstwa mają być przede wszystkim pokrywane także z części odpisów amortyzacyjnych tegoż przedsiębiorstwa, mianowicie z tej części, która nie jest przeznaczona na kapitalne remonty. Dopiero o ile te środki okażą się niewystarczające, wchodzi w grę dotacja państwowa. Chodzi tu wszędzie o kapitalną zasadę, aby każde przedsiębiorstwo żywiło się własnymi środkami.

Administracja funduszu amortyzacyjnego odbywa się przy pomocy banku finansującego eksploatację danego przedsiębiorstwa. Jest to uzasadnione tym, że odpisy amortyzacyjne wpływają w toku gospodarki eksploatacyjnej. Proces kapitalnych remontów jest także ściśle związany z procesem eksploatacji, gdyż mają one odbywać się w już istniejącym przedsiębiorstwie przede wszystkim jego własnymi siłami.

Należy tu też wspomnieć o sprawie ewentualnego kredytu krótkoterminowego na kapitalne remonty. Może się okazać mianowicie, że przedsiębiorstwo nie zgromadziło jeszcze odpowiedniej amortyzacji, a remont jest pilny. Nie można więc z nim czekać na zakończenie okresu gospodarczego. W związku z tym dopuszcza się, że wydatki na pilny remont kapitalny mogą być dokonywane z kredytu krótkoterminowego, który będzie zwrócony z odpisów amortyzacyjnych w ciągu danego okresu gospodarczego. Odpisy te wówczas nie są kierowane na rachunek amortyzacyjny, lecz na spłatę kredytu.

Istnieją trzy zasadnicze rodzaje obciążeń gospodarki eksploatacyjnej. Są to:

1. podatki,
2. obciążenia socjalne,
3. różnice budżetowe.

Przedsiębiorstwa wytwórcze opłacać będą podatek obrotowy. Przedsiębiorstwa usługowe ponosić będą podatek z operacji nietowarowych. Wszystkie pozostałe przedsiębiorstwa zwolnione są od podatku obrotowego i z operacji nietowarowych, w szczególności więc wolne są także przedsiębiorstwa handlowe i wykonawstwa inwestycyjnego. Wiąże się to z ogólną koncepcją leżącą u podłoża nowego systemu podatkowego. Podatek obrotowy ma przelewać do

budżetu część produktu dodatkowego, który powstaje w przedsiębiorstwach wytwórczych i usługowych. Pozostałe przedsiębiorstwa nie tworzą dochodu narodowego. Założenie to nie jest zupełnie ścisłe, ale ponieważ część dochodu narodowego powstająca w handlu jest nieznaczna, można go przyjąć. Jeśli chodzi o przedsiębiorstwa wykonawstwa inwestycyjnego, trzeba zwrócić uwagę, że działalność ich stanowi proces używania dochodu narodowego a nie jego tworzenie. Trzeba wreszcie zaznaczyć, że wszystkie przedsiębiorstwa nie podlegające podatkowi obrotowemu i z operacji nietowarowych podlegać jednak będą przepisom o podziale zysku, który stanowi równoważnik podatku dochodowego.

Jeśli chodzi o obciążenia socjalne, omówić należy: 1. składki ubezpieczeniowe z tytułu ubezpieczeń społecznych, 2. składki na akcję socjalną. Zagadnienia składek ubezpieczeniowych wymagają osobnego omówienia w innym studium. Jeśli chodzi o akcję socjalną, obecny system polegający na tym, że przedsiębiorstwa obowiązuje się część funduszu płac przeznaczać na akcję socjalną, zostanie zastąpiony systemem dotacji budżetowych. Składki na akcję socjalną nie będą więc stanowiły obciążenia eksploatacji.

Jak to już była mowa, przy istnieniu systemu wyrównawczego mogą mieć miejsce dodatnie różnice na rzecz Skarbu Państwa, które powinny być przelewane do budżetu państwowego podobnie jak podatki. Dodatnie różnice budżetowe są zbliżone ekonomicznie do podatku obrotowego. W przeciwieństwie do tego ujemne różnice budżetowe, polegające na pomocy z budżetu (dopłaty budżetowe), znajdują się po stronie dochodów przedsiębiorstwa obok dochodów z cen.

IV.

W obrębie tego tematu trzeba odróżnić dwie serie zagadnień, zależnie od tego, czy dane przedsiębiorstwo wykazuje zyski, czy też straty.

Jeśli przedsiębiorstwo — już po uwzględnieniu spraw różnic budżetowych — wykazuje straty, powstaje zagadnienie, jak mają one być pokryte. Straty mogą być planowe, lub też nie przewidziane w planie. Na straty planowe zgodnie z naszym systemem finansowym może być w budżecie przewidziana dotacja, gorzej wygląda sprawa z deficytem nieprzewidzianym, wynikającym z wadliwej gospodarki przedsiębior-

stwa, najczęściej ze wzrostu kosztów ponad plan. Naiwnością byłoby ukaranie przedsiębiorstwa w ten sposób, że zostawiłoby się je ze zmniejszonymi środkami obrotowymi. Deficyty w tym wypadku powinny być pokryte przez uzupełnienie środków obrotowych. System finansowy winien przeto liczyć się z możliwością strat pozaplanowych, szukać dla niej rozwiązania. Obowiązujące przepisy rozwiązania tego nie podają.

Ważniejszym zagadnieniem jest podział zysków, jeśli przedsiębiorstwo je wykazuje. Teoretycznie można wyobrazić sobie krańcowe rozwiązanie w tej postaci, że całkowity zysk przedsiębiorstwa przelewany będzie do Skarbu Państwa, w formie bądź podatku dochodowego, bądź po prostu przelewu zysku. Forma podatku byłaby uzasadniona jednolitością traktowania przedsiębiorstw państwowych i spółdzielczych. Forma przelewu zysku byłaby uzasadniona tym, że państwo jest właścicielem przedsiębiorstwa, więc ma prawo do zysku. Jednak przelew całego zysku, jako krańcowe rozwiązanie, nie ma miejsca w gospodarce socjalistycznej.

Część zysku w naszym systemie pozostawia się na potrzeby załogi danego przedsiębiorstwa. Stanowi to bodziec dla załogi przedsiębiorstwa aby pracowała jak najlepiej i osiągała zyski, możliwie ponad plan, polepszając w ten sposób także swą własną sytuację. Odliczenia dla załogi tworzą tzw. Fundusz Zakładowy, który ma pokrywać określone potrzeby socjalne załogi.

Drugą część zysku przeznaczają się na potrzeby własne przedsiębiorstwa, a mianowicie na uzupełnienie lub zwiększenie własnych środków obrotowych przedsiębiorstwa. W rozwoju historycznym rozwiązań u nas było przeznaczenie części zysków albo na cele inwestycyjne, albo na uzupełnienie środków obrotowych. Automatyczne przeznaczenie zysku przedsiębiorstw na inwestycje uznano za niewłaściwe, dyspozycje bowiem inwestycyjne powinny wynikać z państwowego planu inwestycyjnego, a nie warunków poszczególnych przedsiębiorstw. Takie dysponowanie zyskami doprowadziłoby do tego, że przedsiębiorstwa osiągające duże zyski rozwijałyby się stale, a nierentowne nie rozwijałyby się w ogóle, wbrew nawet założeniom narodowego planu gospodarczego. Bezpośrednie przeznaczenie zysków na inwestycje było może zrozumiałe w pierwszych latach po wojnie, bo wówczas inwestycje były właściwie odbudową poszczególnych przedsiębiorstw. Nie było u nas wtedy

właściwie nowych inwestycji, a miało miejsce przede wszystkim wprowadzenie w ruch aparatu przejętego w drodze nacjonalizacji. Dzisiaj inwestycje nie są już tylko powojenną odbudową przedsiębiorstw we własnym zakresie, lecz tworzeniem nowych przedsiębiorstw według państwowego planu inwestycyjnego. Stąd teza, o niedopuszczalności bezpośredniego zużywania zysków na samofinansowanie inwestycji przez poszczególne przedsiębiorstwa. Natomiast część zysku może być przeznaczona na uzupełnienie lub zwiększenie własnych środków obrotowych przedsiębiorstwa. W ten sposób bowiem wzbudza się zainteresowanie kierownictwa i załogi wynikami gospodarki przedsiębiorstwa, nie ma też w tym kierunku przeszkód ze strony

planu gospodarczego, gdyż z reguły zakłada on stały rozwój produkcji, a więc i wzrost środków obrotowych.

Po dokonaniu odliczeń na Fundusz Zakładowy oraz na środki obrotowe, cała pozostała część zysku powinna być wpłacona do budżetu państwowego jako wpłata z zysku. Wpłata z zysku do budżetu nie może jednak być mniejsza niż 10 % zysku, a więc tak jak w dotychczasowym podatku dochodowym. Wpłaty na Fundusz Zakładowy i na własne środki obrotowe nie mogą zatem nigdy przekroczyć 90 % zysku. Konkretną wysokość tych wpłat na Fundusz Zakładowy i własne środki obrotowe ustala corocznie plan finansowy przedsiębiorstwa

BANK PAŃSTWA Z. S. R. R.*)

WYKONANIE KASOWE BUDŻETU PAŃSTWA

I.

W skład budżetu państwa ZSRR wchodzi: budżet związkowy, budżety republikańskie, budżety lokalne i budżet ubezpieczeń społecznych.

Rzeczowe wykonanie budżetu, polegające na ściąganiu wszystkich dochodów oraz na dokonaniu odpowiednich wydatków, należy do urzędów finansowych, które są jednostkami wykonawczymi Rady Ministrów Związku, republik oraz lokalnych komitetów wykonawczych rad delegatów świata pracy. Natomiast przyjmowanie i wypłata środków budżetowych, ich przechowywanie oraz związana z tym rachunkowość, czyli tzw. wykonanie kasowe budżetu, należy do Banku Państwa.

W wykonaniu kasowym budżetu po stronie dochodów pomagają Bankowi:

- a) poborcy podatkowi, którzy ściągają sumy od ludności wiejskiej i wnoszą je do najbliższych placówek Banku,

- b) kasy oszczędności, które zajmują się plasowaniem rozpisanej pożyczki oraz wypłacają należności za wygrane pożyczki, za ordera oraz za przyznane emerytury,
- c) kasy specjalnych poborców, które ściągają określone podatki lub opłaty, jak np. opłaty celne (kasy przy urzędach celnych), ściąganie grzywny (kasy przy milicji), dochody z lasu (kasy przy gospodarstwach leśnych). Zebrane sumy odprowadzane są do najbliższej placówki Banku,
- d) banki komunalne, które przekazują zgromadzone sumy do Banku Państwa.

Wykonanie kasowe budżetu państwa przez Bank zależy w pierwszym rzędzie od dobrze zorganizowanej rachunkowości.

Dochody i wydatki budżetów związkowego i republikańskich notuje się w rachunkach przychodowych (pasywnych) i rozchodowych (aktywnych). W poszczególnych placówkach Banku salda rachunków aktywnych Związku i republik mogą przewyższać salda rachunków odzwierciedlających dochody. Natomiast dla całości aparatu bankowego taka sytuacja nie powinna nastąpić, bo budżety te są uchwalane ja-

*) Opracowane na podstawie Książki: M. Bogusławski, J. Grebień, A. Prosiółkow — Operatiwnaja tehnika i ucet w Gosbankie SSSR. Moskwa 1946.

ko bezdeficytowe. Przestrzeganie tej zasady w odniesieniu do budżetów Związku i Republiki Rosyjskiej (RFSRR) kontroluje zarząd Banku, a w stosunku do pozostałych republik radzieckich właściwe kantory stołeczne.

W przeciwieństwie do budżetów związkowego i republikańskich, wpływy i wydatki budżetów lokalnych (obwodowych, rejonowych, miejskich) placówka Banku księguje tylko na jednym rachunku (pasywnym). Saldo debetowe na tych kontach jest niedopuszczalne.

Zaliczki stawiane do dyspozycji instytucjom budżetowym (np. instytutom naukowo-badawczym, jednostkom wojskowym itp.), notuje się na kontach pasywnych. Przy czym, oddziela się instytucje oparte na budżetach związkowym i republikańskich od tych, które korzystają z budżetów lokalnych.

Otwieranie, zwiększanie, zamykanie kredytów budżetowych, związkowego i republikańskiego oraz przekazywanie ich do innych placówek Banku uwidocznia się na kontach pozabilansowych. Pozostałość kredytu niewykorzystanego wyprowadza się z porównania odpowiedniego konta pozabilansowego, określającego rozmiary otwartego kredytu, z aktywnym kontem bilansowym, określającym wydatki budżetowe (wykorzystanie kredytów).

II.

Kasowe wykonanie strony dochodowej budżetu państwa opiera się na przepisach dotyczących klasyfikacji dochodów oraz ich podziału między poszczególne budżety.

Przepisy te podawane są oddziałom przez zarząd Banku, a w stosunku do dochodów lokalnych przez miejscowe urzędy finansowe. Placówka Banku nie przekazuje przyjętych dochodów nigdzie, a jedynie rozdziela je zgodnie z przepisami, między poszczególne budżety, posiadające swe konta bilansowe, i zapisuje na indywidualne pozycje preliminarzowe.

Każdy dochód budżetu, wpływający do placówki Banku, winien być stwierdzony dokumentem. Dokument ten winien wykazać, jaka placówka Banku, kiedy, od kogo, jaką sumę, jaki rodzaj dochodu i na jaki budżet otrzymuje. Dochody zebrane przez pomocnicze organa (poborcy podatkowi, kasy oszczędności, specjalne kasy poborców, banki komunalne) dokumentuje się przy pomocy zestawień zbiorczych i tym

samym nie wykazuje się poszczególnych wpłat od płatników.

Każdy dokument, stwierdzający wpływ placówki Banku, musi być sporządzony w tylu egzemplarzach, by jeden z nich został w placówce jako podstawa zapisu, drugi zaś był pokwitowaniem dla wpłacającego, trzeci został przesłany do odpowiedniego urzędu finansowego a tam, gdzie rachunkowość jest scentralizowana (maszynowa), był podstawą do zapisu na odpowiednich kontach obciążeń.

Dochody gotówkowe budżetu, wpływające do kas Banku, pochodzą od osób prywatnych względnie od poborców podatków lub kas specjalnych poborców. Większość jednak wpłat dokonuje się drogą przelewu. Odnosi się to do płatników, posiadających rachunki bankowe, do rejonowych i miejskich kas oszczędnościowych oraz do banków komunalnych. Jednostki te dają w tym celu placówce Banku normalne zlecenie zapłaty.

Przelewy kas oszczędnościowych i banków komunalnych na dochód budżetu są dokonywane codziennie. Poczta, kasy przy radach miejskich oraz rejonowe kasy rozrachunkowe, odprowadzając dochody budżetowe do oddziałów Banku, dołączają wykazy umożliwiające właściwe księgowanie.

By mieć szczegółowy obraz kasowego wykonania strony dochodowej budżetu państwa, każdy oddział Banku prowadzi rachunkowość analityczną. Ta pokazuje, jaka suma, jakiego rodzaju (np. podatek obrotowy, rolny itp.), na rzecz jakiego urzędu finansowego i na jaki budżet wpłynęła.

Ze względu na to, że wpływy budżetowe mają charakter masowy, księgowanie w oddziale w ciągu dnia dzieli się na ostateczne i przejściowe. Zapisy ostateczne dotyczą dochodów nierozdzielnych. Zapisy przejściowe, zarówno kasowe jak i memoriałowe, w końcu dnia dzieli się na poszczególne budżety i uznaje się odpowiednimi kwotami poszczególne rachunki bilansowe. Taki sposób postępowania upraszcza technikę operacyjną oraz kontrolę podziału na poszczególne budżety.

W wypadku, gdy oddział Banku przyjmuje dochody należące do innej republiki związkowej, lub gdy z otrzymanych sum należy przekazać część (ale ponad 25 rb.) dla budżetu lokalnego, przelewa całość wpływu do tej placówki Banku, która wykonuje budżet danej republiki lub władzy lokalnej.

Dla niektórych dochodów stosuje się specjalny tryb postępowania. Tak więc, by móc jak najszybciej ściągać podatek obrotowy od wyrobów spirytusowych, placówka Banku notuje codzienny utarg właściwego zakładu na specjalnym rachunku. Następnie część z niego przepisuje na budżet, a resztę na rachunek operacyjny danego zakładu. Robi to codziennie, jeśli rachunek operacyjny znajduje się w tej samej placówce, lub co 5 dni, jeśli rachunek ten jest prowadzony przez inną placówkę Banku.

Dla odprowadzenia podatku obrotowego przemysłu produktów zbożowych organizacja skupu zboża (Zagotzierno), wystawiając fakturę, wykazuje jednocześnie podatek obrotowy. Podatek ten jest opłacony i księgowany w miejscu płatnika. Dlatego oddział Banku, przyjmując zapłatę za dostawę produktów zbożowych, przekazuje dostawcy jedynie wartość zlecenia zapłaty po potrąceniu podatku obrotowego, który księguje na rachunek dochodów państwowych. Kontrolę tego podatku przeprowadzają urzędy finansowe zarówno w miejscu odbiorcy jak i nabywcy.

Specjalny tryb postępowania stosuje się również przy przedterminowych dostawach produktów zbożowych (mąki, kaszy itp.) na daleką północ, do okręgów górskich, lub nawiedzanych powodziami. Takie dostawy Bank kredytyje na sumę zawierającą również podatek obrotowy, ale do dyspozycji dostawcy stawia jedynie część wartości faktury. Drugą (w wysokości podatku obrotowego) natomiast zapisuje na rachunek specjalny. Z niego urząd finansowy, w oparciu o plan sprzedaży produktów zbożowych, daje polecenie placówce Banku na okresowe przelewy do budżetu państwa.

Również rozliczanie budżetu z dochodami stacji maszynowo-traktorowych podlega specjalnej procedurze. Część zapłaty za ich pracę, uiszczoną przez kołchozy w naturze, przejmują organizacje skupu, które płacą podatek obrotowy. Na drugą część płaconą przez kołchozy przy pomocy pieniądza, stacja wystawia rachunek, którego jeden egzemplarz przesyła urzędowi finansowemu czuwającemu nad punktualnością zapłaty.

Nadmierne lub niewłaściwe wpłaty do budżetu są zwracane płatnikowi lub zaliczane na poczet innych jego danin publicznych. Taka operacja oddziału Banku wymaga jednak zawsze zlecenia organu finansowego, który musi podać

kiedy i na jakie budżety zwracana suma została zaksięgowana w Banku. Zwrot bowiem musi nastąpić z tych rachunków, na jakie został zaksięgowany. Oddział Banku winien pamiętać, że zwroty nie powiększają rozchodów budżetu lecz zmniejszają przychody czyli obciążają rachunki pasywne.

Pracę Banku, przy przyjmowaniu dochodów budżetowych, a zwłaszcza prawidłowość ich dzielenia na odpowiednie budżety i określone pozycje preliminarza, kontrolują urzędy finansowe.

III

Wykonanie kasowej strony rozchodowej budżetu państwa przez Bank Państwa polega na wypłatach, przekazywaniu kredytów budżetowych z jednej placówki do drugiej oraz prowadzeniu rachunkowości z tymi operacjami związanej. Rachunkowość ta w zasadzie ogranicza się do grup wykazujących ministerstwa, przez które przechodzą dane wydatki. Bardziej szczegółowo, tj. według paragrafów i artykułów, są księgowane tylko wydatki związane z finansowaniem gospodarki narodowej.

Jest zasada, że placówka Banku wypłaca w granicach otwartych u niej kredytów budżetowych. Jedynie nieliczne wydatki, jak np. wypłata emerytur, mogą być dokonane bez otwierania kredytu. Wypłata powyżej sumy kredytów, otwieranych przeważnie co kwartał, pociąga za sobą odpowiedzialność materialną.

Dysponentami kredytów są kierownicy instytucji otrzymujących środki z budżetu. Dysponenti główni (ministrowie i kierownicy instytucji centralnych) mają prawo wyznaczać, zwiększać i zamykać kredyty podległych im placówek. Dysponenti drugiego stopnia (kierownicy obwodowych i krajowych instytucji państwowych) otrzymują kredyty od dysponentów głównych i rozdzielają je podległym instytucjom, zwanym dysponentami trzeciego stopnia.

Księgowanie kredytów budżetowych prowadzi się na rachunkach pozabilansowych. Dla każdego z nich prowadzi się dziennik. Na przychód dziennika wpisuje się kredyt przyznany względnie zwiększenie kredytu wcześniej przyznanego. Po stronie rozchodu zapisuje się zamknięcie lub zmniejszenie kredytu oraz przekazywanie go do innych oddziałów Banku. Wykorzystanie kredytu nie odbija się bezpośrednio na kontach pozabilansowych a więc i w dzien-

niku. W końcu roku (31. XII.) zamyka się wszystkie niewykorzystane kredyty.

Polecenie dysponenta o przekazanie kredytu do innego oddziału Banku Państwa lub do innego banku składa się z pięciu egzemplarzy. Pierwszy z nich pozostaje w banku prowadzącym rachunek dysponenta a drugi jest przesyłany bankowi dokąd przekazuje się kredyt. Trzeci idzie również do banku otrzymującego przekazany kredyt, skąd wraca jako potwierdzenie otwarcia kredytu. Egzemplarz czwarty jest wręczany dysponentowi, który przesyła go następnie instytucji korzystającej z przekazanego kredytu. Dysponent otrzymuje również egzemplarz piąty, jako pokwitowanie przez Bank otrzymanego polecenia. Polecenie przekazania kredytu telegraficznie składa się z trzech egzemplarzy.

Przekazywanie kredytów między republikami związkowymi jest niedopuszczalne. Przekazywanie środków między republikami dokonuje się przy pomocy zwykłego przekazu bankowego. Podobnie postępuje się z przekazywaniem środków budżetowych na uzupełnienie środków obrotowych.

Wypłata Banku przybiera formę wypłaty gotówkowej lub przelewu bezgotówkowego. W pierwszym wypadku podstawą wypłaty jest przedstawienie czeku, podpisanego przez dysponenta kredytu. Czeki takie, aczkolwiek normalnie ważne w przeciągu 10 dni, wobec zamknięcia wszystkich kredytów na koniec roku, tracą swą ważność 31 grudnia. Dla przelewu stosuje się normalnie zlecenie wypłaty.

Pod koniec roku Bank Państwa wzmacnia kontrolę wypłat. Szczególnie zwraca uwagę, by instytucje nie wypłacały zaliczek do rozliczenia, by nie było wypłat na pracę, gdyż takie pokrywa się z kredytów roku następnego.

Dla każdego dysponenta kredytu oddział otwiera jedno konto indywidualne rozchodów budżetowych ale tak zbudowane by przy jego pomocy można było w sposób łatwy porównywać stan kredytu z jego wykorzystaniem. Szczegółowy wykaz wydatków budżetowych według poszczególnych pozycji budżetu prowadzi dysponent kredytu. Dla kontroli swej księgowości otrzymuje on z oddziału Banku nie rzadziej niż raz na miesiąc, wyciąg z jego konta indywidualnego.

Dla stacji maszynowo-traktorowych Bank Państwa otwiera, na podstawie zatwierdzonego planu produkcyjno-finansowego, na ogólnym

koncie rozchodów budżetu związkowego następujące rachunki rozchodowe: na materiały pędne, na remont, na płace robotników produkcyjnych, na płace pracowników administracyjnych i na rozchody gospodarczo-administracyjne. Rachunki te, prócz konta na remont, zamyka się, podobnie jak inne kredyty budżetowe, na koniec roku.

Oprócz wspomnianych aktywnych kont budżetowych w bilansie Banku stacje maszynowo-traktorowe posiadają dwa rachunki bieżące. Na jeden wpływają zapłaty „traktorzystom“ za oddane usługi kołchozom, a na drugi zapłaty za pracę traktorów dla innych przedsiębiorstw niż kołchozy, za produkcję pomocniczą, grzywny itp.

By zachęcić sowchozy i kołchozy do uprawy zboża selektywnego została wprowadzona dopłata do ceny normalnej, wypłacana z budżetu państwa. W ciągu miesiąca wszelkie wypłaty przedsiębiorstwa skupu zboża (Zagotzierno) z tytułu dopłat za ziarno selektywne są zapisywane przez oddział Banku na specjalnym rachunku pożyczkowym. Obciążenie budżetu związkowego sumą wypłaconych tego rodzaju dopłat dokonuje się ostatniego dnia roboczego każdego miesiąca. Kontrola składanych przez przedsiębiorstwa skupu zboża rejestrów zleceń wypłaty dodatków za ziarno selektywne należy do Ministerstwa Zakupów oraz terenowych urzędów finansowych.

Charakterystyczną cechą wypłaty emerytur jest to, że są wypłacane przez oddział Banku bez przyznawania na ten cel kredytów.

Wypłaty emerytur i zasiłków dokonuje się na podstawie arkuszy i książeczek emerytalnych. Dokumenty te sporządzają instytucje wymierzające emerytury i przesyłają je do oddziału Banku wypłacającego. W takim dokumencie musi być podane, kto wyznacza emeryturę, komu, w jakiej wysokości i na jaki czas.

O wypłatach które są dokonywane w ciężar budżetu związkowego lub republikańskiego, decyduje Ministerstwo Ubezpieczeń Społecznych lub wydziały państwowych ubezpieczeń społecznych przy lokalnych komitetach wykonawczych rad delegatów świata pracy.

Otrzymane arkusze (dokumenty) placówka Banku rejestruje w specjalnym dzienniku, gdzie notuje ewentualny ich zwrot instytucjom wyznaczającym emerytury.

Wypłata emerytury lub zasiłku może mieć

miejsce w placówce Banku lub przy pomocy poczty.

Wypłat za ordery i zasiłków studenckich dokonują kasy oszczędności, które otrzymują potrzebne sumy z budżetu państwa.

Zasiłki dla matek mających liczne potomstwo wypłacają rejonowe urzędy finansowe, rejonowe kasy oszczędności (w mieście) oraz rady wiejskie. Wszystkie te instytucje mają w tym celu otwarte rachunki w oddziale Banku, z których czerpią potrzebne środki. Wydatki na zasiłki dla matek mających liczne potomstwo pokrywa budżet związkowy.

Wykonanie kasowe budżetu państwa przez oddział Banku pociąga za sobą obowiązek sporządzania sprawozdawczości. Sprawozdanie miesięczne z kasowego wykonania budżetu państwa wysyła oddział Banku kantorowi 1 dnia następnego miesiąca. Sprawozdanie to wysyła się w drodze telegraficznej potwierdzając je następnie przez pocztę. W tym celu ustala się symbole liczbowe dla poszczególnych pozycji przychodowych i rozchodowych budżetu. Symbole te łączy się na telegramie w jedną liczbę z sumą pozostałości na odpowiednim rachunku. Kantory sumują odpowiednie pozycje (według symboli) wszystkich podległych im placówek i przesyłają swe sprawozdanie zbiorcze do centrali Banku.

Jak już wspomniano wszystkie kredyty tracą swą ważność z końcem grudnia. W wyjątkowych jedynie wypadkach (odległe miejscowości) dopuszcza się przedłużenie kredytu do 2 miesięcy. Zamknięcie kredytów przeprowadza się przy pomocy zbiorczych asygnat rozchodowych na sumę pozostałości kredytów z budżetu związkowego i budżetów republikańskich oraz zamknięciem (zbilansowaniem) wszystkich indywidualnych rachunków kredytowych (pozabilansowych) i rozchodowych (bilansowych).

IV

Pozostałości budżetowe na koniec roku przelewa się do kantorów znajdujących się w stolicach republik lub w Moskwie. Przekazanie pozostałości znajduje swój wyraz w obciążeniu rachunku przychodowego (pasywnego) budżetu republikańskiego lub związkowego i w uznaniu obrotów międzyoddziałowych. By wyliczyć się zaś z rozchodów państwowych oddział Banku obciąża obroty międzyoddziałowe a uznaje rachunki rozchodowe (aktywne) budżetu związkowego i republikańskiego.

Kantor gromadzi przekazywane sumy na zbiorczych rachunkach „przeniesione z placówek pozostałości na 1 stycznia“, na których ześrodkowują się w ten sposób przychody i rozchody budżetowe całego obwodu obsługiwanego przez kantor i jego oddziały. Następnie księgując podobnie jak jego placówki, przekazuje pozostałości przychodów i rozchodów do kantorów Banku znajdujących się w stolicach republik i w Moskwie.

Kantory republikańskie i związkowy w Moskwie, otrzymawszy awizy z własnych kantorów, całą sumę rozchodów budżetowych przenoszą na rachunek dochodowy, tak, że na bilansowych rachunkach dochodów pozostaje tylko nadwyżka dochodów nad rozchodami, czyli rzeczywiście pozostałość środków budżetowych.

Sprawozdanie roczne, podobnie jak miesięczne, nie obejmuje obrotów lecz salda rachunków ale w sumach dokładnych a nie w zaokrągleniu, jak to ma miejsce w sprawozdaniu miesięcznym.

Inaczej niż budżety związkowy i republikańskie, są obsługiwane przez oddziały Banku budżety lokalne (rejonowe, miejskie). W tym wypadku oddziały Banku nie prowadzą szczegółowych zapisów przychodów i kredytów. To obciążenie w pracy Banku jest możliwe dlatego, że organy wykonujące budżety miejscowe są blisko wpłacających (płatników) i wydatkujących (dysponentów) z budżetów lokalnych a tym samym mogą łatwo kontrolować wykonanie budżetu.

Każdy komitet wykonawczy rady delegatów świata pracy posiada rachunek indywidualny, na którym księguje się zarówno przychody jak i rozchody. W skład rachunku bilansowego „środki budżetu lokalnego“ wchodzi wszystkie rachunki bieżące dysponentów kredytów budżetów lokalnych.

Główni dysponenti kredytów budżetu lokalnego, jak komitety wykonawcze i jego wydziały (oświata, zdrowie itp.) mają trzy rachunki bieżące:

- a) na rozchody bieżące,
- b) na przelewy dla podwładnych instytucji i
- c) na rozchody związane z nakładami scentralizowanymi.

Rachunek dysponenta otrzymuje (2 lub 3 razy miesięcznie) sumy z konta podstawowego odpowiedniego komitetu wykonawczego. Wszelkie wydatki dysponenta oddział Banku zapisuje tak samo jak na każdym innym rachunku bieżącym.

cym. Pozostałość rachunku jest sumą jaką komitet wykonawczy lub podległa mu instytucja może dysponować. W wyjątkowych wypadkach lokalny komitet wykonawczy (dysponent podstawowy) może ponownie rozdzielać środki budżetowe tzn. wycofać środki z bieżących kont podległych instytucji (dysponentów kredytów budżetu lokalnego).

Na tym samym rachunku bilansowym „środki budżetu lokalnego“ figuruje osobne konto „komorne za lokale niemieszkalne“, na jakie wpływa 95% opłaty dzierżawnej za lokale niemieszkalne, pobieranej przez zarządy domowe. Środki te są przekazywane przez urzędy finansowe zarządom domowym na kapitalne remonty domów mieszkalnych.

Tam, gdzie istnieją banki komunalne ale nie obsługują budżetu lokalnego prowadzenie rachunków kapitalnych remontów domów mieszkalnych należy do banków komunalnych. W tym wypadku bank komunalny podaje co dekadę oddziałowi Banku Państwa ogólną sumę tego rodzaju wpływów. Oddział Banku podaną sumą jednocześnie obciąża i uznaje rachunek „opłata dzierżawna za lokale niemieszkalne“. W ten sposób kontroluje wykonanie gromadzenia środków na remonty gospodarki mieszkaniowej.

Godne podkreślenia jest postępowanie oddziału Banku, zapewniające punktualność wypłat plac wiejskim nauczycielom, lekarzom i agromomom. Na podstawie oświadczenia urzędu finansowego, określającego sumę tego rodzaju wypłat, placówka Banku odpisuje potrzebną kwotę z konta bieżącego budżetu lokalnego na specjalny rachunek.

Jeśli na rachunku bieżącym budżetu lokalnego brak odpowiednich sum, oddział Banku wstrzymuje inne wypłaty (oprócz zakupu żywności dla lecznic i domów dziecka) do czasu uzbierania potrzebnej kwoty. Jeśli dziewiętnastego dnia miesiąca nagromadzenie jest niewystarczające, rejonowy urząd finansowy poleca wykorzystać w tym celu istniejący zapas budżetowy, który następnie musi być bezwzględnie odnowiony.

Prócz rachunku, na którym zapisuje się dochody i rozchody budżetowe władze terenowe posiadają na oddzielnym rachunku środki pozabudżetowe (np. opłaty rodziców za utrzymanie i wychowanie dzieci w żłobkach, internatach, dzierżawa budynków itp.).

Na rachunku budżetowym jest zaznaczona nazwa budżetu, grupy, paragrafy. Od tych sum Bank nie płaci odsetek. Jeśli zaś chodzi o środki pozabudżetowe, to nie są one zamykane przy końcu roku lecz przechodzą one normalnie na rok następny. W odróżnieniu od sum budżetowych sumy pozabudżetowe korzystają z oprocentowania. Różnią się jednak one od normalnych rachunków bieżących tym, że wypłaty z nich mogą być dokonane w ramach preliminarza pozabudżetowego o którym oddział Banku musi być powiadomiony. Jeżeli taki preliminarz nie został opracowany w przeciągu 4—5 miesięcy, Ministerstwo Finansów zamyka rachunek pozabudżetowy a jego pozostałości przekazuje do budżetu związkowego. W tym celu oddziały Banku składają co pewien czas urzędowi finansowemu wykazy rachunków pozabudżetowych.

Na zakończenie wspomnieć należy o obsłudze jednostek administracyjnych przez placówki Banku, w związku z depozytami i znaczkami, służącymi do uiszczania jednolitych opłat państwowych.

Dla depozytów, czyli sum wpływających do czasowej dyspozycji władz państwowych a po nastaniu określonych warunków przechodzących na budżet lub zwracanych wpłacającemu, Bank otwiera bezprocentowy rachunek bieżący „depozyty“. Dysponent rachunku „depozyty“ (np. sąd, rejent) otrzymuje z oddziału Banku odpis wypłaty na rachunek. Na nim podaje kto, za co, dla kogo wpłaca daną sumę. Wypłat z tego konta dokonuje się wyłącznie na czeki imienne. Administracja rachunkiem należy do dysponenta rachunku, który daje zlecenie zwrotu lub przelewu na odpowiedni budżet. Termin podjęcia sumy zwróconej ludności upływa po 3-ach latach, organizacjom społecznym po 1 ½ roku a jednostkom budżetowym ostatniego dnia roku w którym nastąpiła decyzja zwrotu.

Znaczki służące do uiszczania jednolitych opłat są księgowane na pozabilansowym rachunku „znaczki zapłaty podatku państwowego i innych opłat“. Instytucje sprzedające owe znaczki, jak sądy, milicja i inne, otrzymują je z oddziału Banku w formie zaliczki. Wpływy ze sprzedaży znaczków księguje się w Banku obciążeniem kasy i uznaniem rachunku tego budżetu lokalnego, gdzie wpływ miał miejsce. Jednocześnie uwidocznia się sprzedaż znaczków na odpowiednim rachunku pozabilansowym.

PLANOWANIE PODATKÓW I OPŁAT OD LUDNOŚCI W ZSRR*)

Organizacja i podstawa materialna planowania podatków.

Podatki i opłaty pobierane od ludności stanowią jedno ze źródeł dochodów budżetu państwowego. Podstawowe zadanie planowania polega na tym, żeby ustalić wielkość zasobów finansowych, które wpłyną do budżetu w roku planowanym.

Drugorzędne znaczenie tego źródła dochodu budżetu państwowego ZSRR bynajmniej nie zmniejsza znaczenia czynności planowania podatków.

Wobec tego, że budżet zatwierdzony przez Radę Najwyższą ZSRR staje się prawnie obowiązujący, wszystkie włączone weń dochody muszą być realne. Jest to tym ważniejsze, że przeważająca część podatków i opłat od ludności wpływa do republikańskich oraz lokalnych budżetów i stanowi znaczną część dochodów tych budżetów. Podstawowe zadanie planowania podatków polega na tym, żeby określić wielkość wpływów do budżetu.

W ten sposób planowanie podatków i opłat stanowi część składową planowania budżetu. Rozbija się ona na dwa związane z sobą organiczne etapy — sporządzenie planu i jego wykonywanie tj. zabezpieczenie terminowości wpływu środków do budżetu.

Trudność planowania podatków polega na tym, że plan powinien być realny nie tylko w całokształcie dla ZSRR, lecz również w skali poszczególnych jednostek administracyjnych (republika związkowa, republika autonomiczna, obwód, miasto, rejon) oraz dla poszczególnych rodzajów podatków. W planie nie wystarcza określenie wielkości wpływu środków za dany rok, niemniej bowiem ważne jest ustalenie wpływu według kwartałów. Posiada to zasadnicze znaczenie dla kwartalnego wykonania budżetu państwa, zwłaszcza dla jego republikańskich i lokalnych ogniw.

Plan podatkowy określa zakres całej działalności aparatu podatkowego. Stąd wynika wyjątkowo ważne znaczenie jakości planowania, gdyż przy niewłaściwym planowaniu aparat podatkowy nie uzyska należytego kierunku pracy.

Jakość i realność planowania zapewniona jest przez odpowiednią podstawę materialną. Taką podstawą są wskaźniki narodowego planu gospodarczego oraz dane statystyczno-ekonomiczne charakteryzujące rozwój gospodarki ZSRR w całokształcie i według poszczególnych jednostek terytorialnych.

Nie można na przykład planować wielkości wpływów podatku od płac robotników i pracowników bez odpowiednich wskaźników narodowego planu gospodarczego w zakresie zatrudnienia (liczebność robotników i pracowników, fundusze płac). Planowanie lokalnych podatków i opłat dokonuje się na podstawie wskaźników ogólnogospodarczego planu wzrostu budownictwa mieszkaniowego, handlu kołchoźniczego i in.

Dla planowania konieczna jest również analiza sprawozdawczości podatkowej dla każdej republiki radzieckiej i jednostki administracyjno-terytorialnej, na podstawie której można określić kontyngent osobowy płatników według grup, wielkości ich opodatkowanych dochodów, wielkości ulg w poszczególnych rodzajach podatków itd. Wykorzystuje się dla planowania materiały charakteryzujące działalność urzędów finansowych: dane z ewidencji płatników i przedmiotów opodatkowania, o ilości i rodzaju wpływających odwołań, materiały z rewizji, kontroli i inne.

W planowaniu powinny wziąć udział wszystkie urzędy finansowe od zwierzchnich do dołowych. Tylko przy zachowaniu tego warunku mogą być uwzględnione wszystkie dane poszczególnych jednostek terytorialnych i plan będzie realny. Zapewni to również niezbędną jednolitość planowania. Jest to niedopuszczalne, aby np. w republice lub w obwodzie istniały

*) Przekład XV rozdziału książki G. L. Marjachina „Nałogi i sbory s kołchozow i nasielienja” Moskwa, Gosfinizdat, 1949 r.

dwa różne plany: jeden — sporządzony przez nadrzędny urząd finansowy i drugi — sporządzony w terenie, w republice lub w obwodzie.

Jednolitość planowania osiąga się przez to, że wszystkie urzędy finansowe, zaczynając od rejonowego urzędu finansowego (rajfinotdiela) i kończąc na ministerstwie finansów republiki radzieckiej, corocznie, w terminach ustalonych przez Ministerstwo Finansów ZSRR, składają nadrzędnym urzędowi finansowemu (rejon — obwodowi, obwód — republice, republika — Ministerstwu Finansów ZSRR) swoje projekty rocznych wpływów w planowanym roku, w zakresie poszczególnych podatków i opłat.

Ministerstwo Finansów ZSRR sporządza plan wpływów (według poszczególnych podatków) dla republik związkowych i dla całego Związku i po zatwierdzeniu zaprojektowanych sum w budżecie rocznym, komunikuje je republikom związkowym. W zakresie zatwierdzonych sum dla każdego podatku, poszczególne ministerstwa finansów republik radzieckich ustalają plany dla obwodów, a obwody — dla rejonów i miast.

W chwili sporządzania planów na rok następny brak jeszcze danych o wpływach za rok bieżący. Urzędy finansowe powinny się przeto opierać jedynie na przewidywanym wpływie podatku, który określa się na podstawie dynamiki wpływów w latach poprzednich i na podstawie wskaźników gospodarki ogólnej. Przy planowaniu należy uwzględnić istniejącą w każdym podatku zaległość, którą dolicza się do planowanej sumy wymiaru w okresie planowanym.

W ten sposób, planowane obliczenia powinny składać się zawsze z dwóch samodzielnych zaprojektowań: spodziewanego wpływu podatku za rok bieżący i przewidywanego wpływu na rok planowany. Pierwsze zaprojektowania dają możliwość właściwego określenia tych zmian, jakie powinny być wniesione do planu na następny okres, wychodząc z założenia wskaźników gospodarki ogólnej.

Pod względem zakresu wskaźników, będących podstawą planowania i metodyki planowania, wszystkie płatności podatkowe mogą być rozbite na trzy następujące grupy:

- 1) podatki pobierane od robotników i pracowników (podatek dochodowy, podatek od kawalerów, samotnych i posiadających nieliczną rodzinę obywateli ZSRR);

- 2) podatki wymierzane przez urzędy finansowe, oparte na ewidencji płatników i przedmiotów opodatkowania i na doręczeniu płatnikowi rocznego wymiaru podatku (podatek rolny, podatek od kawalerów, samotnych i posiadających nieliczną rodzinę obywateli ZSRR, podatek od koni gospodarstw indywidualnych, a z podatków lokalnych — podatek od budynków i gruntowy);
- 3) podatki repartycyjne (nie okładnyje) tj. takie, w których roczny pobór podatku nie jest wymierzany (opłata jednorazowa, podatek od właścicieli środków transportowych, podatek od właścicieli bydła oraz cła państwowe).

Różna metodyka w planowaniu tych podatków wypływa z właściwości struktury każdego z nich oraz z różnic w sposobie ich poboru.

Zupełnie odrębnie planuje się podatek dochodowy od kołchozów, jako od organizacji gospodarki socjalistycznej. Od nich pobiera się podatek na podstawie sprawozdań rocznych.

Planowanie podatków od płac robotników i pracowników umysłowych.

Podstawowymi danymi dla planowania podatków od płac robotników i pracowników (podatek dochodowy, podatek od kawalerów, samotnych i posiadających nieliczną rodzinę obywateli ZSRR) są: a) wskaźniki planu ogólnogospodarczego o funduszu płac w roku bieżącym i na rok planowany i b) dane ze sprawozdawczości rachunkowej o sumach wpływów każdego z tych podatków za rok ubiegły, w kwartalnym, a w razie potrzeby, w miesięcznym ujęciu.

Jeśli ten ostatni wskaźnik, otrzymany na podstawie danych rachunkowych, który jest zawsze w rozporządzeniu urzędów finansowych jest ścisły to nie można tego powiedzieć o pierwszym wskaźniku tj. o funduszu płac. W szeregu wypadków urzędy finansowe są zmuszone same ustalać na swym terenie planowany fundusz płac, wykorzystując w tym celu dane o wielkości płac w roku bieżącym, uwzględniając rozwój kapitalnego budownictwa, wzrost programów produkcji w czynnych przedsiębiorstwach, rozwój działalności przedsiębiorstw nowowpro-

wadzonych do eksploatacji, rozszerzenie aparatu instytucji socjalno-kulturalnych, możliwe zmiany w systemie płac w poszczególnych gałęziach gospodarki narodowej itd. Wszystkie te dane, uzyskane przez urzędy finansowe w Państwowej Komisji Planowania oraz innych organizacjach lokalnych, pozwolą na określenie procentu zmian funduszu płac w planowanym roku, w porównaniu z rokiem bieżącym. Przy tym wykorzystuje się również dane o dynamice funduszu płac w latach poprzednich, uwzględniając szczególne cechy w rozwoju gospodarki narodowej w roku planowanym.

W tych warunkach, gdy w dyspozycji urzędów finansowych brak jest danych o funduszu płac roku bieżącego, korzystają one z danych lokalnego Banku Państwa o wypłaconych sumach na płacę, dodając do nich sumy, które bank zaliczył do budżetu z tytułu potrąconych podatków od robotników i pracowników oraz z tytułu subskrypcji pożyczek. Tą drogą urzędy finansowe otrzymują te podstawowe dane, które są niezbędne dla określenia wpływu podatków do budżetu, w planowanym roku.

Dane funduszu płac wykorzystuje się w sposób następujący: przede wszystkim określa się stosunek potrąconego w roku bieżącym podatku do wykorzystanego funduszu płac. Da to możliwość ustalenia przeciętnego procentu obciążenia robotników i pracowników lub procentu potrąceń podatkowych z płac. Jeśli, na przykład, wypłacony fundusz płac na danym terenie wyniósł w roku bieżącym 200.000 rb. a potrącona suma podatku dochodowego—13.000rb., to faktyczny procent potrąceń w tym wypadku wyniesie 6,5% (13.000×100). Jeśli procent ten

200.000

(6,5) zastosować do funduszu płac, zaprojektowanego na rok planowany, to przez to samo będzie również ustalona suma podatku, która wpłynie do budżetu.

Jednakże niedokładne jest stosowanie procentu potrąceń, powstałego w roku bieżącym, dla obrachunku podatku w roku następnym. W podatku dochodowym obowiązuje bowiem skala opodatkowania, przeto procent potrącenia zależy od przeciętnej płacy jednego robotnika lub pracownika, która może się zmienić w roku bieżącym. Można to stwierdzić na następującym przykładzie: jeśli obliczyć podatek dochodowy na jednego robotnika od sumy płacy 500 rb. na

miesiąc, procent potrącenia wyniesie 5,2, a przy płacy 600 rb. — procent potrącenia wzrośnie do 6.

Przeto suma podatku znajduje się w bezpośredniej zależności nie tylko od wielkości funduszu, lecz również od przeciętnej płacy jednego robotnika lub pracownika. Toteż po określeniu faktycznego procentu potrącenia w roku bieżącym, konieczne jest określenie proporcji tego procentu do przeciętnego procentu potrącenia, obliczonego według obowiązującej skali stawek. Da to możliwość określenia tak zwanego „współczynnika progresji“, który należy wykorzystać jako współczynnik wyrównawczy przy określeniu procentu potrąceń na planowany rok.

Przypuśćmy, że w powołanym powyżej przykładzie przeciętna płaca jednego robotnika lub pracownika według danych urzędu statystycznego wynosi 600 rb. Wobec tego, że faktyczny procent potrąceń równa się 6,5 a procent wymierzony potrącenia z tej sumy, według obowiązującej skali stawek wynosi 6, współczynnik działania progresji wynosi 1,08.

To znaczy, jeśli przeciętna płaca na rok planowany wynosi 650 rb., procent potrącenia na podatek dochodowy, wymierzony według obowiązującej skali (6,5) powinien być zwiększony o 1,08 (współczynnik wyrównawczy) i wyniesie on — 6,8%.

W ten sposób dla zaplanowania podatku dochodowego od płac robotników i pracowników nie wystarcza znajomość samego tylko funduszu płac, konieczne jest jeszcze posiadanie danych o strukturze tego funduszu.

Wszystko co zostało powiedziane o planowaniu podatku dochodowego nie ma zastosowania w podatku od kawalerów, samotnych i posiadających nieliczną rodzinę obywateli ZSRR, który pobiera się w stawkach proporcjonalnych w zależności od wieku płatnika, posiadania dzieci i ich ilości. Tu zmiana przeciętnej płacy nie może wpływać na wielkość potrącenia. Jednakże i w tym podatku procent potrącenia od płacy nie jest stały i zmienia się w zależności od liczebności i składu poszczególnych grup płatników-bezdzietnych, posiadających jedno dziecko i dwoje dzieci, albowiem stawka podatku jest silnie zróżniczkowana w zależności od powyższych warunków (6%, 1% i 0,5%). Im niższy jest wśród robotników i pracowników, procent bezdzietnych lub posiadających tylko jedno dziec-

ko, tym niższy jest procent potrąceń od płac.

Widać to na następującym przykładzie:

Grupa robotników i pracowników	1-szy przypadek				2-gi przypadek			
	Ilość dni	Miesięczny fundusz płac w rb.	Stawki podatku w %	Suma podatku w rb.	Ilość dni	Miesięczny fundusz płac w rb.	Stawki podatku w %	Suma podatku w rb.
1) Bezdzielnicy	25	15 000	6	900	10	6 000	6	360
2) Mający jedno dziec ko	25	15 000	1	150	30	18 000	1	180
3) Mający dwoje dzieci	30	18 000	1/2	90	40	24 000	1/2	120
4) Mający troje i wię cej dzieci	20	12 000	—	—	20	12 000	—	—
Łącznie	100	60 000	—	1 140	100	60 000	—	660

W pierwszym przypadku procent potrącenia wynosi: $1,9 \frac{1140 \times 100}{60000} = 1,9$

W drugim przypadku: $1,1 \frac{660 \times 100}{60000} = 1,1$

Takie wydatne obniżenie procentu potrącenia (od 1,9 do 1,1) jest wynikiem obniżenia procentu robotników i pracowników nie posiadających dzieci i odzwierciedla nieustanny wzrost dobrobytu narodu radzieckiego, w powojennym stalinowskim pięcioleciu.

W ten sposób, przy planowaniu podatku od kawalerów, samotnych i posiadających nieliczną rodzinę obywateli ZSRR (z płac robotników i pracowników) najważniejsze znaczenie posiada analiza czynników wpływających na skład pracowników i robotników pod względem ich położenia rodzinnego. Pod tym względem, wobec braku bezpośrednich danych, wielkie znaczenie dla ustalenia procentu potrąceń na rok planowany posiada analiza dynamiki jego zmian w szeregu lat i kwartałów.

W toku sprawdzania planowanego wymiaru podatku od kawalerów, samotnych i posiadających nieliczną rodzinę obywateli ZSRR, konieczne jest również wykorzystanie wskaźników proporcji wpływów tego podatku z wpływami podatku dochodowego w poprzednich latach i kwartałach. Tak, na przykład, jeśli w poprzednim roku wpływy podatku od robotników, pracowników i kawalerów wynosiły w stosunku do wpływów z podatku dochodowego w tej samej kategorii płatników — 32%, to przy wszystkich innych jednakowych warunkach nie ma podstawy do przypuszczenia, że procent ten powinien wzrosnąć. Odwrotnie uwzględniając powyższą tendencję do niżki procentu potrąceń podatku od kawalerów na-

leży domniemywać pewne zmniejszenie się proporcji utworzonej w poprzednich okresach.

Zestawienie planu rocznego wpływu podatku od płac robotników i pracowników sporządza się w ujęciu kwartalnym dla każdej płatności (podatek dochodowy, podatek od kawalerów, samotnych i posiadających nieliczną rodzinę obywateli ZSRR).

Wobec tego, że planowana na dany rok suma podatku powinna być ujęta również w okresach kwartalnych, przytoczona tablica może być uzupełniona przez odpowiednie rubryki wpływów kwartalnych w planowanym roku.

Planowanie podatków wymierzanych przez urzędy finansowe.

W planie ogólnogospodarczym nie ma bezpośrednich wskaźników niezbędnych dla zaplanowania podatków wymierzanych przez urzędy finansowe (podatek dochodowy od innych płatników prócz robotników i pracowników, podatek rolny i inne), jak to ma miejsce w stosunku do robotników i pracowników (fundusz płac, liczebność robotników i pracowników i in.). Toteż za podstawowy wskaźnik przy planowaniu tych podatków bierze się dane sprawozdawcze według rodzajów podatków: o kontyngentach płatników według grup społecznych, o przedmiotach opodatkowania, o obciążanych dochodach, o ogólnych sumach wpływów podatkowych, o przeciętnych sumach wymiaru na jednego płatnika, o wielkości ulg i in.

Skład innych płatników podatku dochodowego w miastach jest wielce różnorodny pod względem źródeł, wielkości i rodzajów dochodów, a przeto również — pod względem wielkości podatku; na przykład: zrzeszeni i niezrzeszeni chałupnicy i rzemieślnicy, obywatele czerpiący dochód z prywatnej praktyki, z budynków, z gospodarstwa wiejskiego i in. Wobec tego wszystkie wskaźniki sprawozdawcze powinny również być w odpowiedni sposób zgrupowane, gdyż planowania dokonuje się szczególnie w każdej z grup płatników. Szczególne znaczenie ma to w stosunku do opodatkowanych dochodów ogólnych i przeciętnych, które wydatnie różnią się w tych wszystkich grupach płatników.

Okoliczność, że podstawowym materiałem dla planowania podatku dochodowego od innych płatników w miastach służą dane sprawozdawcze roku bieżącego, bynajmniej nie oznacza, że wszystkie te wskaźniki sprawozdań powinny być brane bez żadnych zmian i poprawek. Przy projektowaniu sum podatkowych na planowany rok powinny być zastosowane wszelkie zachodzące zmiany zarówno w składzie płatników jak i w wielkości ich dochodów, na podstawie wszechstronnego zbadania czynników gospodarczych, które wywołują te zmiany oraz uchwał partii i rządu wprost, lub pośrednio związanych z warunkami rozwoju poszczególnych rodzajów źródeł dochodów. Tak na przykład, uchwała rządu z 9 listopada 1946 r. „O rozwoju handlu spółdzielczego w miastach i osiedlach artykułami spożywczymi oraz przemysłowymi i o zwiększeniu produkcji żywności i towarów powszechnego użytku przez organizacje spółdzielcze“ znacznie wzmogła proces rozwoju spółdzielczości w kraju i nie mogła nie wpłynąć na skład płatników podatku dochodowego, w kierunku zwiększenia kontyngentu zrzeszonych chałupników i rzemieślników.

Na zmniejszenie kontyngentu osób zajmujących się praktyką prywatną mogą wpłynąć uchwały rządu o dalszym rozwoju specjalnych instytucji, jak na przykład, porad prawnych, klinik, szkół muzycznych, kursów i in. Zwiększenie wszystkich grup płatników podatku dochodowego może nastąpić kosztem wzrostu osad robotniczych i włączenia miejscowości wiejskich do rzędu osiedli miejskich. To ostatnie zwłaszcza może się silnie odbić na zwiększeniu

kontyngentu płatników płacących podatek dochodowy od swych dochodów z gospodarki rolnej. W stosunku do tej kategorii płatników należy również uwzględnić takie czynniki, jak nadanie obywatelom działek ziemi i wzrost pogłowia bydła.

Szczególnie duże znaczenie dla zmiany kontyngentu płatników podatku dochodowego w kierunku jego zwiększenia, zwłaszcza w takich grupach, jak niezrzeszeni chałupnicy i rzemieślnicy, woźnice i in., ma dokładna ewidencja tych płatników prowadzona przez aparat podatkowy.

W stosunku do obciążanych dochodów i przeciętnych sum podatku (jeden ze wskaźników planowania), znaczne zmiany mogą nastąpić w związku ze zmianą cen na różne wyroby i usługi oraz ze zmianą udziału procentowego poszczególnych przemysłów i zawodów w składzie rozmaitych grup płatników (przemysłu sezonowego i zawodów, przemysłu z bardziej wysokimi dochodami i in.). Przy określeniu poziomu tych wskaźników na planowany rok, nie małe znaczenie posiada usprawnienie pracy organów podatkowych. Prawidłowe planowanie dokładnie określa wielkość i kierunek pracy aparatu podatkowego oraz odzwierciedla konkretne jego zadania w dziedzinie podatków.

Przy planowaniu podatków, wymierzanych przez urzędy finansowe w miastach, należy również uwzględnić wielkość wpływów z domiarów podatkowych w ciągu planowanego roku.¹⁾

Od całkowitego uwzględnienia wszystkich tych momentów, a także od umiejętności opracowywania i wykorzystania danych ze sprawozdawczości podatkowej zależy dokładność planowania podatków od pozostałych płatników w miastach.

Zestawienie planu wpływów podatku dochodowego w tych grupach płatników jest ujęte w przekroju poszczególnych grup płatników (niezrzeszeni chałupnicy i rzemieślnicy, zrzeszeni chałupnicy i rzemieślnicy, dochody osób z prywatnej praktyki, dochody z gospodarki rolnej itd.).

¹⁾ Jest to konieczne dlatego, że materiały sprawozdawcze odzwierciedlają dane nie na koniec roku, lecz na określoną datę środka roku i przeto po sporządzeniu sprawozdania bywają dokonywane dalsze domiary podatkowe.

Z podatku od kawalerów, samotnych i posiadających nieliczną rodzinę obywateli ZSRR plan sporządza się z uwzględnieniem wykonania planu roku ubiegłego, z podziałem na miasta i wsie, posiadające rozmaite wymiary i zasady struktury stawek.

Zestawienie obejmuje ogólną liczbę obywateli branych w rachubę przy wymierzaniu podatku, ilość osób podlegających zwolnieniu od podatku, kontyngent płatników z podziałem ich na nie posiadających dzieci, posiadających jedno, lub dwoje dzieci.

Przy planowaniu tego podatku należy mieć na względzie, że ogólny kontyngent płatników corocznie się zmienia: po pierwsze, w zależności od ich wieku, (obywatele, którzy osiągnęli lat 20 i obywatele w wieku starszym) po drugie, dzięki zatrudnionym w najmie, którzy w związku z tym przechodzą do składu robotników i pracowników umysłowych i, po trzecie, w związku ze zmianą wielkości ulg udzielonych poszczególnym kategoriom płatników danego podatku.

W planowaniu podatku rolnego obowiązują te same zasady co i dla podatków od innych płatników w miastach. Podstawowymi wskaźnikami planowania są: ilość gospodarstw, z ich podziałem na grupy społeczne (kołchoźnicy, gospodarstwa indywidualne, robotnicy i pracownicy, nieczłonkowie kołchozów), ogólna ilość przedmiotów opodatkowania, wymierzona suma podatku, wielkość ulg i ustalona do zapłaty suma podatku. Przy tym ogólny zarys planu narkreśla się na podstawie takiego wskaźnika zbiorczego, jak przeciętna suma podatku na jedno gospodarstwo w każdej z wyliczonych powyżej grup płatników.

Przy niezmienności norm dochodowości wielkość tego wskaźnika planu zależy od zmiany ilości i składu opodatkowanych źródeł dochodu — wielkości przestrzeni siewnych, pogłowia bydła i wielkości dochodów nierolniczych, a w gospodarstwach indywidualnych, prócz tego od dochodów rynkowych.

W stosunku do kołchoźników powierzchnia działek przy sadybie i pogłowiu bydła są ograniczone przez statut spółdzielni rolnej. Specjalne uchwały rządu ograniczają rozmiar powierzchni działek gruntowych w gospodarstwach indywidualnych oraz w gospodarstwach robotników i pracowników nieczłonków kołchozów. Zmiany więc przeciętnej sumy podatku z jed-

nego gospodarstwa mogą się zdarzyć jedynie w następujących wypadkach: po pierwsze, przy wydzieleniu działek przy sadybie tym kołchoźnikom, którzy albo na nowo przystąpili do kołchozu, lub z jakiegokolwiek przyczyny nie posiadali ich w roku bieżącym; po drugie, w wypadku zmian stanu uprawy na dawniej wydzielonych przy sadybach działkach kołchoźników, gdyż normy dochodowości z różnych upraw rolnych są rozmaite — na przykład, z upraw warzywnych są one znacznie wyższe, niż ze zbóżowych, toteż przy powiększeniu tych pierwszych a zmniejszeniu drugich — przeciętna suma podatku ulega wyższości. Taki właśnie proces daje się zauważyć w latach powojennych, w związku z likwidacją komplikacji żywnościowych, które w okresie wojny wywołały zwiększenie zasiewów w uprawie zbożowej na przysadybnych działkach kołchoźników.

Co się zaś tyczy pogłowia bydła u kołchoźników, znaczny jego wzrost jest związany z wykonaniem uchwały lutowego plenum CK WKP(b) 1947 r. o likwidacji w ciągu 2—3 lat stanu nieposiadania krów przez kołchoźników; w tym celu okazano nie posiadającym krów kołchoźnikom pomoc państwową w formie kredytu dla nabycia bydła. A przeto dane o stanie pogłowia bydła w użytkowaniu kołchoźników dają możliwość rozstrzygnięcia zagadnienia możliwości jego wzrostu na przyszłość.

Dochody z nierolniczych zarobków w indywidualnych gospodarstwach oraz inne dochody mogą się zmieniać w związku z ogólnym rozszerzeniem tych zarobków, wzrostem produkcji rolnej sprzedawanej na rynkach i zmianą poziomu cen. Jednakże najważniejsze znaczenie może tutaj posiadać usprawnienie jakości ewidencji tych przedmiotów opodatkowania i ich ujawnienie przez aparat podatkowy.

Liczebność gospodarstw na rok planowany może ulec zmianie przez przystąpienie do kołchozu nowych członków z liczby gospodarzy indywidualnych, robotników i pracowników, przez planowane przeniesienie gospodarstw z jednych republik, obwodów i rejonów do drugich oraz przez przydzielenie działek przysadybnych kołchoźnikom przedtem nie posiadającym gospodarstw pomocniczych. Jednak wszystkie te czynniki nie mają wielkiego wpływu na ogólny wzrost opodatkowanych gospodarstw. Najczęściej czynniki te sprowadzają się jedynie do zmiany liczebności gospodarstw wewnątrz posz-

czególnych opodatkowywanych grup, co jednakże również jest związane ze zmianą projektów planu, gdyż przeciętna suma podatku jednego gospodarstwa w różnych grupach nie jest jednakowa.

Przy planowaniu wielkości ulg na rok następny należy wychodzić z założenia, że mimo ich ogólnej stałości i trwałości, poszczególne rodzaje ulg mogą się znacznie zmieniać. Dotyczy to na przykład ulg dla rodzin wojskowych, przesiedleńców itd. Toteż jest bardzo ważne przy planowaniu, żeby dane ze sprawozdań o udzieleniu ulg w roku bieżącym, szeregować według ich rodzajów, aby określić, które z nich, w jakim kierunku i w jakich rozmiarach mogą ulec zmianie w roku planowanym.

Dla pełniejszego uwzględnienia wszystkich przytoczonych momentów powinno się wykorzystać nie tylko dane ze sprawozdawczości podatkowej w przekroju dynamicznym, ale również materiały wydziałów gospodarki rolnej, statystycznych i innych organów o strukturze i dynamice za lata ostatnie; stosowania poszczególnych upraw, powiększenia pogłowia bydła w gospodarstwach kolchoźników, o stanie podstawy karmowej, dynamice przemysłów nierolniczych, pozwalające na pełniejsze obliczenie ogólnego rozmiaru podatku rolnego w roku planowanym.

Plan wpływów podatku rolnego sporządzany jest według ustalonego wzoru, który obejmuje wszystkie podstawowe dane niezbędne dla określenia nie tylko należnej sumy podatków (po udzieleniu ulg), lecz również ogólnej sumy wpływu podatku do budżetu w planowanym roku, z uwzględnieniem zaległości z lat ubiegłych oraz sum wpływów podatkowych na rok następny. Wszystkie te dane podaje się w ujęciu poszczególnych grup płatników.

Planowanie lokalnych podatków i opłat oraz cła państwowego.

Przy planowaniu lokalnych podatków i opłat należy rozróżniać płatności kwotowe (okładnyje) i niekwotowe, gdyż metodyka ich planowania jest różna.

Do kwotowych płatności zalicza się podatek od budynków i gruntowy (ziemielnaja rienta). Podatkami kwotowymi są one dlatego, że w stosunku do tych płatności stosuje się uprzednie obliczenie sumy podatku (kwoty) na podstawie

specjalnego szacunku (uczota) przedmiotu opodatkowania.

Podobnie jak w podatkach państwowych, podstawą dla planowania podatku od budynków i podatku gruntowego są dane sprawozdawcze o ilości płatników, sumie szacunkowej budynków (dla podatków od budynków) i powierzchni działek rolnych, według klas miejscowości (dla podatku gruntowego), o rozmiarach udzielonych ulg i o przeciętnej stawce opodatkowania w każdej z tych płatności.

Ponieważ płatnikami podatku od budynków i gruntowego są nie tylko poszczególni obywatele, lecz również przedsiębiorstwa, organizacje i instytucje, wszystkie wskaźniki sprawozdawcze, wykorzystywane przy planowaniu, stosowane są dla każdej z tych dwóch grup płatników.

Przy projektowaniu rozmiarów tych płatności na rok planowany należy oprzeć się na wskaźnikach planu ogólnogospodarczego o oddaniu do użytku nowych budynków w przedsiębiorstwach i organizacjach oraz o budownictwie mieszkaniowym. Zarazem należy uwzględnić rozwój indywidualnego budownictwa mieszkaniowego w miastach oraz możliwe zmiany w wycenie inwentarza socjalistycznych przedsiębiorstw i w wycenie ubezpieczenia budynków obywateli.

Należy również brać w rachubę, że zmiana gęściej zaludnionych osiedli wiejskich, na osiedla miejskie, znacznie pomnaża ilość płatników tych podatków. Mogą nastąpić zmiany również w rozmiarze ulg w tych płatnościach, co również powinno zostać uwzględnione przy planowaniu.

W stosunku do podatku gruntowego należy mieć na uwadze, że w ciągu planowanego roku mogą następować zmiany w zaliczaniu osiedli do poszczególnych klas miejscowości, co wpłynie na przeciętny poziom stawki podatkowej.

Plany podatku od budynków oraz podatku gruntowego sporządza się według ustalonych wzorów (oddzielnie dla każdego podatku).

W zakresie cel państwowych i niektórych innych płatności, sprawozdania urzędów finansowych podają tylko dane o wpływach, gdyż w stosunku do nich ewidencja przedmiotów opodatkowania oraz wymiar podatku nie mogą być przeprowadzone. Podstawą więc ich planowania są wpływy tych płatności w szeregu

lat poprzednich oraz czynniki wpływające na wysokość wpłat. Do tych czynników zalicza się:

— przy opłacie jednorazowej — wzrost produkcji gospodarstw wiejskich przeznaczonej na rynek, wielkość handlu na istniejących rynkach oraz organizowanie nowych rynków. W ciągu roku planowanego, w związku ze zmianą cen na produkty rolne mogą być również zmienione stawki opłaty jednorazowej;

— przy pozostałych niekwotowych opłatach (od właścicieli środków transportowych i bydła) — wzrost środków transportowych u ludności miejskiej, wzrost liczebności bydła w miastach oraz zmiana wiejskich osiedli gęściej zaludnionych na osiedla miejskie. Należy przy tym brać pod uwagę, że opłaty te są wprowadzone na podstawie uchwał organów lokalnych, a więc nie mają charakteru powszechnie obowiązującego;

— przy ciele państwowym stale obowiązującymi czynnikami są: wzrost ludności, po-

większenie ilości banków, zmiany ilości spraw arbitrażowych, złożonych powództw i inn.; do czynników niestałych i mających charakter jednorazowy, jednak wpływających na rozmiar wpływu cel państwowych, mogą być zaliczone takie zarządzenia, jak wydawanie paszportów ludności i inne.

Sporządzanie planu tych płatności dokonuje się według ustalonych wzorów.

Ponadto wpływy tych płatności w znacznej mierze zależą od jakości działania aparatu podatkowego w zakresie ewidencji płatników i przedmiotów opodatkowania — w podatkach kwotowych oraz w zakresie kontroli ich pobierania — w stosunku do opłat niekwotowych.

Przy planowaniu tych płatności powinno się wykorzystywać materiały rewizyjne z działalności poszczególnych urzędów finansowych z tym, aby plan wyrażał właściwe usprawnienia działalności aparatu podatkowego.

Zestawienie zbiorcze planu wpływu podatków i opłat sporządzane jest według następującego wzoru:

Nazwa podatków	Zatwierdzone w budżecie na rok 1948 r.		Przewidy- wane wpływy w 1948 r.	Wpływy za 1948 r.			Plan na 1949 r.	
	razem	w tym zaległości		za 9 m-cy (wg spra- wozd.)	za IV kwart. (szacu- nek)	łącznie za rok	razem	w tym zaległości

Plan roczny sporządza się w ujęciu kwartalnym w formie przekazywanych zleceń urzędowi finansowemu na każdy kwartał. Dla wykonania planów urzędy finansowe obowiązane są do zor-

ganizowania systematycznej kontroli nad organami podległymi (według rodzajów płatności) w poszczególnych jednostkach administracyjno-terytorialnych.

ORGANIZACJA i TECHNIKA FINANSOWA

Kazimierz Madura.

OBSŁUGA KASOWA BUDŻETU PAŃSTWA PRZEZ NARODOWY BANK POLSKI

I.

Uchwała Rady Ministrów z dnia 17 kwietnia 1950 r., w sprawie wstępnych wytycznych do zasad budżetu Państwa na rok 1951 (Monitor Polski Nr A-55, poz. 631 z dnia 17 maja 1950 r.) ustaliła m. in. jako podstawową zasadę wykonywania budżetu Państwa:

- oparcie jego wykonania na zasadzie jedności kasowej zarówno budżetu centralnego jak i poszczególnych budżetów terenowych;
- wykonywanie przez Narodowy Bank Polski obsługi kasowej budżetu Państwa (budżetu centralnego i budżetów terenowych);
- współdziałanie NBP w kontroli wstępnej (kontroli formalno-rachunkowej i merytorycznej wydatków).

W związku z powyższym na mocy uchwały Rady Ministrów z dnia 17 kwietnia 1950 r., a w szczególności paragrafu 8 instrukcji Nr 5, w sprawie finansów i budżetów terenowych (Monitor Polski Nr A-57, poz. 657 z dnia 20 maja 1950 r. powierzona została Narodowemu Bankowi Polskiemu całkowita obsługa terenowa budżetu centralnego i budżetów terenowych.

Jakkolwiek całkowitą obsługę kasową budżetu Państwa wykonywać będzie NBP, począwszy od 1 stycznia 1951 roku. — Ministerstwo Finansów zaakceptowało propozycję NBP podziału przejęcia całkowitej obsługi na kilka etapów, a to dla umożliwienia Bankowi stopniowego jej obejmowania już w roku 1950 i celem uniknięcia zbiegu całości nowych, poważnych zadań Banku na tym odcinku, z okresem normalnego na ultimo roku dużego wysiłku Banku. Tryb stopniowego przejmowania obsługi kasowej pozwoli również na odpowiednie rozwiązanie trudności organizacyjnych, personalnych i lokalowych.

II.

Etap pierwszy wyznaczyło Ministerstwo Finansów instrukcją z dnia 7 czerwca 1950 r., w sprawie przejęcia przez NBP obsługi kasowej budżetu państwo-

wego (Monitor Polski Nr A-73, poz. 839 z dnia 24 czerwca 1950 r.) na dzień 1 lipca br.

Zgodnie z wyżej wymienioną instrukcją — Narodowy Bank Polski przejął w tym dniu obsługę kasową budżetu państwowego, jako centralnego, uruchamiając 289 Kas A przy wydziałach finansowych prezydiów powiatowych rad narodowych i rad narodowych miast, stanowiących powiaty miejskie, w Warszawie przy dwóch oddziałach wydziału finansowego prezydium rady narodowej (oddział pierwszy i oddział Warszawa — Praga) i w Łodzi przy pierwszym oddziale wydziału finansowego prezydium rady narodowej.

Przypomnieć należy, że wydziały finansowe oraz ich oddziały utworzone zostały w związku z wejściem w życie ustawy z dnia 20 marca 1950 r., o terenowych organach jednolitej władzy państwowej (Dz. U. R. P. Nr 14, poz. 130), uchwałą Rady Ministrów z dnia 17 kwietnia 1950 roku, instrukcją Nr 3, w sprawie tworzenia wydziałów i referatów prezydiów rad narodowych (Monitor Polski Nr A-57, poz. 655 z dnia 20 maja br.).

Wydziały Finansowe Prezydiów Wojewódzkich Rad Narodowych m. st. Warszawy i miasta Łodzi przejęły między innymi dotychczasowy zakres działania izb skarbowych oraz urzędów wojewódzkich pełnomocników rządowych do spraw podatku gruntowego. *Wydziały finansowe prezydiów powiatowych rad narodowych i rad narodowych miast, stanowiących powiaty miejskie*, przejęły dotychczasowy zakres działania urzędów skarbowych prowadzących Kasy typu A. *Oddziały wydziałów powiatowych prezydiów rad narodowych powiatowych i miast, stanowiących powiaty miejskie*, powstały jedynie w miejscowościach, w których znajdowało się kilka urzędów skarbowych i przejęły dotychczasowy zakres działania urzędów skarbowych, prowadzących Kasy typu „B”, natomiast *pierwsze oddziały Wydziałów Finansowych Prezydiów Rad Narodowych w m. st. Warszawie oraz w m. Łodzi* prze-

jęły dotychczasowy zakres działania urzędów skarbowych prowadzących Kasy typu A.

Uruchomienie 289 punktów kasowych NBP, zwanych Kasami A w odróżnieniu od Kas B przy oddziałach Banku Inwestycyjnego i Kas C przy oddziałach Banku Rolnego, nastąpiło jedynie przy byłych urzędach skarbowych prowadzących kasy skarbowe typu „A”. Obsługę kasową dawnych urzędów skarbowych, prowadzących Kasy typu „B” sprawują w ramach swej działalności oddziały wydziałów finansowych. Dopuszczalne są tu wyjątki jedynie w odniesieniu do oddziałów Wydziału Finansowego Prezydium Rady Narodowej m. st. Warszawy (ust. 4 par. 2 instrukcji ministra finansów z dnia 7 czerwca br.), przy których mogą być uruchamiane Kasy A NBP, dla zapewnienia sprawnej obsługi kasowej władz i urzędów administrujących dochodami budżetowymi oraz sumami niebudżetowymi. Do drugiej kategorii wyjątków należą te oddziały wydziałów finansowych, których działy rachunkowo-kasowe mieszczą się na wspólnej sali z kasami NBP. W tych przypadkach obsługę kasową również wykonują kasy NBP.

Rozmieszczenie Kas A w terenie, z podziałem na województwa (z uwzględnieniem zmian wprowadzonych Dz. U. R. P. Nr 28/50 poz. 255 oraz sieci oddziałów NBP według stanu z dnia 17 lipca 1950 r.) przedstawia się następująco:

Wojewódz.	Ilość oddz. właściwych	Ilość Kas A		Razem
		w siedz. oddziałów	poza siedz. oddziałów	
Białostockie	5	5	5	10
Bydgoskie	9	8	12	20
Gdańskie	10	10	3	13
Katowickie	19	18	2	20
Kieleckie	3	3	10	13
Koszalińskie	5	5	7	12
Krakowskie	7	7	10	17
Lubelskie	3	3	11	14
Łódzkie	4	4	12	16
Olsztyńskie	5	5	13	18
Opolskie	7	7	6	13
Poznańskie	6	5	22	27
Rzeszowskie	7	6	11	17
Szczecińskie	4	4	8	12
Warszawskie	9	9	18	27
Wrocławskie	13	12	14	26
Zielonogórskie	5	4	10	14
Razem:	121	115	174	289

Jak wynika z powyższego zestawienia jedynie 115 Kas znajduje się w miejscowościach, w których są czyn-

ne oddziały NBP, znaczna zaś większość (174 Kasy) uruchomiona jest w miastach, w których nie mamy jeszcze oddziałów NBP.

Najkorzystniej układa się ten stosunek w województwie katowickim (90% Kas znajduje się w siedzibie oddziałów) i gdańskim (77%) co świadczy o gęstej sieci oddziałów w tych województwach. Niepomyślnie natomiast przedstawia się ten stosunek szczególnie w województwach poznańskim i lubelskim (po 19%).

Ma to zasadnicze znaczenie, ponieważ Kasy A, znajdujące się poza siedzibą oddziałów, wymagają większego nakładu organizacyjnego i administracyjnego, szczególnie na odcinku zasilania w gotówkę i jej przechowywania. Poza tym w tych przypadkach ulega opóźnieniu o dni pocztowe cykl rozliczania się Kasy z właściwym dla niej oddziałem.

Organizacja Kas A NBP i ich zakres działania opiera się na wspomnianej już instrukcji ministra finansów z dnia 7 czerwca br. Tryb i zasady współdziałania wydziałów finansowych z kasami NBP ustala instrukcja ministra finansów z dnia 21 czerwca br. (Monitor Polski Nr A-76 z dnia 30 czerwca br. poz. 884), natomiast zarządzenia wykonawcze ujęte są wewnętrznymi przepisami NBP.

Bez względu na to, czy Kasy znajdują się w miejscowościach, w których czynne są oddziały NBP, czy też poza tymi miejscowościami, mają one jednakowy ustrój organizacyjny, zakres działania i sposób rozliczenia się z właściwym oddziałem NBP.

Kasy A nie są samodzielnymi jednostkami organizacyjnymi, lecz wewnętrznymi komórkami organizacyjnymi właściwych oddziałów, którym podlegają służbowo jak i inne komórki oddziałów. Kompetencje Kas ograniczają się jedynie do przyjmowania wpłat i dokonywania wypłat, przyjmowania papierów wartościowych na podatki oraz do sprzedaży i przechowywania znaków wartościowych. Kasy nie prowadzą żadnych rachunków osobowych. Rachunki jednostek budżetowych prowadzone są przez wydziały finansowe, dlatego też Kasy operują przy wpłatach i wypłatach dowodami wystawianymi lub zatwierdzanymi przez wydziały finansowe lub ich oddziały.

Technika manipulacyjna w Kasach jest uproszczona, a rozliczenie z właściwym oddziałem odbywa się na podstawie specjalnego raportu kasowego. Obroty Kasy ujmowane są raportem dzien-

nym właściwego oddziału, a pozostałość gotówki w Kasie stanowi — podobnie jak pozostałości kas dziennych — część zapasu gotówki właściwego oddziału.

Jak wynika ze sprawozdań oddziałów przejęcie obsługi kasowej budżetu Państwa przez kasy NBP nastąpiło w terminie ustalonym t. j. 1 lipca br. w sposób sprawny i bez żadnych zatorów.

III.

Niezależnie od wymienionych wyżej, a wpływających z instrukcji ministra finansów obowiązków Narodowego Banku Polskiego w zakresie obsługi kasowej budżetu centralnego — Bank zlecił Kasom NBP w miejscowościach, nie będących siedzibami oddziałów NBP, wzajemne zasilanie i odprowadzanie nadmiarów gotówkowych między Kasami z jednej strony a oddziałami Banku Rolnego i urzędami (agencjami) pocztowymi z drugiej strony.

Zarówno oddziały Banku Rolnego jak i urzędy pocztowe mają możliwość zasilania się i odprowadzania swych nadmiarów od Kas A NBP na warunkach ustalonych w porozumieniu z Ministerstwem Poczty i Telegrafów i z centralą Banku Rolnego. A zatem, w praktyce, nie będą miały miejsca transporty gotówki między oddziałami Banku Rolnego i w zasadzie również między terenowymi urzędami pocztowymi a urzędami zbiorczymi. Kasy NBP winny spełniać — zależnie od warunków skarbcowych — wyłączną rolę zbiorczycy i dystrybutora gotówki. Po nabyciu doświadczeń i zebraniu danych w terenie co do jego potrzeb gotówkowych — oddziały z łatwością rozwiążą początkowe trudności na tym odcinku.

W zależności od warunków lokalnych Kasy winny również stopniowo przyjmować od jednostek gospodarki uspołecznionej wpłaty utargów dziennych, co z kolei — obok możliwości zasilania się Kas w Banku Rolnym i urzędach pocztowych — ograniczyć winno

do minimum potrzebę transportów gotówki między oddziałami a Kasami.

Z uwagi na trudności lokalowe i personalne uruchamianie kas wieczorowych w Kasach A nie będzie w obecnym stadium możliwe.

IV.

Jak już na wstępie zaznaczono, przejęcie całkowitej obsługi budżetu centralnego i budżetów terenowych nastąpi w kilku etapach. Etap pierwszy t. j. uruchomienie Kas A przy wydziałach finansowych mamy już po sobie. Jako następny etap przewiduje instrukcja ministra finansów z dnia 7 czerwca br. w paragrafie 10 przejęcie przez NBP obsługi kasowej budżetów dotychczasowych związków samorządu terytorialnego, jako budżetów terenowych. Przypuszczalny termin przejęcia obsługi kasowej budżetów terenowych przewidywany jest w czasie do dnia 1 października br.

Jedną z tez NBP przy opracowywaniu przepisów dla Kas A była możliwość obsługi kasowej wydziałów finansowych w mniejszych miastach przez istniejący oddział NBP lub też w miejscowościach, w których nie ma oddziałów NBP przez punkt kasowy NBP, uruchomiony w oddziale Banku Rolnego. Obecnie w związku z przejmowaniem przez NBP obsługi kasowej oddziałów Banku Rolnego, ponownie rozważana jest ta możliwość.

W drugim półroczu br. należy dążyć do umożliwienia jednostkom gospodarki uspołecznionej odprowadzania ich utargów dziennych bezpośrednio do Kas.

Poza tym jeszcze w roku bieżącym planowane jest — w miarę możliwości lokalowych — przekształcenie niektórych Kas A na oddziały kategorii VI.

Ostatni etap przejęcia przez NBP całkowitej obsługi budżetu Państwa nastąpi z dniem 1 stycznia 1951 r. Od tego terminu NBP prowadzić będzie rachunki budżetowe i współdziałać będzie w kontroli wstępnej wydatków budżetowych.

Kazimierz Trompeteur.

NORMOWANIE ŚRODKÓW OBROTOWYCH

(ARTYKUŁ DYSKUSYJNY)

Zagadnienie normatywów, nieraz omawiane na łamach „Wiadomości NBP”, nastęrcza pracownikom nadal wiele kłopotu, w związku z nasuwającymi się w praktyce licznymi wątpliwościami i trudnościami.

Zmiany w instrukcjach służbowych NBP względnie okólnikach lub listach okrężnych wskazują na to, że zasady normowania środków obrotowych nie są jeszcze ostatecznie ustalone i że pewne pojęcia nie „skrytalizowały się” dotąd. Poza tym instrukcje z natury rzeczy regulują to zagadnienie raczej ramowo, ogólnie dla całego przemysłu lub handlu, nie zajmując się szczegółami, które w praktyce jednak odgrywają przy poszczególnych przedsiębiorstwach pierwszorzędną rolę.

Ze względu na aktualność i wagę powyższego zagadnienia wskazane byłoby wszcząć na ten temat dyskusję, w której udział wziąć powinni — poza fachowcami z Departamentu Kredytowego — jak najszersze rzesze pracowników działów kredytowych, praktycznie stosujących instrukcje odnośnie normowania środków obrotowych w kontrolowanych jednostkach.

Życzeniem moim jest, by artykuł niniejszy był przedmiotem wszechstronnej krytyki wysuniętych przeze mnie zastrzeżeń i zagadnień oraz podstawą do rozwinięcia jak najszerszej dyskusji.

Zanim przystąpię do omówienia poszczególnych normatywów, pragnę zaznaczyć, że przyjęta w instrukcji zasada, według której normatywy ustala się na ultimo pewnego okresu (kwartału względnie roku), a w konsekwencji dotacje na uzupełnienie niedoborów uruchamiane być mają sukcesywnie, miesięcznie w wysokości 1/3 niedoboru kwartalnego, nie jest moim zdaniem praktyczna i właściwa. Wydaje mi się bowiem, iż sam sposób obliczania normatywów na podstawie planowanego, przeciętnego dziennego zużycia w danym kwartale wskazuje na to, że normatyw dotyczy każdego dnia danego kwartału i obowiązuje przez cały kwartał. Jedynie niedobór własnych środków maleje — a nadwyżka wzrasta — do końca kwartału na skutek akumulacji zysku. Abstrahując już od wypadków, gdy

produkcja lub obroty w ciągu kwartału maleją względnie wykazują większe wahania i normatyw rzeczywisty (obliczony na podstawie zużycia miesięcznego) jest na początku kwartału względnie w drugim miesiącu wyższy, niż pod koniec kwartału — normatyw zapasu materiałów podstawowych lub towarów obowiązuje już niewątpliwie w pełnej wysokości na początku kwartału. Przedsiębiorstwo ma przecież obowiązek już przed przystąpieniem do planowanej w danym kwartale produkcji lub planowanych obrotów zaopatrzyć się w potrzebne surowce lub towary. W większości zaś wypadków surowce względnie towary stanowią gros kosztów. Ale i normatywy: „banki”, materiały techniczne itd., obliczane zresztą również w oparciu o przeciętne dzienne koszty względnie zużycie w danym kwartale — powinny tak samo obowiązywać przez cały planowany okres kwartalny.

Uzasadnieniem powyższego poglądu jest — być może — również sposób przeprowadzania kontroli zapasów miesięcznych i stanów przez ich porównywanie z normatywem planowanym — jak mówi instrukcja — na koniec kwartału, a nie z normatywem dostosowanym do danego miesiąca. (Najwłaściwsze byłoby — moim zdaniem, aby plany przemysłowo-finansowe względnie finansowo-handlowe rozbijane były nie jak dotąd na kwartały, lecz na okresy miesięczne i normatywy oraz ich pokrycie ustalane na poszczególne miesiące. Przy kontroli bieżącej oznaczałoby to również ułatwienie dla Banku, w związku z miesięcznymi bilansami i rachunkami wyników).

Z zagadnieniem tym wiąże się sprawa spłaty względnie podwyższania kredytów normatywnych na przełomie dwóch kwartałów oraz odprowadzania miesięcznych nadwyżek środków obrotowych. Z przepisów instrukcji o uruchamianiu dotacji w wysokości 1/3 niedoboru, wyliczonego na koniec kwartału, można wnioskować, że w ten sam sposób należy sukcesywnie uruchamiać kredyt normatywny. Dalej należałoby wnioskować, że i odwrotnie, przy obniżeniu normatywów

w nowym kwartale, obniżenie to następować powinno miesięcznie w 1/3 wysokości obniżki kwartalnej, a na rachunek sum obrotowych odprowadzić by należało miesięcznie oprócz 1/3 akumulacji, także 1/3 różnicy między poprzednią, a obniżoną w danym kwartale sumą normatywów. W tej samej proporcji ulegać powinny spłacie kredyt normatywny oraz upłynnione być powinny zapasy normowane.

W praktyce jednak stosowanie tego byłoby dość kłopotliwe i wydaje mi się, oddziały w ten sposób nie postępują.

Przyjawszy natomiast zasadę, że normatywy ustalane są na dany kwartał i przez cały kwartał obowiązują — w wypadku obniżenia sumy normatywów w nowym kwartale cała nadwyżka środków własnych podlegałaby natychmiastowemu odprowadzaniu, a kredyt normatywny odpowiedniej spłacie, równocześnie przedsiębiorstwu należałoby przyznać w odpowiedniej wysokości kredyt przeterminowany „A” z terminem spłaty w zależności od okoliczności, do czasu doprowadzenia zapasów do wysokości obowiązujących zmniejszonych normatywów. W wypadku zaś wzrostu sumy normatywów udzielić odpowiedniej dotacji z rachunku sum obrotowych, a w jednostkach handlowych ponadto odpowiednio podwyższyć kredyt normatywny.

W konsekwencji uległaby modyfikacji zasada, że kredyty normatywne przyznawane są bez terminu spłaty. Kredyty normatywne w tym wypadku przyznawane być powinny na okres kwartalny (względnie miesięczny), z terminem spłaty per ultimo danego okresu, względnie per pierwszy dzień następnego okresu.

Oprowadzanie miesięczne nadwyżek środków własnych w wysokości 1/3 planowanej, kwartalnej nadwyżki nie budzi zastrzeżeń ze względu na to, że na ogół zasadą jest, iż akumulacja zysku narasta mniej więcej regularnie, wyjąwszy rzadkie wypadki, gdy zysk znacznie maleje lub przedsiębiorstwo planuje stratę.

Uregulowania wymaga sprawa kredytów normatywnych względnie dotacji udzielonych na uzupełnienie środków obrotowych przedsiębiorstwom, które przechodzą w stan likwidacji. Moim zdaniem normatywy takiego przedsiębiorstwa spadają do zera i nadwyżkę środków własnych należałoby odprowadzić, a kredyt normatywny spłacić; wszystkie zapasy produkcyjne, materiałowe, handlowe i inne uważać za zapasy ponadnormatywne i finansować do czasu ich upłynnienia kredytem przeterminowanym „A”. Przedsiębiorstwo to korzystać może poza tym z kredytu inkasowego. Wydatki administracyjne znaleźć powinny pokrycie w marży zysku względnie dotacji z jednostki nadrzędnej.

Normatyw „Kasa” i „Banki”.

Normatyw banki ustalany jest na podstawie pięciodniowych przeciętnych nakładów przedsiębiorstwa. Instrukcja służbowa VI/2 część B strona 7 mówi wprawdzie o normatywie banki w wysokości pięciodniowych kosztów; na stronie dziesiątej natomiast podaje sposób obliczenia na podstawie pięciodniowych nakładów. Wynikałoby z tego, że uważa się nakłady i koszty za dwa pojęcia pokrywające się.

Zwłaszcza że poprzednie instrukcje regulowały obliczanie normatywu banki w oparciu o wydatki (suma wypłat i przelewów). Obecna instrukcja opiera ten normatyw na kosztach względnie nakładach. Sądzę, że chodzi raczej o nakłady planowane we wzorach PF—7 i PF—13.

W normatywie tym mieszczą się zatem i wydatki kasowe lub tzw. pogotowie kasowe. Dotychczas utożsamiano normatyw kasa z pogotowiem kasowym. Dla konsekwencji należałoby — chcąc utrzymać normatyw kasy w wysokości pogotowia kasowego — zmniejszyć o tę kwotę normatyw banki, względnie pozostawić normatyw banki pod nazwą normatywu środków płatniczych, a normatyw kasy zlikwidować.

Pogotowie kasowe ustalałby Bank dla przedsiębiorstw w wysokości koniecznego salda kasowego na pokrycie wydatków kasowych w czasie od zamknięcia kas bankowych do ich otwarcia następnego dnia rano.

W tym miejscu należy dodać, że w odniesieniu do niektórych przedsiębiorstw sezonowych (np. roszarnie) należałoby z normatywu banki (łącznie z kasą) wyłączyć wszystkie nakłady jak: zaliczki dla plantatorów w gotówce lub towarze, koszty akcji siewnej itd., wchodzące w cenę surowca finansowanego z kredytu sezonowego. Zasadę tę zastosował I Oddział Miejski w Poznaniu przy obliczaniu normatywów dla przemysłu roszarniczego.

Ostatnio wysunięto nową koncepcję; likwiduje się normatyw banki, a wprowadza normatyw kasa w wysokości pięciodniowych (lub dziesięciodniowych dla przedsiębiorstw zamiejscowych) wydatków kasowych — z wyłączeniem funduszu płac — oraz normatyw wyrobów (towarów) sprzedanych a niezafakturowanych. Ten ostatni obejmuje ustawowy okres pięciodniowy od wydania towaru z magazynu do wystawienia faktury i złożenia jej do inkasa bankowego. Normatyw ten odpowiada mniej więcej dotychczasowemu normatywowi banki, z tą różnicą, że o ile dotychczasowy normatyw banki opierał się na nakładach z klasy 4 JPK o tyle normatyw wyrobów sprzedanych, a niefakturowanych oparty jest wyłącznie na koszcie własnym sprzedanych wyrobów. W tym ostatnim więc

wypadku uzasadnione jest istnienie normatywu kasy. Nie wydaje mi się natomiast słuszne podwyższać normatyw kasy, dotychczas ustalany na poziomie pogotowia kasowego do wysokości pięciodniowych względnie nawet dziesięciodniowych wydatków kasowych (po wyłączeniu wydatków, związanych z funduszem płac) i upoważniać przedsiębiorstwa do posiadania wysokiego nieraz salda kasowego, które mogą przecież codziennie uzupełniać z Banku — chyba, że zamiarem autorów tego przepisu było odciążyć bank i ograniczyć częstość wypłat gotówkowych z banku.

Normatyw „Materiały”.

Obliczanie tego normatywu nie nasuwa większych zastrzeżeń. Zaznaczyć jedynie należy, że dla jednostek, korzystających z kredytów sezonowych, należałoby wyłączyć z normatywu wszystkie zapasy finansowane kredytami sezonowymi. W związku z tym proponuję wziąć pod rozagę możliwość zastosowania odnośnie niektórych przemysłów sezonowych — mam tu głównie na myśli przemysł roszarniczy — normatywu wydatków przyszłych okresów, na sfinansowanie akcji plantatorskiej i zakupu surowca do produkcji całorocznej, gdzie rok nie pokrywa się z rokiem kalendarzowym.

W przeciwieństwie do instrukcji VI/C instrukcja VI/2 nie przewiduje korygowania normatywów na podstawie sprawozdawczości w oparciu o faktyczne zużycie. Zdarza się często, że zużycie faktyczne jest niższe od planowanego — lub żadne — w związku z brakiem pewnych składników potrzebnych do rozpoczęcia prac. Np. przedsiębiorstwo zakupiło papę dachową i gwoździe dla dokonania remontu dachów lub szyby do oszklenia okien, a do prac nie przystąpiło ze względu na niedostarczenie mu smoły lub kitu. W związku z tym powstają zapasy ponadnormatywne, ale wydaje mi się wątpliwe, czy celowe jest monitorować przedsiębiorstwo o upłynięciu tych zapasów niewątpliwie mu potrzebnych celem zużycia w następnym kwartale, w którym tego zużycia jednak nie planowano. Problem ten wymaga uregulowania.

Wątpliwość budzi poza tym normowanie nakładów i materiałów w związku z inwestycjami i kapitalnymi remontami, prowadzonymi systemem gospodarczym, potrącanymi w zasadzie po 45 dniach z kredytu inwestycyjnego względnie z rachunku kapitalnego remontu. Czy nie należałoby tu raczej zastosować normatywu wydatków przyszłych okresów względnie udzielić kredytu do rozliczenia z terminem spłaty do czasu rozliczenia i refundacji? Wydaje mi się, że zasada przyjęta w instrukcji VI/C/49 odnośnie finansowania inwestycji

i kapitalnego remontu przeprowadzanych systemem gospodarczym kredytem (przejściowym) do refundacji — była słuszniejsza.

Normatyw inwentarza małowartościowego i przedmiotów nietrwałych.

Śmiem twierdzić, że nie tylko kontrolowane przedsiębiorstwa i ich jednostki nadrzędne, lecz również większość pracowników w działach kredytowych naszego Banku nie rozumie istoty powyższego normatywu i nie wie jak go obliczyć. Instrukcja służbowa ogranicza się jedynie do krótkiej uwagi, że nie rozchód magazynowy, lecz część spiswana na zużycie, stanowi podstawę do ustalenia tego normatywu. O wskaźniku w dniach, o sposobie jego ustalenia względnie o tym, czy wskaźnik w ogóle wchodzi w rachubę, brak w instrukcji jakiegokolwiek wzmianki.

Ponieważ sam należę do tych pracowników, którzy omawianego normatywu nie rozumieją, nie będę przytaczał wszystkich nasuwających mi się uwag i wątpliwości. Mam nadzieję, że dyskusja doprowadzi do wyjaśnienia tego zagadnienia.

Normatyw produkcji w toku.

Sposób obliczania tego normatywu, podany w instrukcji PKPG jest — jak to również podkreśla instrukcja służbowa VI — zbyt skomplikowany, gdyż rzadko które przedsiębiorstwo potrafi ustalić współczynnik narastania kosztów. Lecz i sposób p. Cholińskiego, polegający na pomnożeniu dziennego planowanego kosztu własnego produkcji przez stosunek wartości robót w toku w okresie ubiegłym, do dziennego kosztu w okresie ubiegłym, nie zawsze da się z powodzeniem zastosować. Mianowicie, gdy planowana na bieżący rok produkcja znacznie odbiega pod względem rodzaju, gatunku, ilości i wartości od produkcji ubiegłego roku, przy zmianie cen oraz, gdy przedsiębiorstwo przeszło na samodzielny rozrachunek lub dopiero w bieżącym roku powstało.

Moim zdaniem nie może być jednego, generalnego wzoru do ustalenia omawianego normatywu. Należałoby ustalić kilka sposobów, z których każdy miałby zastosowanie w innych warunkach, zależnie od sytuacji danego przedsiębiorstwa.

Roboty i usługi odpłatne oraz odpadki.

Według instrukcji VI normatyw ten oblicza się przez ustalenie procentowego stosunku między stanem przeciętnym a nakładem na produkcję w okresie poprzednim i zastosowanie tego stosunku procentowego w porównaniu z nakładem planowanym na produkcję. Spo-

sób powyższy (podobnie jak w punkcie E) również nie ma zastosowania wobec przedsiębiorstw nowopowstałych lub które przeszły na samodzielny rozrachunek — względnie jeżeli warunki produkcji, jej rodzaj, itp. uległy znacznym zmianom. A takich sytuacji jest w praktyce sporo.

Wyroby gotowe i towary.

Odnosnie sposobu obliczania normatywów wyrobów gotowych nie mam zastrzeżeń. Natomiast jeśli chodzi o normatyw „towary” w jednostkach handlowych i usługowych, to instrukcja (część B § 6 str. 18) reguluje tę sprawę następująco;

„N = planowany kwartalny obrót w cenach zakupu lub zbytu (w zależności od tego, które z tych cen są wyższe) podzielony przez 90 i pomnożony przez wskaźnik”.

Normatyw „towary” określa stały zapas towarów w magazynie i winien on ten zapas — moim zdaniem — określać w tej samej cenie, po której towary są ewidencjonowane w księgowości i wykazywane w bilansie. W przeciwnym razie każdorazowy stan zapasów może być nieporównywalny z normatywem. Dlaczego należy ustalać normatyw według wyższych cen sprzedaży, jeżeli towary ewidencjonowane są np. po niższej cenie zakupu? Wtedy przedsiębiorstwo wykazywałoby stałe zapasy poniżej normatywu.

Wydatki przyszłych okresów.

Instrukcja nie podaje bliższych wyjaśnień odnośnie określenia przyszłego okresu (miesiąc, kwartał, rok względnie kilka lat) jak i sprecyzowania pojęć;

- a) koszty przygotowania i uruchomienia nowej produkcji;
- b) budowa prototypów;
- c) koszty uruchomienia sieci handlowej,

które dotąd finansowane były bądź ze środków inwestycyjnych, bądź dotacją z rachunku sum obrotowych za pośrednictwem Banku Inwestycyjnego.

Odnosnie kosztów uruchomienia sieci handlowej powstaje wątpliwość, czy rozbudowa sieci handlowej w for-

mie uruchamiania nowych sklepów (w lokalach dzierżawionych, wymagających drobnych remontów np. prace malarskie i instalacyjne oraz zaopatrzenie w sprzęt i inwentarz) jest inwestycją czy nie.

Jeżeli tak, to koszty te jako inwestycje nie powinny być normowane chyba, że są wykonywane systemem gospodarczym, co jest jednak raczej wyjątkiem.

Sprawa normatywów dla jednostek sezonowych, a przede wszystkim przedsiębiorstw mieszanych wielozakładowych, w których część zakładów pracuje sezonowo, wymaga odrębnego unormowania. Brak wytycznych w tym względzie bardzo utrudnia prace działów kredytowych. Zagadnienie to jest jednak zbyt obszerne i mogłoby być tematem odrębnego artykułu.

Na zakończenie poruszę jeszcze jedno zagadnienie związane z ustalaniem pokrycia normatywów. Istnieją przedsiębiorstwa produkcyjne, mające raczej charakter usługowy — mam tu na myśli Państwowe Zakłady Odzieży Miarowej, które przyjmują od klientów w chwili zamówienia 50% zaliczkę. Zachodzi pytanie czy przedsiębiorstwo może środkami pochodzącymi z wpłat zaliczek dysponować nie wykorzystując w pełni przyznanych kredytów, czy też zaliczki te powinny być lokowane na rachunkach specjalnych (112) podobnie jak np. wadja z przetargów i przelewane na rachunek operacyjny dopiero z chwilą realizacji zamówienia (wystawienia faktury).

W wypadku pierwszym, gdy przedsiębiorstwo ma prawo wpływami z zaliczek dysponować, stanowią one coś w rodzaju zobowiązań stałych (lepszym wyrażeniem byłoby: środki zrównane z własnymi — według poprzednich instrukcji) i zaliczki te powinny być zaliczane do pokrycia normatywów. Trudność sprawia jednak ustalanie terminów płatności. Podkreślić należy, że przedsiębiorstwo pobiera zaliczkę tylko w wypadkach, gdy klient przy zamówieniu nie dostarcza własnego materiału, lecz korzysta z materiałów przedsiębiorstwa, co zresztą w większości wypadków zachodzi.

Artykuł niniejszy jest próbą zapoczątkowania dyskusji na temat normatywów i ich pokrycia — która mam nadzieję — naświetli niektóre zagadnienia i ułatwi Departamentowi Kredytowemu odpowiednie ich uregulowanie.

Zagadnienie finansowania zapasów sezonowych może być tematem samym w sobie dla przeprowadzenia obszernej polemiki. Problem ten do tej pory nie jest dostatecznie rozpracowany. Zagadnienie sezonowości poruszył w książce swej autor radziecki Usoskin¹⁾ zajmując dość oryginalne stanowisko, że „istnieje niesłuszne mniemanie, jakoby sezonowość wahań wytwórczości w poszczególnych działaniach gospodarki — była nieuniknionym skutkiem zmiany pór roku“, Stanowiska swego nie potrafił jednak dostatecznie uzasadnić, na co zwrócił uwagę prof. Ałłas²⁾, w krytyce jego książki. Wydaje się jednak słuszniejsze zajęcie następującego stanowiska, że w gospodarce planowej, w której każda działalność operacyjna powinna znajdować swe oparcie o z góry zatwierdzony plan — operowanie przy finansowaniu pojęciem sezonowości jest raczej mało istotne.

W naszej gospodarce, skoro przedsiębiorstwu stawia się do spełnienia te lub inne zadania, to nie istnieje dla niego żadna sezonowość tylko taki sam plan gospodarczy do spełnienia, jak i dla przedsiębiorstwa o równomiernym nasileniu pracy. Jest to jego plan działalności gospodarczej, w ramach którego będzie ono działało i dla spełnienia którego powinno posiadać normatywne środki ustalone specjalną metodą. Odminnym zagadnieniem jest kwestia pokrycia tych normatywów. Ze względu na znaczne wahania pokrycia tych normatywów powinno ono nastąpić na najniższym ich poziomie — pozostała reszta byłaby pokrywana w miarę potrzeb i zgodnie z ustalonym planem z kredytu normatywnego, wszelkie zaś nieprawidłowości — z kredytu noszącego charakter karny. Podobne podejście do tego zagadnienia można zauważyć w praktyce radzieckiej przy finansowaniu przedsiębiorstw tego typu, jak również w wypowiedziach teoretyków i praktyków radzieckich.³⁾

Poruszone zagadnienie normowania nakładów i materiałów w związku z inwestycjami dokonywanymi systemem gospodarczym, nie zostało do tej pory uregulowane żadnym zarządzeniem. Wydaje się, że właściwszą metodą wyliczania potrzebnych środków na sfinansowanie tych robót jest metoda omówiona w artykułach zamieszczonych w Nr 9 i 11 — 12 w Wiadomościach NBP w roku ub. Metoda ta jest bardzo

zbliżona do przyjętej zasady wyliczania normatywu dla wydatków przyszłego okresu, proponowanej do zastosowania przez kol. Trompeteur'a.

Zagadnienie normowania przedmiotów nietrwałych — jak to wynika z wypowiedzi kol. Trompeteur'a — nasuwa najwięcej trudności. Zagadnienie to zostało już pokrótce omówione w artykule zamieszczonym w Wiadomościach NBP Nr 7 — niemniej jednak wskazane będzie dodatkowe wyjaśnienie tego zagadnienia, ponieważ jest ono na naszym terenie całkowicie nowe — bo wprowadzone dopiero w roku ub.

Do przedmiotów nietrwałych instrukcja do planu zaopatrzenia na r. 1950 zalicza m. in.:

- a) narzędzia robocze;
- b) przyrządy specjalne (np. lampy górnicze itp.);
- c) inwentarz drobny (np. biurowy, magazynowy, tabor konny itp.);
- d) odzież ochronną itp.

Zanim przystąpimy do omówienia metody normowania przedmiotów nietrwałych wskazane będzie zapoznanie się, jak zagadnienie to zostało rozwiązane przez teoretyków i praktyków radzieckich.

Zasada zaliczania przedmiotów nietrwałych do środków obrotowych i normowanie tych środków została wprowadzona w Związku Radzieckim zarządzeniem z dnia 29 lipca 1936 r. Dotychczas przyjęta metoda wyliczania normatywu dla przedmiotów nietrwałych opiera się na ustalaniu wartości poszczególnych grup przedmiotów, będących w użytkowaniu i na składzie bądź na jednego zatrudnionego pracownika, bądź na poszczególne typy maszyn — uwzględniając wysokość ponoszonych przez zakład kosztów.

Na przykład wartość narzędzi będących w użytkowaniu i na magazynie wynosi 600.— zł, w stosunku do jednego zatrudnionego pracownika — to normatyw przy zatrudnieniu 1.000 pracowników wyniesie 600 tysięcy złotych⁴⁾.

Jak widzimy nie istnieje w ZSRR jednolita zasada normowania przedmiotów nietrwałych.

W naszych warunkach wydaje się najbardziej właściwe oparcie się przy wyliczeniach na planowanej „amortyzacji“, t. j. na sumach księgowanych na koncie 405 z tytułu zużycia użytkowanych przedmiotów.

W celu ustalenia wskaźnika należy przedmioty te ze względu na czas ich zużycia podzielić na poszczególne zasadnicze grupy. Podstawą ustalenia wskaźnika jest w zasadzie czas zużycia, możliwe jest jednak uwzględnianie warunków dostawy i czasu dostawy.

¹⁾ M. N. Usoskin — Zasady Kredytowania.

²⁾ Diengi i Kredit zeszyt 2, luty 1943 r.

³⁾ Prof. N. N. Rowiński — Gosudarstwiennyj Biudżet SSSR — 1949 r. str. 135.

K. A. Fiedosiejew — Oborotnyje sriedstwa promyszlennych predpriatij — wyd. 1949 r. str. 48 — 49 i 65 — 66.

A. M. Limanowicz — Oborotnyje sriedstwa promyszlennych predpriatij — wyd. 1949 r. str. 20 i 41 — 43.

I. A. Szolomowicz — Analiz choziajstwiennoj diejatielnosti promyslennowo predpriatija str. 151.

⁴⁾ Prof. N. N. Rowiński — Gosudarstwiennyj Biudżet SSSR wyd. 1949 r. str. 130.

J. J. Siemionow — Środki obrotowe zleceńbiorczych organizacyj budowlanych i budów — wyd. 1946 r.

Na przykład przedmiot użytkowany zużywa się w ciągu pół roku, dostawa następuje w terminie od 6 do 12 miesięcy — za podstawę do określenia wskaźnika należy w danym przypadku przyjąć okres 12 miesięcy.

Po ustaleniu wskaźników dla poszczególnych, zasadniczych grup przedmiotów należy, w zależności od procentowego ich udziału, ustalić wskaźnik ważony, tj. przeciętny dla wszystkich grup. Mnożąc wskaźnik przeciętny przez planowaną dzienną amortyzację otrzymamy normatyw dla przedmiotów nietrwałych. Normatyw ten w praktyce wartością swą będzie zawsze przewyższał saldo figurujące na koncie 351 (przedmioty nietrwałe w użytkowaniu), kryjąc w sobie dostateczne rezerwy na pokrycie utrzymywanych niezbędnych zapasów księgowanych na koncie 350 (przedmioty nietrwałe na składzie), jak również pewne niewykorzystane rezerwy na rachunku operacyjnym, wystarczające na bieżące pokrywanie faktur za nowe dostawy. Metoda ta przy dokonaniu pierwszych wyliczeń wymaga pewnego nakładu pracy, niemniej jednak prowadzi do otrzymania właściwej wartości. Oparcie się na normatywie równoznacznym z wartością figurującą w bilansie na kontach 350 i 351 może być w jednym wypadku usankcjonowaniem nieuzasadnionych nadmiarów w drugim — krzywdzącym podejściem w stosunku do przedsiębiorstw, które nie dokonały zakupu przed momentem sporządzenia bilansu.

Najbardziej skomplikowane jest zagadnienie robót w toku, ze względu na ścisłe powiązanie jego z technicznym procesem produkcji. Z tych też względów konieczne wydaje się zastosowanie takiej metody wyliczania, jaka jest najwłaściwsza dla danej branży. W toku przeprowadzanych specjalnych lustracji w sprawie możliwości przyspieszenia obrotowości zaszła potrzeba zastosowania czterech różnych metod ustalania wartości robót w toku. Uproszczona metoda podana w instrukcji jest właściwa do zastosowania przy wyliczaniu normatywu robót w toku w większości jednostek produkcyjnych. Metoda ta jak już podkreślono w artykule Nr 9 Wiadomości NBP z ub. roku — w praktyce nie wymaga wielkiego nakładu pracy i może być w pełni zastosowana w odniesieniu do wszystkich tych zakładów wytwórczych, których plan produkcji nie przewiduje zasadniczych zmian w asortymencie produkowanych artykułów. Przy zmianie cen wzór ten może być

zastosowany z równym powodzeniem, gdyż zmiana ta nie narusza ustalonego stosunku. Przy przejściu przedsiębiorstwa na samodzielny rozrachunek gospodarczy metoda ta może być zastosowana tylko w tym wypadku, gdy na podstawie prowadzonej księgowości możliwe będzie wyodrębnienie zarówno wartości robót w toku wydzielonego zakładu jak i wartości jego dziennego nakładu.

W przedsiębiorstwach powstałych dopiero w bieżącym roku wartość robót w toku w pierwszej fazie rozwoju przedsiębiorstwa można ustalić tylko metodą przyjętą dla ustalenia wartości wydatków przyszłego okresu.

Autor radziecki Baniekowski⁵⁾ w sposób interesujący omawia zagadnienie normowania robót w toku i dochodzi do słusznego wniosku, że zastosowana w większości wypadków metoda wyliczania wartości robót w toku w oparciu o cykl produkcyjny i współczynnik narastania kosztów daje błędne rezultaty we wszystkich tych przypadkach gdy wyliczeń dokonuje się w jednostkach o zbyt skomplikowanym — złożonym procesie produkcyjnym. Autor w książce swej omawia nową proponowaną przez siebie metodę pozwalającą na możliwie dokładne wyliczanie wartości robót w toku w jednostkach przemysłu ciężkiego — zwłaszcza w zakładach produkujących wszelkiego rodzaju maszyny. Metoda proponowana, oparta na słusznych naukowo - doświadczalnych przesłankach, wymagałaby szczegółowego omówienia co przekraczałoby ramy tego artykułu.

Reasumując należy przyznać słuszość stwierdzeniu, że „nie może być jednego, generalnego wzoru do ustalenia omawianego normatywu“. Przykładem może tu być jak zawsze Związek Radziecki, gdzie zarówno teoretycy jak i praktycy są w ciągłym poszukiwaniu nowych metod udoskonalania przyjętej dotychczas techniki wyliczania, kierując się wypowiedzią Wodza Narodu J. Stalina wygłoszoną na XVII Zjeździe W. K. P. (b): „z momentem wytknięcia prawidłowej linii politycznej organizacja samej pracy decyduje o wszystkim, zarówno o ocenie samej polityki — o jej realizacji lub o jej niepowodzeniu“.

⁵⁾ W. G. Baniekowski — Normowanie niezawieszennowo produkcji.

Stefan Komar.

MIESIĘCZNE SPRAWOZDANIA ODDZIAŁÓW Z KONTROLI OBLIGA I STANU NA RACHUNKU OPERACYJNYM

Aktualny podział zakresu działalności między Departament Kredytowy i oddziały opiera się na założeniu, że czynności aparatu kredytowego związane z planowaniem, finansowaniem i kontrolą poszczególnych przedsiębiorstw wykonywane są prawie wyłącznie przez oddziały, natomiast Departament Kredytowy zachowuje dla siebie regulowanie tych zagadnień właściwie dopiero na szczeblu branży. Ten stan rzeczy wymaga ścisłego powiązania pracy Departamentu Kredytowego z pracą oddziałów, nie ulega bowiem wątpliwości, że dla wnikliwej i wyczerpującej oceny sytuacji branży niezbędna jest znajomość gospodarki przedsiębiorstw należących do tej branży. Otóż tę ważną rolę łącznika Departamentu Kredytowego z oddziałami, na omawianym odcinku, powinny spełniać miesięczne sprawozdania z kontroli obliga kredytowego i stanu na rachunku operacyjnym.

Celem wykonania tych zadań sprawozdania miesięczne powinny:

- 1) podawać wnikliwą analizę stanu i zmian poszczególnych rodzajów kredytów, rachunku operacyjnego, rozliczeń z rachunkami wyrównawczymi środków obrotowych i różnic cen, należności i zobowiązań, w powiązaniu z zachodzącymi w przedsiębiorstwie zmianami o charakterze gospodarczym;
- 2) informować o zauważonych przez oddział nieprawidłowościach i uchybieniach w gospodarce przedsiębiorstwa oraz o zastosowanych środkach zmierzających do ich zlikwidowania.

Uzasadnienia i omówienia należy opracowywać zwięźle i treściwie, a dane cyfrowe podawać bezbłędnie. Każde sprawozdanie — jako obejmujące stosunkowo niewielki okres czasu powinno być ściśle powiązane z poprzednimi sprawozdaniami, tak by materiały te stanowiły łączną całość i tym samym mogły służyć za podstawę do oceny sytuacji finansowej przedsiębiorstwa czy branży na przestrzeni roku czy kwartału.

Należy podkreślić z naciskiem, że sprawozdania z kontroli obliga kredytowego i stanu na rachunku operacyjnym nie są tylko jeszcze jedną odmianą sprawozdawczości, ale stanowią podstawowy materiał równie ważny dla pracy Departamentu Kredytowego jak i oddziałów. Dla oddziału sprawozdania miesięczne są odzwierciedleniem wszystkich spostrzeżeń i osiągnięć odnośnie sytuacji finansowej przedsiębiorstwa w oparciu o dane cyfrowe, wnioski i informacje gromadzone w ciągu całego okresu sprawozdawczego, są więc sprawdzianem pracy referenta i oddziału w danym okresie. Jednocześnie sprawozdanie miesięczne może dostarczyć oddziałowi wytycznych do planu działania na odcinku danego przedsiębiorstwa w okresie następnym. Dla Departamentu Kredytowego dobrze opracowane sprawozdania oddziałowe stanowią niezwykle cenny — zwłaszcza z uwagi na jego aktualność — materiał, orientujący Departament Kredytowy w zagadnieniach branży i pozwalający bieżąco kontrolować wyniki pracy oddziałów.

Zagadnienie niskiego poziomu miesięcznych sprawozdań i niewykonywania w pełni przez oddziały obowiązujących przepisów Instrukcji Służbowej VI/2 i Ok. 18/K poruszane już było niejednokrotnie w różnych zarządzeniach i na odprawach, a przede wszystkim w korespondencji wydziałów Departamentu Kredytowego z właściwymi oddziałami. Nie ulega wątpliwości, że ostatnie miesiące przyniosły — w rezultacie tej akcji — znaczną poprawę sprawozdawczości oddziałów co do terminowego jej nadsyłania, stwierdzono również zmniejszenie ilości błędów cyfrowych, w dalszym ciągu jednak słabą stroną sprawozdań jest ich część opisowa, która ogranicza się do bardzo powierzchownej analizy lub po prostu w ogóle jej nie zawiera. A przecież wydawałoby się, że przez swój bezpośredni kontakt z przedsiębiorstwem, przez obserwację codziennego obliga poszczególnych rodzajów kredytów

i stanu na rachunku operacyjnym przedsiębiorstwa oraz w większych odstępach czasu stanu należności i zobowiązań fakturowych, oddział może i powinien orientować się w głównych przyczynach takiego czy innego ukształtowania się zapotrzebowania przedsiębiorstwa na środki obrotowe w ciągu miesiąca sprawozdawczego oraz ocenić w jakim stopniu obligo przedsiębiorstwa na ultimo miesiąca jest wyrazem tych zmian. Należy tutaj zwrócić uwagę na konieczność operowania przy analizie wszystkimi elementami mającymi wpływ na ogólną sumę środków podjętych przez przedsiębiorstwo z banku lub bankowi oddanych, a więc poza kredytami należy również uwzględnić rozliczenia z rachunkiem środków obrotowych, rachunkiem różnic cen (tylko zaległe dotacje i odprowadzenia) oraz zmiany na rachunku operacyjnym. Interesującym przyczynkiem do wyjaśnienia sytuacji finansowej przedsiębiorstwa są również zmiany w stanach należności i zobowiązań fakturowych. Szczegółowe wytyczne analizy podaje I. St. VI/2 w Cz. D. § 7 i § 11B.

Sprawa pogłębienia treści sprawozdań i zupełnego wyeliminowania błędów cyfrowych, ważna sama przez się, nabiera specjalnego znaczenia z uwagi na zamierzoną decentralizację i na tym odcinku. Trudności na jakie napotyka obecnie Departament Kredytowy, w związku ze słabym poziomem sprawozdań miesięcznych, pojawiają się wówczas w oddziałach wojewódzkich, na których spoczywać będzie odpowiedzialność za uzgodnienie cyfrowe i powiązanie merytoryczne sprawozdań oddziałów terenowych. Dlatego też już dzisiaj uwaga oddziałów wojewódzkich powinna być skierowana na doszkolenie w tym względzie słabszych oddziałów w ich okręgu, aby uniknąć w przyszłości przeszkód przy opracowywaniu branżowych sprawozdań wojewódzkich.

A oto kilka przykładów niewystarczającego lub błędnego uzasadnienia, zachodzącego niestety także i w sprawozdaniach oddziałów I i II kategorii.

1. Przedsiębiorstwo X uzyskało w miesiącu sprawozdawczym kredyt przeterminowany A na zł 315/M. Oddział wyjaśnia, że udzielił tego kredytu zgodnie z uchwałą komisji kredytowej z dnia 7. 6. br. I to wszystko. Jest rzeczą jasną, że tego rodzaju nic nie mówiące wyjaśnienie nie jest żadnym uzasadnieniem tak znacznej zmiany kredytu i że w konsekwencji powoduje poważną lukę w ocenie sytuacji finansowej branży. A chyba oddział przyznający kredyt zna dokładnie rodzaj wartości będących przedmiotem kredytów i przyczyny nagromadzenia się tych wartości.

2. Jeden z oddziałów tak uzasadnia zmiany w zadłużeniu dużego przedsiębiorstwa: W związku z upłynieniem nadmiernych zapasów materiałowych nastąpiła częściowa spłata kredytu przeterminowanego „A” w kwocie zł 73/M.

Zadłużenie się przedsiębiorstwa na rachunku kredytu przeterminowanego „B” zostało spowodowane wypłatą robocizny i pensji w wysokości zł 73/M, wyrównaniem odpisów amortyzacyjnych na rachunki inwestycji w kwocie zł 39/M oraz wyżej wymienioną spłatą kredytu przeterminowanego „A”.

Dwa zasadnicze błędy. Po pierwsze skoro częściowa spłata kredytu przeterminowanego A nastąpiła w wyniku upłynienia nadmiernych remanentów (i tylko wtedy zresztą mogła być nastąpić), to nie mogła i nie powinna mieć wpływu na wzrost kredytu przeterminowanego B. Po drugie ani wypłata robocizny, ani odprowadzenie odpisów amortyzacyjnych — jako normalne wydatki objęte planem — nie były faktycznymi przyczynami zwiększonego zapotrzebowania przedsiębiorstwa, a brak środków na ich pokrycie był niewątpliwie skutkiem jakichś nieprawidłowości w gospodarce przedsiębiorstwa, których oddział nie wykrył.

3. Oddziały bardzo często tłumaczą zmiany w zadłużeniu przedsiębiorstwa bezpośrednimi wypłatami nie doszukując się sedna sprawy, co zwłaszcza uwydatnia się przy uzasadnianiu w ten sposób kredytów przeterminowanych, które jak wiadomo są odpowiednikami powstałych w gospodarce przedsiębiorstwa nieprawidłowości. I tak np. oddziały piszą; że: „wzrost kredytu przeterminowanego A o zł 348/M powstał wskutek storna dotacji z rachunku sum obrotowych”, „kredyt przeterminowany A wzrósł głównie z powodu odprowadzenia nadwyżki środków obrotowych” itd., nie podając zupełnie zasadniczych powodów dla których kredyty te zostały uruchomione, co w pierwszym rzędzie powinno być przedmiotem analizy.

4. Uwagi zamieszczone w sprawozdaniach niektórych oddziałów świadczą o pomieszaniu roli kredytów przeterminowanych A i B. Oddział np. tłumaczy wzrost stanu zadłużenia na rachunku kredytu przeterminowanego A tym, że „przedsiębiorstwo w czerwcu br. pokrywało większość zobowiązań w ciężar tego kredytu” albo „kredyt przeterminowany A wzrósł z powodu małych wpływów”. W związku z tym przypomina się, że kredyt przeterminowany A może być udzielony na odpowiednio uzasadniony wniosek przedsiębiorstwa, zaakceptowany — w wyniku analizy — przez oddział. W obu przytoczonych przypadkach uzasadnienie jest nieistotne.

5. Jeden z oddziałów w następujący sposób omawia sytuację finansową przedsiębiorstwa, które na ultimo miesiąca korzystało jedynie z kredytu inkasowego zł 35/M, przy stanie należności ca zł 75/M (uprzednio bez obli-ga) oraz posiadało na rachunku operacyjnym zł 86/M (w ubiegłym miesiącu zł 19/M): „kredyt inkasowy udzielony na uzupełnienie rachunku operacyjnego w związku z odprowadzeniem nadwyżki środków obrotowych, a stan rachunku operacyjnego to rezerwa na spłatę terminowych zobowiązań (jeśli chodzi o zobowiązania fakturowe to spadły one o zł 6/M do zł 21/M) oraz brak dyspozycji przedsiębiorstwa co do spłaty kredytu inkasowego“. Tego rodzaju uzasadnienie świadczy o tym, że referent nie zadał sobie trudu choćby przeprowadzenia pobieżnej analizy cyfr, które na pierwszy rzut oka wskazują albo na dofinansowywanie się przedsiębiorstwa ze źródeł pozabankowych albo na fakt błędnego obliczenia nadwyżki środków obrotowych. Konieczna jest interwencja oddziału i wzmianka o tym w sprawozdaniu.

6. Niektóre oddziały nie przestrzegają przepisów Ok. Nr 19/K, a mianowicie nie podają wyjaśnień w przypadkach, gdy wykazane w sprawozdaniach zadłużenie przedsiębiorstwa z tytułu kredytu inkasowego jest wyższe od stanu należności, co powoduje dodatkową korespondencję. Przy tej sposobności zwraca się uwagę na stosowaną przez szereg oddziałów mylną interpretację przepisów I. Sł. VI/2 odnośnie określenia wysokości kredytu inkasowego. Oddziały te wychodzą z założenia, że ustalona w dniu dekadowym kwota kredytu obowiązuje dopiero w następnej dekadzie i że ewentualne wyrównanie kredytu może być

przeprowadzone dopiero w pierwszym dniu nowej dekady. W rezultacie występują znaczne odchylenia obli-ga kredytu inkasowego od stanu należności. W związku z tym wyjaśnia się, że w myśl I. Sł. VI/2 Cz. B. § 12 porównanie obli-ga kredytu inkasowego ze stanem kredytowanych należności i ewentualne regulowanie zadłużenia przedsiębiorstwa, przy braku pokrycia w należnościach, powinno być przeprowadzane przez oddział w tym samym dniu z tym, że wyliczona kwota kredytu obowiązuje do dnia dokonania nowego rozliczenia. Wysokość kredytu inkasowego w dniu dekadowym nie może być w żadnym przypadku oparta o stan należności z poprzedniej dekady, a jedynie o stan należności z dnia poprzedzającego dzień dekadowy.

7. Dużo korespondencji z oddziałami, której można by uniknąć oraz wiele trudności przy opracowywaniu miesięcznych sprawozdań branżowych przez Departament Kredytowy wynika z niezgodności cyfr między sprawozdaniami oddziałów a zestawieniami dekadowymi. Błędnie wykazywane są również kwoty dotacji i nadwyżek, których stany zgodnie z I. Sł. VI/2 Cz. D § 11 — należy podawać w sumach faktycznie udzielonych czy odprowadzonych od początku roku. Wysokość obli-ga, stan na rachunku operacyjnym, kwota rozliczeń z rachunkiem środków obrotowych, sumy zobowiązań i należności muszą być wykazywane dokładnie i we wszystkich zestawieniach jednakowo, jeśli sprawozdawczość ma spełnić swe zadanie. Uchybienia oddziałów na tym odcinku powinny być bezwzględnie zlikwidowane, drogą odpowiedniego zorganizowania ewentualnie wzmoczenia wewnętrznej kontroli oddziału.

Jan Hupert.

ZMIANA ORGANIZACJI OBROTU TOWAROWEGO I SYSTEMU ROZLICZEŃ W BRANŻY MIĘSNEJ

Od momentu przejęcia przez NBP kontroli i finansowania przedsiębiorstw branży mięsnej dzieli nas okres czterech miesięcy. W okresie tym odpowiednie komórki NBP w centrali i w oddziałach miały możliwość szczegółowego zapoznania się z licznymi zagadnieniami związanymi z organizacją oraz techniką obrotu towarowego i rozrachunku finansowego w gospodarce mięsnej. Nabyte wiadomości i doświadczenia wykorzystano przy opracowywaniu zasad i techniki rozliczeń, celem stworzenia warunków umożliwiających włączenie rozrachunków pomiędzy przedsiębiorstwami branży mięsnej do ogólnego systemu inkasa przeprowadzanego bezpośrednio przez aparat bankowy, z pominięciem pośrednictwa Kasy Targowej.

Likwidacja Kasy Targowej

Na mocy postanowień Dekretu o Reformie Bankowej prowadzenie czynności rozrachunkowych należy do kompetencji banku finansującego wytwórczość i wymianę, przeto NBP, jako bank finansujący przedsiębiorstwa branży mięsnej, opierając się na tych postanowieniach, przejmuje z dniem 1 sierpnia 1950 r. od Kasy Targowej czynność prowadzenia bezpośredniego rozrachunku z tytułu obrotu towarowego pomiędzy przedsiębiorstwami branży mięsnej, t. j. między:

- dostawcami Centrali Mięsnej i Centralą Mięsną;
- Centralą Mięsną i Zakładami Mięsnymi C. Z. P. Mięsnego;
- Zakładami Mięsnymi i Dyrekcją Dystrybucji C. Z. P. Mięsnego.

Ponadto NBP będzie prowadził rozrachunek pomiędzy Centralnym Zarządem Przemysłu Mięsnego i jego odbiorcami bezpośrednio lub za pośrednictwem banków finansujących poszczególnych odbiorców artykułów mięsnych. Centralny Zarząd Przemysłu Mięsnego natomiast przejmie od Kasy Targowej czynności związane z inkasem należności od odbiorców hurtowni mięsnych oraz inkaso utargów z własnych sklepów deta-

licznych w tych miejscowościach, w których na razie nie przejmie tej czynności NBP. Przejęcie wyżej wymienionych czynności przez Centralny Zarząd Przemysłu Mięsnego jest uzasadnione, gdyż należą one normalnie do zakresu działania przedsiębiorstw prowadzących działalność dystrybucyjną. Skutkiem przejęcia z dniem 1 sierpnia br. dotychczasowych czynności Kasy Targowej przez NBP i Centralny Zarząd Przemysłu Mięsnego, Kasa Targowa traci rację bytu. Spółka przejdzie w stan likwidacji, a przedsiębiorstwo wraz z personelem przejmie NBP, odstępując jedynie część personelu i ruchomości oraz niektóre lokale Centralnemu Zarządowi Przemysłu Mięsnego, w stosunku odpowiednim do zakresu przejmowanych czynności. Likwidacją spółki Kasy Targowej zajmą się likwidatorzy wyznaczeni przez zgromadzenie spółników.

Likwidacja Kasy Targowej przyniesie znaczne usprawnienie funkcjonowania systemu finansowego na odcinku branży mięsnej przez:

- a) pogłębienie bezpośredniej kontroli oddziałów NBP nad operacjami finansowymi poszczególnych przedsiębiorstw;
- b) wyeliminowanie pośredniego kredytowania przedsiębiorstw przez Kasę Targową;
- c) usunięcie dwutorowości przy wykonywaniu niektórych czynności na odcinku inkasa należności od odbiorców Centralnego Zarządu Przemysłu Mięsnego.

Ponadto dzięki likwidacji Kasy Targowej kadry pracowników NBP zostaną powiększone przez przejęcie nowych pracowników obznajmionych z czynnościami bankowymi.

Plan reorganizacji obrotu towarowego

Termin likwidacji Kasy Targowej i przejęcia rozrachunku przez NBP przypada na okres, w którym zacznie się reorganizacja obecnego systemu obrotu towarowego i struktury przedsiębiorstw branży mięsnej. Reorganizacja ta przebiegać będzie w dwóch etapach.

*) Vide artykuł p. t. „Organizacja obrotu towarowego i systemu rozliczeń w branży mięsnej — Wiadomości NBP Nr 4/50 r.

W pierwszym etapie, t. j. do końca bieżącego roku przewidywane są następujące zasadnicze zmiany w organizacji obrotu towarowego i strukturze przedsiębiorstw branży mięsnej:

- a) przekazanie Centrali Mięśnej części agend przez Dyрекję Dystrybucji Centralnego Zarządu Przemysłu Mięsnego;
- b) zniesienie podziału Centralnego Zarządu Przemysłu Mięsnego na dwa odrębne piony t. j. przetwórstwa oraz zbytu;
- c) oddanie niektórych rzeźni pod zarząd terenowych rad narodowych;
- d) likwidacja niektórych hurtowni mięsnych.

Ad a). Na podstawie zarządzenia M. H. W. i odpowiedniej umowy, zawartej między Centralą Mięsną i Centralnym Zarządem Przemysłu Mięsnego, Centrala Mięśna przejmie od Centralnego Zarządu Przemysłu Mięsnego gestię nad dystrybucją artykułów mięsnych w licznych okręgach. Działalność Centralnego Zarządu Przemysłu Mięsnego na odcinku dystrybucji ograniczy się do rejonów większych miast i ośrodków przemysłowych oraz niektórych okręgów, znajdujących się w pobliżu Zakładów Mięsnych. Zaopatrzeniem w artykuły mięsne rejonów wiejskich i mniejszych miast zajmie się Centrala Mięśna, za pośrednictwem swoich delegatur powiatowych. Przy wykonywaniu tego nowego zadania Centrala Mięśna posługiwać się będzie aparatem spółdzielczym (G. S., spółdzielnie spożywców, spółdzielnie pracy) i ewentualnie prywatnym (rzemiosło rzeźniczo-wędliniarskie). Spółdzielnie lub prywatne warsztaty rzemieślnicze nabywać będą na własny rachunek żywiec od Centrali Mięśnej, kierować go do uboju w rzeźniach miejskich, a następnie sprzedawać na miejscowe zaopatrzenie ludności. Nad całością akcji czuwać będzie Centrala Mięśna, ponosząc odpowiedzialność za sprawne działanie dystrybucji artykułów mięsnych w przydzielonych jej rejonach.

Ad b). Dotychczasowy podział Centralnego Zarządu Przemysłu Mięsnego na dwa odrębne piony, t. j. przetwórstwa oraz zbytu (Dyrekcja Przetwórstwa oraz Dyrekcja Dystrybucji) zostanie zniesiony. Działalność dystrybucyjna, jaka pozostanie przy Centralnym Zarządzie Przemysłu Mięsnego, prowadzona będzie bezpośrednio przez Zakłady Mięsne, z których każdy działać będzie w przydzielonym mu rejonie prowadząc sprzedaż hurtową w Hurtowniach Mięsnych i sprzedaż detaliczną w sklepach detalicznych Centralnego Zarządu Przemysłu Mięsnego. Nad całością działalności Z. M. w zakresie przetwórstwa i dystrybucji w poszczególnych województwach czuwać będą Ekspozytury Wojewódzkie Centralnego Zarządu Przemysłu Mięsnego,

jako terenowe organy Naczelnej Dyrekcji (Zarządu) Centralnego Zarządu Przemysłu Mięsnego, które powstaną z połączenia dotychczasowych zespołów Zakładów Mięsnych, podległych Dyrekcji Przetwórstwa z ekspozyturami wojewódzkimi podległymi Dyrekcji Dystrybucji.

Wyżej opisane zmiany wprowadzane będą stopniowo w ciągu drugiego półrocza br. i tylko w takim stopniu, w jakim to jest możliwe w ramach obowiązującego przedsiębiorstwa branży mięsnej systemu finansowego, (uchwała KERM z dnia 13 grudnia 1949 r.).

Mimo, że poszczególne Zakłady Mięsne i Ekspozytury Wojewódzkie Centralnego Zarządu Przemysłu Mięsnego będą przejmowały stopniowo funkcje spełniane dotychczas przez Dyrekcję Dystrybucji, aparat finansowo-księgowy Dyrekcji Dystrybucji pozostanie nadal zachowany, a rozliczenia pomiędzy przetwórstwem i dystrybucją będą przeprowadzane na zasadach dotychczasowych. Wprowadzenie bowiem zmiany systemu finansowego w roku bieżącym byłoby niewskazane z uwagi na zatwierdzone już plany finansowe oraz na konieczność rozpracowania w szczegółach zasad nowego systemu finansowego, dostosowanego odpowiednio do zmian, poczynionych w organizacji obrotu towarowego i strukturze Centralnego Zarządu Przemysłu Mięsnego.

Ad c i d. W konsekwencji nowego podziału czynności pomiędzy Centralnym Zarządem Przemysłu Mięsnego i Centralą Mięsną nastąpi likwidacja niektórych hurtowni mięsnych, prowadzonych dotychczas przez Dyrekcję Dystrybucji Centralnego Zarządu Przemysłu Mięsnego i znajdujących się poza terenem Zakładów Mięsnych. Dotyczy to tych rejonów, w których zaopatrzenie ludności miejscowej w artykuły mięsne będzie należało do kompetencji Centrali Mięśnej. Wobec tego, że faktycznie czynności dystrybucyjne w tych okręgach przejmą na zlecenie Centrali Mięśnej wyznaczone do tego przedsiębiorstwa spółdzielcze i ewentualnie prywatne, niektóre rzeźnie wchodzące dotychczas w skład Dyrekcji Przetwórstwa Centralnego Zarządu Przemysłu Mięsnego zostaną oddane pod zarząd terenowych rad narodowych.

Wprowadzenie nowej organizacji powinno spowodować znaczne oszczędności w kosztach produkcji i dystrybucji, przez zniesienie pośrednictwa całego pionu organizacyjnego Dyrekcji Dystrybucji i pełniejsze wykorzystanie aparatu terenowego Centrali Mięśnej. Dotychczas działały na rynku mięsnym obie te instytucje.

Ponadto zmiany te przyniosą niewątpliwie poprawę w doborze asortymentu produkcyjnego, gdyż przez zbliżenie producenta (Zakładów Mięsnych) do konsu-

mentów nastąpi gruntowniejsze poznanie wymagań odbiorców artykułów mięsnych.

W drugim etapie, t. j. w ciągu pierwszego kwartału 1951 r. reorganizacja obrotu towarowego i struktury gospodarczej przedsiębiorstw branży mięsnej powinna stać się już faktem dokonanym. W tym celu będzie potrzebna uchwała KERM, ustalająca szczegółowe zasady nowego systemu finansowego dla przedsiębiorstw branży mięsnej. Uchwała taka umożliwi formalne wprowadzenie nowych zasad systemu w całej rozciągłości, t. j. łącznie z konsekwencjami natury finansowo-rozrachunkowej. Do czasu powzięcia tej uchwały wszelkie zarządzane zmiany dotychczasowego trybu rozliczeń posiadają cechy tymczasowości.

Rozrachunek w trybie specjalnego, przyspieszonego inkasa faktur.

1. Zasady. Z uwagi na szybki obrót towarowy i w dążeniu do maksymalnego przyspieszenia rotacji środków obrotowych przedsiębiorstw branży mięsnej oraz przedsiębiorstw związanych z tą branżą, z racji dokonywania z nią obrotów towarowych, przyjęto jako podstawową zasadę dla rozliczeń z tytułu wzajemnych dostaw zwierząt rzeźnych, mięsa i artykułów mięsnych, że faktura dostawcy płatna jest w dniu złożenia jej w Banku do inkasa. Właściwy dla podawcy oddział Banku wykupuje fakturę w ciężar rachunku towaru (płatnika), o ile prowadzi jego rachunek, lub też w ciężar innego oddziału, w którym płatnik posiada swój rachunek, obciążając konto bilansowe „Obciążenia w drodze”. W dniu otrzymania dokumentów oddział właściwy dla płatnika obciąża jego rachunek uznając jednocześnie konto bilansowe „Obciążenia w drodze”.

O ile podawcą faktury jest jednostka niesamodzielna, oddział uznaje za złożone do inkasa faktury, za pośrednictwem konta bilansowego „Uznania w drodze”, oddział właściwy dla nadrzędnej jednostki samodzielnej i obciąża jednocześnie oddział prowadzący rachunek płatnika.

Taki tryb rozrachunku może być stosowany dlatego, że podstawą rozrachunku jest faktura dostawcy udokumentowana przez potwierdzenie odbioru wystawione przez odbiorcę. Potwierdzenie odbioru zawiera ilość, rodzaj, jakość (klasę), wagę i cenę towaru. W związku z tym odbiorca nie może mieć podstaw do składania zastrzeżeń przewidzianych uchwałą KERM z dnia 20 maja 1947 r. i automatyczne obciążenie rachunku płatnika przez oddział NBP, w dniu otrzymania dokumentów inkasowych, jest w pełni uzasadnione. Mamy więc tu do czynienia, w konsekwencji wyżej przyto-

czonych przesłanek, że specjalnie przyspieszonym trybem rozliczeń, którego cechą charakterystyczną jest, że podawcę uznaje się natychmiast za złożone do inkasa faktury, zaś Bank przeprowadza dalsze rozliczenia wewnętrzne pomiędzy swoimi oddziałami, uzyskując refundację wyłożonych kwot dopiero w momencie obciążenia rachunku płatnika, t. j. z chwilą, gdy dokumenty inkasowe znajdują się w posiadaniu oddziału Banku właściwego dla odbiorcy towaru. Porównując ten system z systemem normalnego inkasa bankowego (w trybie uchwały KERM z 20. 5. 1947 r.) możemy stwierdzić, że o ile w tym drugim przypadku Bank korzysta ze środków uczestników rozrachunku przez okres czasu drogi pocztowej awizu o wykupieniu listy inkasowej z oddziału płatnika do oddziału podawcy, o tyle w pierwszym przypadku — Bank, zapisując natychmiast na dobro podawcy równowartość złożonych do inkasa faktur, kredytuje go na okres czasu dni pocztowych potrzebnych na przesłanie awizu o obciążeniu oraz dokumentów inkasowych do oddziału płatnika. Kredyt ten nie występuje w formie kredytu inkasowego lecz w formie wzajemnych rozliczeń pomiędzy oddziałami Banku, których wyrazem jest stan debetowy rachunku bilansowego „obciążenia w drodze”. W ten sposób przy zastosowaniu specjalnego, przyspieszonego systemu rozrachunku odpada potrzeba finansowania kredytem inkasowym cyklu rozrachunkowego poszczególnych przedsiębiorstw branży mięsnej w odniesieniu do części obrotów objętej tym rozrachunkiem, gdyż rozrachunek odbywa się w ciągu jednego dnia.

System wyżej opisany opiera się na tych samych zasadach co nieograniczona akredytywa towarowa, z której można czynić wypłaty na rzecz dostawcy przez Bank, w którym posiada on swój rachunek — w ciężar akredytywy otwartej przez odbiorcę w innym banku, a różni się od niej jedynie pod względem formy. Zastosowanie formy akredytywy przy rozrachunku pomiędzy przedsiębiorstwami branży mięsnej, finansowanymi przez NBP, wprowadziłoby jedynie niepotrzebne utrudnienia natury manipulacyjnej. Z tego powodu formę akredytywy utrzymano tylko dla rozliczeń pomiędzy finansowanymi przez B. R. dostawcami zwierząt rzeźnych (G. S. i P. G. R.) i Centralą Mięsną lub Zakładami Mięsnymi Centralnego Zarządu Przemysłu Mięsnego. Za utrzymaniem formy akredytywy na tym odcinku przemawiają następujące powody:

- a) konieczność posiłkowania się przy wypłatach na rzecz wyżej wymienionych dostawców siecią oddziałów B. R.;
- b) konieczność ścisłej kontroli dokumentów inkasowych, a w związku z tym podanie szczególnych warunków dokonywania wypłat.

2. Uczestnicy rozrachunku. Specjalny, przyspieszony tryb rozrachunku z tytułu dostaw wzajemnych pomiędzy przedsiębiorstwami branży mięsnej oraz przedsiębiorstwami związanymi z tą branżą, z racji dokonywanych obrotów handlowych, wprowadza się w miejsce dotychczasowego rozrachunku, prowadzonego przez Kasę Targową. W konsekwencji, oddziały NBP i B. R. będą przeprowadzały w tym trybie rozliczenia pomiędzy tymi samymi uczestnikami obrotu towarowego, których obsługiwała Kasa Targowa, t. j. pomiędzy:

- a) dostawcami Centrali Mięskiej i Centralą Mięsną;
- b) Centralą Mięsną i Zakładami Mięsnymi;
- c) Zakładami Mięsnymi i Dyрекcją Dystrybucji Centralnego Zarządu Przemysłu Mięsnego.

Ponadto ten sam tryb będzie obowiązywał w odniesieniu do rozrachunków pomiędzy dostawcami Zakładów Mięsnych (G. S.) i Zakładami Mięsnymi. Jest to logiczna konsekwencja wynikająca z charakteru i warunków obrotu towarowego, które są analogiczne jak przy dostawach gminnych spółdzielni dla Centrali Mięskiej.

W zarządzeniu o wprowadzeniu w życie przyspieszonego trybu rozliczeń (Ok. 45/K/50) przewidziano, że płatnikami faktur są wyłącznie jednostki branży mięsnej samodzielne gospodarczo. Podawcami natomiast mogą być również jednostki niesamodzielne. W tym ostatnim przypadku uznanie za przedłożone do inkasa faktury następuje bezpośrednio na rachunku operacyjnym jednostki nadrzędnej, samodzielnej gospodarczo, we właściwym oddziale NBP.

3. Technika rozrachunku. Rozrachunek odbywać się będzie zasadniczo wyłącznie w oddziałach NBP przy pomocy specjalnie w tym celu wprowadzonego formularza Nr 4707 noszącego nazwę „Zestawienie faktur do zainkasowania w trybie przyspieszonego systemu rozliczeń, obowiązującego w branży mięsnej”. Zestawienie to zastępuje listę inkasową. Oddziały Banku Rolnego uczestniczyć będą w przeprowadzaniu rozrachunków tylko na odcinku dokonywania wypłat z akredytywy otwartej w NBP przez Centralę Mięsną, lub Zakłady Mięsne na rzecz dostawców zwierząt rzeźnych, finansowanych przez Bank Rolny, w przypadku, gdy w siedzibie dostawcy nie ma oddziału NBP.

Podawcy faktur będą je składać do inkasa w najbliższym oddziale NBP (z wyjątkiem przypadków powyżej opisanych), przy wypełnionym formularzu 4707. Na podstawie tego formularza oddział NBP przyjmujący zestawienie faktur do zainkasowania, przeprowadza rozrachunek:

- a) całkowity lub
- b) częściowy.

Ad a) Całkowity rozrachunek następuje w jednym oddziale wówczas, gdy oddział ten prowadzi jednocześnie rachunek operacyjny podawcy i rachunek operacyjny płatnika. O ile podawca jest jednostką niesamodzielną to rozrachunek nie może być dokonywany w jednym oddziale, chyba, że jednostka ta mieści się w tym samym okręgu bankowym, co nadrzędna jednostka samodzielna. We wszystkich innych przypadkach zachodzi konieczność dokonania w oddziale jedynie rozrachunku częściowego.

Ad b) Przy częściowym rozrachunku, celem przeprowadzenia całkowitego rozliczenia muszą uczestniczyć dwa oddziały. Jeden z nich rozlicza się z dostawcą towaru, drugi zaś z odbiorcą. Odnośne oddziały rozliczają się między sobą za pomocą rachunku bilansowego „Obciążenia w drodze”. Oddział uznający dostawcę za podane do inkasa faktury obciąża za pośrednictwem tego rachunku oddział właściwy dla odbiorcy towaru (płatnika), a ten z kolei obciąża rachunek operacyjny danego płatnika. O ile podawcą faktury jest jednostka niesamodzielną znajdującą się poza okręgiem bankowym oddziału właściwego dla nadrzędnej jednostki samodzielnej, a płatnik posiada swój rachunek operacyjny w oddziale właściwym dla podawcy — oddział ten przeprowadza rozrachunek częściowy (obciąża rachunek operacyjny płatnika) i rozlicza się z oddziałem finansującym jednostkę nadrzędną dla podawcy, samodzielnie gospodarczo, przy pomocy rachunku bilansowego „Uznania w drodze”.

O ile podawcą faktury jest jednostka niesamodzielną, znajdującą się poza okręgiem bankowym oddziału finansującego nadrzędną jednostkę samodzielną, a płatnik nie posiada rachunku operacyjnego w oddziale podawcy, to oddział ten nie przeprowadza bezpośrednio żadnego rozrachunku, lecz na podstawie „Zestawień faktur do zainkasowania” uznaje oddział właściwy dla jednostki nadrzędnej podawcy za pośrednictwem konta bilansowego „Uznania w drodze” i jednocześnie obciąża oddział właściwy dla płatnika przy pomocy konta bilansowego. „Obciążenia w drodze”. W tym ostatnim przypadku oddział dołącza:

- a) do zestawienia awizów wysłanych „Uznania w drodze” część B formularza 4707 i przesyła je do oddziału właściwego dla jednostki nadrzędnej;
- b) część A formularza do zestawienia awizów wysłanych „Obciążenia w drodze” i przesyła je do oddziału właściwego dla płatnika.

Części formularza C i D są przeznaczone dla jednostki, którą się uznaje za przedłożone do inkasa faktury (część C) oraz dla płatnika (część D). Uczestni-

cy obrotu otrzymywać będą wyżej wymienione części formularza z oddziałów NBP, przy wyciągach z rachunków.

Zestawienie faktur do zainkasowania znajduje również zastosowanie przy zachowaniu formy nieograniczonej akredytywy towarowej, umożliwiając sporządzenie zbiorczej listy, celem rozliczenia kilku faktur w jednej pozycji i zaoszczędzenia w ten sposób pracy w oddziałach banków.

W porównaniu z przebiegiem rozrachunku dokonywanego uprzednio przez Kasę Targową, wprowadzono następujące zmiany:

- a) składanie faktur do inkasa do NBP zamiast do placówek Kasy Targowej;
- b) wprowadzenie formularza 4707;
- c) otwarcie akredytywy na rzecz dostawców Centrali Mięśnej bezpośrednio przez Oddziały Wojewódzkie C. M., zamiast przez Kasę Targową;
- d) uproszczenie obiegu dokumentów, gdyż odpada potrzeba przysyłania poszczególnych egzemplarzy tych dokumentów do Kasy Targowej;
- e) zniesienie prowizji inkasowej od wypłat na rzecz gminnych spółdzielni;
- f) zmiana płatników faktur z wystawienia Zakładów Mięsnych — płatnikiem będzie zawsze Oddział Wojewódzki Dyrekcji Dystrybucji, a nie jak dotychczas Hurtownia Mięsna.

Inne rozliczenia

Do rozliczeń dokonywanych w trybie specjalnym zaliczono rozrachunki wynikające z obrotów towarowych, związanych z trzema fazami obrotu, najbardziej typowymi dla obiegu głównej masy towarowej, t. j.

1. zakup żywca przez Centralę Mięsną lub Zakłady Mięsne;
2. sprzedaż żywca przez Centralę Mięsną do Zakładów Mięsnych;
3. sprzedaż mięsa i przetworów mięsnych przez Zakłady Mięsne do Dyrekcji Dystrybucji.

Pozostałe rozliczenia z tytułu obrotu towarowego w branży mięsnej odbywają się w trybie normalnego inkasa bankowego albo w drodze zapłaty przy pomocy czeku rozrachunkowego, w tych przypadkach, gdy odbiorcy towaru nie są objęci uchwałą KERM z dnia 20 maja 1947 r., lub gdy istnieją warunki umożliwiające przyspieszenie rozrachunku.

W porównaniu z przepisami dotychczas obowiązującymi w zakresie rozrachunku, wprowadzono w ostat-

nich zarządzeniach w tym dziale rozliczeń następujące zmiany:

- a) wprowadzono obowiązek zapłaty przez instytucje objęte bezpośrednim budżetem Państwa za pobrane artykuły mięsne czekami rozrachunkowymi;
- b) przyspieszono tryb inkasa przez zniesienie pięciodniowego okresu respira na zgłoszenie zastrzeżeń przez płatnika faktury, w odniesieniu do rozrachunków pomiędzy:
Centralą Mięsną i Państwowymi Gospodarstwami Rolnymi;
Centralą Spółdzielni Mleczarsko-Jajczarskich i Zakładami Mięsnymi;
Zakładami Mięsnymi i C. O. i P. P. „Bacutil“;
Zakładami Mięsnymi i Centralą Skór Surowych.

Ustalenie tego trybu postępowania uzasadnia okoliczność, że rozrachunek opiera się na potwierdzeniach odbioru towaru i dlatego odbiorcy towaru (płatnicy) nie mogą mieć podstaw do zgłoszenia zastrzeżeń przewidzianych uchwałą KERM z dnia 20 maja 1947 r.

- c) usprawniono rozliczenia pomiędzy spółdzielnią (gminne spółdzielnie, spółdzielnie spożywców, spółdzielnie pracy) i Dyrekcją Dystrybucji przez wprowadzenie zasady, iż Hurtownia Mięsna ze swego rachunku operacyjnego w NBP lub BR pokrywają rachunki dostawców w dniu wpływu faktury.

Dotychczas faktury te były płatne przez Oddział Woj. D. D. co przedłużało znacznie okres rozrachunkowy.

Ponadto w wyniku zmian zakresu działania, Centrala Mięsna uzyskuje nowe grupy odbiorców (spółdzielnie spożywców, spółdzielnie pracy, prywatne zakłady rzeźniczo-wędliniarskie). Dla tej grupy odbiorców przewidziano następujący sposób zapłaty za dostawy Centrali Mięśnej:

- a) w odniesieniu do spółdzielni pracy i prywatnych przedsiębiorstw — czekiem rozrachunkowym lub przelewem przy odbiorze towaru;
- b) w odniesieniu do spółdzielni spożywców — inkaso bankowe z zastosowaniem automatycznego wykupu faktur przez oddział NBP finansujący odnośną spółdzielnię w dniu upływu listy inkasowej (bez pięciodniowego respira).

Z powyżej przedstawionego stanu rzeczy wynika, że od momentu przejścia kontroli, NBP osiągnął poważne sukcesy na odcinku przyspieszenia rotacji środków obrotowych przedsiębiorstw branży mięsnej, a to dzięki zniesieniu pośrednictwa Kasy Targowej, wprowadzeniu w szerokim zakresie rozrachunku przy pomocy czeków rozrachunkowych oraz przyspieszeniu trybu inkasa. Wprowadzone zmiany mają także bardzo poważny wpływ na pogłębienie dyscypliny finansowej przy operacjach handlowych przedsiębiorstw branży mięsnej oraz ich kontrahentów.

Jasne jest, że NBP nie poprzestanie na dotychczasowych osiągnięciach, lecz stale będzie śledził postępy w organizacji obrotu towarowego, współpracował z odpowiednimi resortami przy opracowywaniu nowych zasad systemu finansowego, udoskonalał technikę rozrachunku, pogłębiał kontrolę gospodarki finansowej przedsiębiorstw branży mięsnej, aby doprowadzić do stabilizacji tej jeszcze niezupełnie zorganizowanej branży.

Osiągnięcia pierwszego okresu sprawowania kontroli przez NBP dają podstawy do twierdzenia, że zadanie to będzie wykonane.

Franciszek Steinhauß.

ZOBOWIĄZANIA ZALEGŁE W PLANACH FINANSOWANIA

(ARTYKUŁ DYSKUSYJNY)

Przy opracowywaniu planów finansowania na III kwartał br. natknąłem się na pewne trudności przy ustalaniu kredytów, zwłaszcza kredytów na zapasy ponadnormatywne. Zasada ustala, że stany ponadnormatywne, pochodzące z nadmiernych zapasów, co stanowi nieprawidłowość w gospodarce przedsiębiorstwa, powinny być zasadniczo finansowane kredytem przeterminowanym „A”. Kiedy, przy omawianiu z przedsiębiorstwem planu finansowania doszliśmy do ustalenia wysokości kredytu przeterminowanego „A” okazało się, że przedsiębiorstwo nie zamierza korzystać z tego kredytu w pełnej wysokości zapasów ponadnormatywnych, gdyż sfinansuje je z innych środków. Środkami tymi okazały się niepokryte zobowiązania, których przedsiębiorstwo regulować na razie nie zamierza. Brak aktualnych bilansów uniemożliwiał dokładne stwierdzenie charakteru tych zobowiązań. Z wyjaśnień przedsiębiorstwa wynikało, że chodzi tu o różne nie rozliczone dotąd dotacje z lat ubiegłych, o należności sporne i dlatego nie uregulowane, o rozliczenia z jednostkami przejętymi przez przedsiębiorstwo, w ogóle o zobowiązania, które wymagają dokładnego wyjaśnienia, rozliczenia i uzgodnienia przed ich uregulowaniem. Środki pocho-

dzące z tych zobowiązań służyły przedsiębiorstwu — na równi ze środkami własnymi i środkami bankowymi — do obrotu. Rola tych środków pozabankowych w planie finansowania zainteresowała mnie — omawialiśmy ją wspólnie z kolegą K. Szymtem przy analizie planów finansowania. Plany finansowania innych przedsiębiorstw dostarczyły materiału do zagadnienia, które jest przedmiotem niniejszego rozważania.

Zagadnienie przedstawia się różnie, zależnie od charakteru tych zobowiązań, które nazwałbym w odróżnieniu od „zobowiązań stałych” — „zobowiązaniami zaległymi” lub „zobowiązaniami do rozliczenia”. Inaczej przedstawia się ich rola w planie finansowania, jeśli mają one charakter krótkotrwały i ich znaczenie w układzie składników bilansowych jest niewielkie a inaczej, skoro nabierają cech środków względnie trwałych i stanowią poważną część składników bilansowych.

W poniższym przykładzie zakładamy, że przedsiębiorstwo posiada takich zaległych zobowiązań na ultimo II kwartału 60/M zł, z których 30/M zł zamierza pokryć w III kwartale. Plan finansowania na III kwar-

zał (liczby są dowolne) przedstawiałyby się następująco:

Środki obrotowe

na ultimo III kwartału

Rodzaj środków	Normatyw	Stan przewidywany obecnie
Środki płatnicze	25	25
Zapasy materiałowe	110	160
Zapasy produkcyjne	75	75
	<u>210</u>	<u>260</u>

Stany ponadnormatywne

Zapasy materiałowe	50
	<u>50</u>

Przedsiębiorstwo z posiadanych środków pochodzących z zaległych zobowiązań w sumie 60/M zł sfinansowało w wysokości 30/M zł ponadnormatywne zapasy, a 30/M zł spłaca w III kwartale. Jeśli w następnym kwartale zaplanuje spłatę pozostałych 30/M zł wykorzystanie kredytu przeterminowanego „A” podniesie się do pełnej wartości zapasów ponadnormatywnych t. j. 50/M złotych.

Jak z powyższego przykładu wynika, obce środki pozabankowe mogą stanowić pokrycie środków ponadnormatywnych. Nasuwa się pytanie, czy mogą stanowić one także pokrycie normatywnych środków obrotowych. Układ planu finansowego, który zakłada pokrycie środków normatywnych wyłącznie środkami własnymi lub bankowymi, załatwia to pytanie negatywnie.

W poniższym przykładzie podaję, na podstawie sta-

Pokrycie środków obrotowych

na ultimo III kwartału

Stan przewidywany obecnie	
Fundusze własne	125
Zobowiązania stałe	15
	<u>140</u>
Uzupełnienie środków obrotowych	70
	<u>210</u>
Pokrycie środków ponadnormatywnych	
Kredyt przeterminowany „A”	20
Pozycja wyrównawcza („zobowiązania do rozliczenia”)	30
	<u>260</u>

nu faktycznego, stwierdzonego w jednym z przedsiębiorstw, schemat planu finansowania, który pozornie jest opracowany prawidłowo, ale w wynikach odbiega zupełnie od rzeczywistości, ponieważ nie mogliśmy wliczyć środków pochodzących z nierozliczonych zobowiązań, do pokrycia normatywnych środków obrotowych. Musieliśmy w tym wypadku przewidzieć uzupełnienie pokrycia normatywnych środków obrotowych środkami bankowymi (dotacją). Zakładamy, że przedsiębiorstwo posiada z nierozliczonych zobowiązań środki w wysokości 90/M zł, co stanowi poważną pozycję w składnikach bilansowych. Zobowiązań tych przedsiębiorstwo nie zamierza na razie pokryć z powodu nieprzeprowadzenia definitywnego rozliczenia, przez co nabierają one bardziej trwałego charakteru. Plan finansowania przedsiębiorstwa przedstawia się następująco:

Środki obrotowe

na ultimo III kwartału

Rodzaj środków	Normatyw	Stan przewidywany obecnie
Środki płatnicze	25	25
Zapasy materiałowe	110	160
Zapasy produkcyjne	75	75
	<u>210</u>	<u>260</u>

Stany ponadnormatywne

Zapasy materiałowe	50
	<u>50</u>

Pokrycie środków obrotowych

na ultimo III kwartału

Stan przewidywany obecnie	
Fundusze własne	125
Zobowiązania stałe	15
	<u>140</u>
Uzupełnienie środków obrotowych	70
	<u>210</u>
Pokrycie środków ponadnormatywnych	
Kredyt przeterminowany „A”	50
	<u>260</u>

W części pierwszej planu finansowania — zgodnie z założeniami planu — ustaliliśmy uzupełnienie pokrycia środków obrotowych w formie dotacji. Przechodząc do części drugiej planu, natrafiamy na pytanie, jak uwidocznici 90/M zł zobowiązań zaległych. Jeśli kwotę tę wstawimy do pozycji wyrównawczej, to obie strony nie zbilansują się. Plan ustawiony jest podobnie jak bilans, suma aktywów (środki obrotowe) powinna się równać sumie pasywów (pokrycie środków obrotowych). Wpisując kwotę 90/M zł w pozycji wyrównawczej, otrzymamy jako sumę pasywów 300/M zł, nie bilansującą się z sumą aktywów 260/M zł. Do pokrycia środków normatywnych wstawić kwoty zł 90/M lub jej części nie możemy, gdyż sprzeciwia się to założeniom planu, wstawienie jej do pozycji wyrównawczej zwiększa stronę pasywów. Jeżeli pominiemy na razie sprawę zamieszczenia w planie zaległych zobowiązań i wstawimy do planu kredyt przeterminowany „A” w wysokości ponadnormatywnych zapasów t. j. 50/M zł (jak to uwidoczniło w podanym przykładzie) to otrzymamy zbilansowany plan, ale z pominięciem środków pochodzących z zaległych zobowiązań. Środki te znalazły się poza planem.

Z zestawionego w przykładzie planu wynika, że przedsiębiorstwo powinno otrzymać dotację w wysokości 70/M zł i wykorzystać kredyt przeterminowany

Środki obrotowe na ultimo III kwartału

Rodzaj środków	Normatyw	Stan przewidywany obecnie
Środki płatnicze	25	25
Zapasy materiałowe	110	160
Zapasy produkcyjne	75	75
	<u>210</u>	<u>260</u>
Stany ponadnormatywne		
Zapasy materiałowe	50	
	<u>50</u>	

Zgodnie z planem wyżej podanym odprowadzamy 20/M zł nadwyżki środków obrotowych, pochodzących z zaległych zobowiązań, których przedsiębiorstwo regulować w planowanym kwartale nie zamierza. Od środków tych przedsiębiorstwo zwykle odsetek nie płaci, korzysta więc z nich chętniej jak z oprocentowanych środków bankowych. Stawia to rentowność przed-

„A” do kwoty 50/M zł, czyli ogółem otrzymać w III kwartale środków bankowych 120/M zł. Pamiętając o tym, że przedsiębiorstwo posiada środki z zaległych zobowiązań 90/M zł stwierdzamy, że plan jest nierealny i niezgodny z rzeczywistością, bo faktycznie przedsiębiorstwo potrzebuje jedynie 30/M zł, t. j. różnicę między zaplanowaną kwotą środków bankowych 120/M zł, a posiadanymi przez przedsiębiorstwo środkami z zaległych zobowiązań.

Zastanawiając się nad charakterystyką środków pochodzących z zaległych zobowiązań stwierdzamy, że odgrywają one w przedsiębiorstwie podobną rolę jak fundusze własne i to do tego momentu, kiedy środki te mają być zwrócone t. j. kiedy dane zobowiązanie zostaje spłacone. Jeżeli zakładamy, że przedsiębiorstwo w ciągu planowanego okresu nie zamierza spłacić zaległych zobowiązań, to nasuwa się pytanie, czy nie należałoby na okres tego planowanego kwartału zrównać tych środków pochodzących z zaległych zobowiązań z funduszami własnymi, określając je np. jako „środki czasowo zrównane z własnymi”. Jeżeli zrównamy je z funduszami własnymi, będziemy mogli — ciągle mamy na myśli kwartał planowany — użyć je również jako pokrycia na normatywne środki obrotowe. Plan sporządzony według tych założeń przedstawiałby się następująco:

Pokrycie środków obrotowych na ultimo III kwartału

Stan przewidywany obecnie	
Fundusze własne	125
Zobowiązania stałe	15
	<u>140</u>
Środki czasowo zrównane z własnymi	90
	<u>230</u>
Przelew nadwyżki środków obrotowych	20
	<u>210</u>
Pokrycie środków ponadnormatywnych	
Kredyt przeterminowany „A”	50
	<u>260</u>

siębiorstwa korzystającego z takich środków w lepszych warunkach, aniżeli analogiczne przedsiębiorstwo, które korzysta z oprocentowanych środków bankowych. Wskutek odprowadzenia tej „czasowej” nadwyżki środków obrotowych zmuszamy przedsiębiorstwo do korzystania z wyżej oprocentowanego kredytu przeterminowanego „A”. W okresie finansowania stanów nieprawi-

dłowych, bezprocentowymi środkami z zaległych zobowiązań, stanowiło to znowu uprzywilejowanie w stosunku do analogicznego przedsiębiorstwa, które musiało z kredytu przeterminowanego „A” korzystać. Przez zrównanie środków płynących z zobowiązań zaległych z funduszami własnymi wciągamy te pozabankowe środki do prawidłowego obiegu i znosimy uprzywilejowanie tych przedsiębiorstw, które z nich korzystają w stosun-

ku do przedsiębiorstw, które finansowane są środkami bankowymi.

Regulacja zobowiązań zaległych następowałaby przez planowanie ich spłaty w poszczególnych kwartałach po dokonaniu definitywnych rozliczeń drogą zmniejszania pozycji „środki czasowo zrównane z własnymi” i odpowiedniego ustalania potrzebnego uzupełnienia środków obrotowych.

DZIAŁ i n s t r u k c y j n y

DEPARTAMENT OGÓLNY

WYCIĄGI Z PISM DEPARTAMENTU OGÓLNEGO

Rozliczenia fakturowe — Dz. IV/D.

Podstawę do odmowy zapłacenia faktury odsetkowej stanowić może jedynie niesłuszne lub błędne obliczenie odsetek, albo też wszczęcie przez płatnika dochodzeń na drodze spornej, w stosunku do wystawcy faktury, która uregulowana została wprawdzie w terminie spóźnionym, ale płatnik nie uznaje należności i korzysta z uprawnień przysługujących mu według punktu 7 uchwały KERM z 20. 5. 1947 r.

Refakturowanie kwot z tytułu niesłusznie zapłaconych faktur (podwójne przekazanie tej samej kwoty itp.) nie może mieć miejsca, gdyż uchwała KERM z 20. 5. 1947 r. wyraźnie powiada, że podstawą rozliczeń jest faktura wystawiona na skutek wykonania z a m ó w i o n e j dostawy lub usługi.

Tego rodzaju sprawy mogą być dochodzone wzajemnie między stronami i winny być regulowane w drodze przelewu (f. 4182).

Wyjaśnienia w tej mierze zawarte w Biuletynie Departamentu Kredytowego nr 11/48 są nadal aktualne.

Proponowane przez oddział stornowanie podwójnie wykonanego odciążenia może mieć miejsce jedynie

w tych przypadkach, gdy winę za podwójne obciążenie ponosi oddział.

TB/144 z 16. 6. 1950 r.

* * *

Sprawa nowelizacji uchwały KERM i ustawy z dnia 1 lipca 1949 r., o obowiązku uczestniczenia w obrocie bezgotówkowym w kierunku ustalenia dolnej granicy przelewu bankowego jest obecnie rozważana przez Bank wspólnie z Ministerstwem Finansów.

Wyjaśniamy, że nie ma kolizji pomiędzy uchwałą KERM a ustawą z 1. 7. 1949 r., gdyż ta ostatnia w § 8 wyraźnie mówi o z w o l n i e n i u od obowiązku realizowania niektórych zobowiązań drogą przelewu, a nie o o b o w i ą z k u regulowania ich gotówką.

W sprawie interpretacji przepisów § 3 I. S. IV/D (dawniej I. S. IX/A/1) komunikujemy, że przedsiębiorstwa prywatne, jako nie objęte uchwałą KERM, mogą składać do inkasa faktury na przedsiębiorstwa państwowe, które to faktury należy załatwiać w trybie inkasa dokumentów. Faktura z wystawienia przedsiębiorstwa prywatnego jest w rozumieniu obowiązujących przepisów bankowych dokumentem inkasowym, a zatem składanie tego rodzaju dokumentów do inkasa nie stanowi obowiązku przedsiębiorstwa.

TB/144 z 14. 6. 1950 r.

* * *

W związku z poruszonym przez oddział zagadnieniem ewentualnego składania przy listach inkasowych oryginałów oraz kopii faktur komunikujemy, że sprawa ta była przedmiotem dyskusji w PKPG i generalnie nie da się zastosować.

Pośrednictwo banków w doręczeniu płatnikom oryginalnych faktur wpłynęłoby hamująco na obracalność środków.

Opóźnianie przez dostawcę wysyłki faktur odbiorcy jest sprzeczne z p. 4 uchwały KERM z 20. 5. 1947, który mówi o r ó w n o c z e s n y m złożeniu kopii faktury na inkaso w banku i przesłaniu jej oryginału do płatnika.

Zainteresowane przedsiębiorstwa, które natrafiają na trudności w terminowym otrzymywaniu faktur od dostawców, winny reklamować bezpośrednio u jednostek nadrzędnych dostawców.

TB/144 z 9. 6. 1950 r.

* * *

W myśl zarządzeń NBP — przedsiębiorstwa półsamodzielne i niesamodzielne, składając w właściwym oddziale NBP listy inkasowe, podają w nich jako odbiorcę swych należności fakturowych przedsiębiorstwo samodzielne.

Jednocześnie jednostki te winny składać całkowicie wypełnione „Zawiadomienie o załatwieniu inkasa” — formularz NBP Nr 9006, zaadresowane na oddział, w którym następuje podaż.

Oddział przyjmujący podaż kieruje listy inkasowe łącznie z wypełnionymi przez podawców formularzami 9006 b e z p o ś r e d n i o do oddziału płatnika, a więc z ominięciem oddziału prowadzącego rachunek przedsiębiorstwa samodzielnego.

Oddział inkasujący przelewa należność fakturową bezpośrednio na rachunek przedsiębiorstwa samodzielnego, a „Zawiadomienie o załatwieniu inkasa” (formularz 9006) przesyła — po opatrzeniu stemplem dziennym — oddziałowi podawcy, który z kolei wręcza je zainteresowanej jednostce.

Ten tryb postępowania przyczynia się do przyspieszenia obrotowości środków i pozwala na szybką koncentrację wpływów z tytułu rozliczeń fakturowych na rachunek przedsiębiorstwa samodzielnego, które ma możliwość szybkiego dysponowania i spłacania kredytów w właściwym oddziale NBP.

Kontrola wpływów przez podawcę jest całkowicie zapewniona dzięki operowaniu formularzem 9006.

TB/144 z 15. 6. 1950 r.

Inkaso towarowe.

Bank nie prowadzi — zgodnie z Dekretem o NBP — inkasa towarowego.

W razie pojawienia się w praktyce tego rodzaju spraw należy je wyjątkowo załatwiać, zaznaczając jednocześnie klientom, aby w przyszłości nie zlecali Bankowi załatwiania transakcji inkasa towarowego.

TB/144 z 16. 6. 1950 r.

JPKB.

Rachunki Pracowniczych Kas Zapomogowo - Pożyczkowych, jako jedynie wewnętrznych organów związków zawodowych, bez osobowości prawnej, należy prowadzić — za zgodą właściwego oddziału PKO — w ramach konta bilansowego 113, a nie 120.

TB/141 z 9. 6. 1950 r.

B. G.

DEPARTAMENT KREDYTOWY**W Y C I A G I Z P I S M D E P A R T A M E N T U****FINANSOWANIE PRZEDSIĘBIORSTW.***Finansowanie oddziałów przedsiębiorstw państwowych.*

Instrukcja służbowa ustala, że kredytobiorcą może być tylko przedsiębiorstwo samodzielne. W części A § 3 instrukcji padana jest następująca dyfinicja przedsiębiorstwa samodzielnego: „w rozumieniu niniejszej instrukcji przedsiębiorstwem samodzielnym jest przedsiębiorstwo jedno lub wielozakładowe, które prowadzi własną księgowość, sporządza odrębny bilans z rachunkiem wyników oraz pokrywa faktury i inkasuje należności we własnym zakresie. Zasadniczo powinno ono posiadać osobowość prawną”.

W definicji tej zawarte są kryteria dwojakiego rodzaju: *g o s p o d a r c z e* (własna księgowość, odrębny bilans oraz pokrywanie i inkasowanie należności we własnym zakresie) *o r a z f o r m a l n o p r a w n e* (posiadanie osobowości prawnej). Zauważyć należy przy tym, że o ile kryteria gospodarcze traktowane są przez instrukcję jako obligatoryjne, to wymóg posiadania osobowości prawnej określony jest w sposób pozwalający na bardziej elastyczne traktowanie sprawy.

Ujęcie takie zgodne jest z podstawowymi założeniami systemu finansowego (część A § 1 instrukcji), w myśl których warunkiem wpływającym z istoty rozrachunku gospodarczego jest zaopatrywanie przedsiębiorstwa w niezbędną ilość środków trwałych i obrotowych.

Jeśli więc oddziały lub ekspozytury przedsiębiorstw państwowych, będące samodzielnymi jednostkami rozrachunku gospodarczego i odpowiadające przewidywanym w instrukcji NBP kryteriom gospodarczym dla uzyskania kredytu, nie posiadają osobowości prawnej, lub też takiego stanowiska prawnego, które instytucja udzielająca kredytu uznać może za wystarczające dla udzielenia kredytu — kredyt ten winien jednak być udzielony, przy czym instytucja kontrolująca winna zażądać właściwego uregulowania stanowiska prawnego kredytobiorcy, np. w drodze udzielenia kierownikom ekspozytury odpowiednich pełnomocnictw itp.

Gdyby takie załatwienie nie było możliwe, oddziały NBP winny zgodnie z instrukcją służbową zwracać się o decyzję do Departamentu Kredytowego, Wydział Ogólny, nadsyłając odpisy dekretów nominacyjnych kierowników ekspozytury danego przedsiębiorstwa. Pożądane jest, by poza powyższymi dekretami oddziały

nadsyłały również od razu wszelkie inne materiały i wyjaśnienia mające znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy.

Ok/4/3 Warszawa, dnia 20. 7. 1950 r. BK.

Zabezpieczenie sklepów przed kradzieżą.

Departament Inwestycji PKPG w porozumieniu z Departamentem Kosztów i Polityki Cen wyjaśnił w liście do NBP z dnia 15. 6. br. Zn. INIC — 122-50, że „zakup krat zabezpieczających do okien i drzwi sklepowych można podciągać pod pojęcie inwestycji w myśl § 41 Instrukcji PKPG Nr 6, w przypadku gdy wartość jednostkowa kraty przekracza 30.000 zł.

Ponadto Departament Inwestycji wyjaśnił, że „nakłady te mogą być finansowane z planu inwestycyjnego, ponieważ fundusz inwestycyjno-prewencyjny posiada zbyt szczupłe środki, aby pokryć całość występujących w tym zakresie potrzeb”.

Opierając się na powyższych orzeczeniach PKPG komunikuje się, że wydatki związane z okratowaniem sklepów powinny być pokrywane ze środków inwestycyjnych, jeżeli koszt jednostkowy danych zabezpieczeń (t. zn. nie całego sklepu, lecz jednego okna, jednych drzwi itp.) przekracza sumę zł 30/m. W przypadkach, gdy omawiane koszty jednostkowe są mniejsze od zł 30/m — mogą one być pokryte ze środków obrotowych z tym, że odnośne pozycje zostaną zatwierdzone przez jednostkę nadrzędną i wstawione do planu finansowego na r. 1950.

H/1/5 Warszawa, dnia 30. 6. 1950 r. CS.

FINANSOWANIE SPÓŁDZIELNI.*Bezwzględne pokrywanie faktur przez niektóre składnice Centrali Tekstylnej.*

O ile Składnica Centrali Tekstylnej przy zakładach przemysłu włókienniczego utrzymuje swoich przedstawicieli, którzy odbierają natychmiast każdą wyprodukowaną partię towarów, to zgodnie z zasadami przyspieszenia obiegu środków obrotowych termin pięciodniowego cyklu inkasowego w odniesieniu do wyżej wymienionej składnicy może być nie tylko skrócony, ale nawet zupełnie skasowany.

Wysuwane przez składnicę obiekcje, jakoby natychmiastowe regulowanie przez nią zobowiązań wywoływało zwiększone zapotrzebowanie na kredyt bankowy, są niesłuszne. Przedsiębiorstwo bowiem, płacąc swoje zobowiązania natychmiast, redukuje do minimum t. zw.

zobowiązania stałe i przez to samo zyskuje prawo do otrzymania większej dotacji z rachunku Sum Obrotowych, ewentualnie — odprowadzenia na tenże rachunek mniejszej kwoty nadwyżki własnych środków obrotowych.

H/3/ Warszawa, dnia 18. 7. 1950 r. PU.

Sprawozdanie miesięczne z kontroli obliża CSS

„Społem“ w likwidacji.

Zwolnienie z obowiązku nadsyłania miesięcznych sprawozdań z kontroli obliża placówek PCH w likwidacji nie może mieć zastosowania do placówek CSS „Społem“ w likwidacji, ponieważ w odniesieniu do nich nie ma zastosowania automatyczne odprowadzanie wpływów z ich rachunków na rachunek centralny (w O/Warszawa-Mokotów), jak ma to miejsce przy odprowadzaniu sum z rachunków placówek PCH w likwidacji.

Jak wynika z L. O. 28/K pkt 1-b, na rachunku placówek „Społem“ mogą pozostawać sumy w wysokości określonej przez ZSS dla danej placówki.

Poza tym placówki CSS „Społem“, jako jednostki handlu hurtowego, posiadają w wielu przypadkach nierozliczone należności i zobowiązania.

W tej sytuacji konieczne jest w dalszym ciągu sporządzanie sprawozdań z kontroli obliża i stanu na rachunku operacyjnym i nadsyłanie ich do Departamentu Kredytowego, stanowią one bowiem jeden z elementów pozwalających wysnuć odpowiednie wnioski co do przebiegu prac likwidacyjnych CSS „Społem“ jako całości.

H/2/1 Warszawa, dnia 21. 7. 1950 r. JR.

Należności z tytułu dostaw dokonanych przez spółdzielnie spożywców miejscowych jednostkom wojskowym.

Związek Spółdzielni Spożywców przesłał nam w odpisie list skierowany do MON, Departament Żywnościowy, dotyczący interwencji w sprawie przyspieszenia uregulowania należności spółdzielniom spożywców z tytułu dokonywanych przez nie dostaw (artykułów żywnościowych) miejscowym jednostkom wojskowym.

Nadmienia się, że zgodnie z otrzymanym przez Departament Kredytowy wyjaśnieniem Ministerstwa Finansów, jednostki budżetowe nie mają prawa korzystania z kredytu towarowego i obowiązane są rozliczać się w trybie przewidzianym w instrukcji Ministerstwa Skarbu z dnia 12. 6. 1948 r. (Dz. Urz. Ministerstwa Skarbu Nr 67, poz. 268) załączonej do naszej I. S. IV/D.

OPINIOWANIE FINANSOWYCH PLANÓW PRZEDSIĘBIORSTW.

Plany finansowe spółdzielni spożywców na r. 1950.

Komunikuje się, że według informacji otrzymanej ze Związku Spółdzielni Spożywców, termin dla złożenia planów finansowych przez spółdzielnie spożywców w oddziałach NBP został ustalony na dzień 15. VI. 1950 r.

H/2/1 Warszawa, dnia 30. 6. 1950 r. JT.

KONTROLA WYKONANIA PLANÓW FINANSOWYCH

Rozliczenia za dostawy i usługi.

W myśl Uchwały KERM z dnia 20. 5. 1947 r. złożona do inkasa faktura winna być udokumentowana dowodem wysyłki lub odbioru towaru chyba, że dowód odbioru został już uprzednio wręczony, o czym na fakturze należy zrobić odpowiednią wzmiankę.

Ze względu na to, że wspomniana uchwała KERM przewiduje tylko dwa zastrzeżenia co do zapłaty faktury, a mianowicie:

- a) odbiorca towaru nie zamawiał;
- b) towar nie odpowiada zamówieniu;

— w przypadku, gdy odbiorca towar zamawiał, ale go jeszcze nie otrzymał — nie może on formalnie wnieść reklamacji i wstrzymywać się od obowiązku wykupu faktury.

Jeżeli jednak złożona faktura do inkasa nie jest udokumentowana dowodem wysyłki towaru, a towar do odbiorcy jeszcze nie nadszedł, wówczas płatnik faktury może wnieść reklamację, że faktura ta nie może być regulowana w trybie uchwały KERM z dnia 20. 5. 1947 r., gdyż nie odpowiada jej wymogom.

W tym stanie rzeczy CHP słusznie poleca swoim jednostkom nie wykupywanie takich faktur, powinna ona jednak celem formalnego załatwienia sprawy, zgodnie z przepisami uchwały KERM z dnia 20. 5. 1947 r. — nie traktować tego jako składanie zastrzeżenia z powodu nieotrzymania towaru, lecz polecić swoim jednostkom traktować omawiane faktury jako nie podlegające rygorom wspomnianej uchwały i wnieść odpowiednie reklamacje do oddziału Banku.

W związku z powyższym przy przyjmowaniu faktur w trybie inkasa bankowego, w celu uniknięcia słusznych reklamacji klientów, oddziały winny zwracać uwagę, czy złożone faktury na inkaso odpowiadają wymogom uchwały KERM z dnia 20. 5. 1947 r., a w szczególności, czy są do nich dołączone dokumenty, o których mowa w pkt 4 wspomnianej uchwały.
Ok/4/3 Warszawa, dnia 20. 6. 1950 r. SzM.

Faktury z podaży sektora prywatnego.

Faktury z podaży sektora prywatnego mogą być przyjmowane przez oddziały tylko jako dokumenty do inkasa (sektor prywatny nie jest objęty postanowieniami uchwały KERM z dnia 20. 5. 1947 r.). Termin wykupu omawianych faktur winien ustalić podawca. W przypadku braku jego decyzji w tym względzie, oddział może przez analogię stosować pięciodniowy termin wykupu faktur, ustalony uchwałą KERM z dnia 20. 5. 1947 r., po czym w razie niepokrycia faktur zwrócić je podawcy.

Jednocześnie zwracamy oddziałom uwagę na przepisy Ok. 71/48, (Zb. IX/A str. 1) ustalające, że dokumenty do inkasa mogą być przyjmowane tylko od posiadaczy rachunków w Banku.

Ok/4/3 Warszawa, dnia 16. 6. 1950 r. SzM.

Kontrola odprowadzania podatków.

Jako zasadę należy przyjąć, że oddziały NBP nie posiadają uprawnień do kwestionowania tytułów egzekucyjnych zarówno od strony prawnej jak i merytorycznej i uchylania się od skutków zajęcia. Należy to wyłącznie do dłużnika (podatnika). Zajęciu podlega nie konto jakie posiada przedsiębiorstwo w Banku, ale wierzytelność przedsiębiorstwa w stosunku do Banku, na wskazanym przez wierzyciela koncie. Przeto w każdym wypadku otrzymania zarządzenia egzekucyjnego o zajęciu, oddział powinien sprawdzić, czy dłużnik (podatnik) posiada na wskazanym koncie w Banku wierzytelność (sumy własne), przy czym Bank nie jest obowiązany poszukiwać konta, ale organ egzekucyjny powinien dokładnie wskazać nazwę i numer konta, nie budzące wątpliwości.

Jeżeli po sprawdzeniu okaże się, że dłużnik (przedsiębiorstwo kontrolowane) nie posiada w stosunku do NBP na wskazanym koncie żadnej wierzytelności, a tylko rachunek operacyjny, w którego wyniku, jako przedsiębiorstwo finansowane przez Bank, jest stale dłużnikiem Banku, należy zgodnie z wezwaniem zawartym w zarządzeniu egzekucyjnym, oświadczyć, że:

- a) dłużnik nie posiada w NBP żadnej wierzytelności;
- b) NBP odmawia uiszczenia zajmowanej sumy.

Ponieważ w konkretnej sprawie przedstawionej przez oddział przedsiębiorstwo pod zarządem państwowym jest przedsiębiorstwem niesamodzielnym (zakładem) wchodzącym w skład zjednoczenia, przeto nie posiada ono żadnych własnych środków i wszelkie jego zobowiązania powinny być pokrywane przez jednostkę nadrzędną, czyli wyżej wymienione zjednoczenie.

Wyjaśniamy również, że w myśl zarządzenia Pań-

stwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 30. 9. 1949 r. znak CE/8/49 - 134,049 (vide Biuletyn Finansowy PKPG Nr 7/49 str. 235) przedsiębiorstwa pod zarządem państwowym należy analogicznie traktować jako przedsiębiorstwa objęte systemem finansowym w myśl zasad ustalonych uchwałą Rady Ministrów z dnia 21 sierpnia 1947 r.

W związku z powyższym w stosunku do tych przedsiębiorstw, mają zastosowanie przepisy okólnika ministra skarbu z dnia 28 maja 1948 r. (Dz. U. M. S. Nr 62/48, poz. 251) w sprawie zakresu kontroli urzędów rewizyjnych w przedsiębiorstwach sektora państwowego i współdziałania banków z tą kontrolą.

W myśl powołanych przepisów (pkt IV. 4. okólnika) Ministerstwo Skarbu zawiesiło w stosunku do tej grupy przedsiębiorstw stosowanie przepisów o egzekucji administracyjnej świadczeń pieniężnych polecające wszelkie ewentualnie wynikające w tym względzie trudności rozwiązywać w drodze porozumienia się z właściwymi bankami.

Dlatego też oddział powinien, w oparciu o przepisy wyżej powołanego okólnika Ministerstwa Skarbu, zwrócić się do Wydziału Finansowego R. N. wyjaśniając, że zaległości podatkowe fabryki nie mogą być pokryte w trybie egzekucji administracyjnej, lecz sprawa ich ewentualnego uregulowania powinna być uzgodniona z zainteresowanym przedsiębiorstwem (zjednoczeniem), Wydziałem Finansowym R. N. i oddziałem, po zbadaaniu przyczyn powstania zaległości podatkowych i możliwości umieszczenia odpowiednich kwot w planie finansowym przedsiębiorstwa.

Ok/4/3 Warszawa, dnia 11. 7. 1950 r. SzM.

Kontrola dyspozycji pieniężnych.

Niżej podaje się do wiadomości treść pisma M. H. W. Departament Finansowy do Związku Spółdzielni Spożywców z dnia 6 lipca 1950 r. Nr F-III/20-11/7,50:

„W związku z ujawnieniem przez NBP faktów udzielania przez poszczególne spółdzielnie spożywców kredytu towarowego instytucjom oraz zakładom użyteczności publicznej (szkoły, internaty, szpitale itp.) i to często pod naciskiem wywieranym przez różne czynniki, (władze administracji ogólnej, organizacje społeczne, partie polityczne) — Departament Finansowy M. H. W. zwraca uwagę, że instytucje państwowe nie mają prawa korzystania z kredytów i obowiązane są rozliczać się w trybie przewidzianym w instrukcji ministra skarbu z dnia 12. 6. 1948 r. (Dz. Urz. Ministerstwa Skarbu Nr 67, poz. 268).

Analiza bilansów poszczególnych spółdzielni wykazała, że rozliczenia z tytułu udzielonego kredytu towarowego instytucjom i zakładom użyteczności publicznej dokonywane są w dość długich okresach czasu.

Narodowy Bank Polski przytoczył między innymi, konkretny wypadek z marca br. zwrócenia się starostwa powiatowego (inspektor oświaty rolnej) do powszechnej spółdzielni spożywców o zaopatrywanie przez nią internatu szkoły rachunkowości rolniczej w artykuły spożywcze i inne towary, przy czym zapłata za nie miałyby następować z 1 — 2 miesięcznym opóźnieniem, w zależności od wpływu odpowiednich sum na poczet utrzymania stypendystów tej szkoły, którzy zamieszkują w internacie.

Departament Finansowy wyjaśnia przy tej sposobności, że jedynie w sporadycznych wypadkach, gdy zapłata przy każdorazowym odbiorze towarów przez wymienione wyżej instytucje oraz zakłady stwarza trudności natury technicznej, mogłoby mieć miejsce okresowe rozliczanie się zamiast codziennego. Okres ten jednak nie może przekraczać 3 — 5 dni, a należności dostawców w tym wypadku powinny być zabezpieczone przez odbiorcę akredytywą w odpowiedniej wysokości.

Wobec powyższego Departament Finansowy M. H. W. prosi o wydanie odnośnego zarządzenia, zabraniającego w sposób kategoryczny stosowania przez spółdzielnie spożywców kredytu towarowego wymienionym na wstępie instytucjom i zakładom użyteczności publicznej.

Ponadto należy przeanalizować bilanse poszczególnych spółdzielni w celu stwierdzenia, czy praktyka kredytowania towarowego stosowana jest również i obecnie.

O wydanym zarządzeniu należy powiadomić Ministerstwo Handlu Wewnętrznego.

Odprowadzanie nadmiarów i zasilanie w gotówkę pocztowych urzędów rejonowych.

Zgodnie z okólnikiem Nr 40 K/50 urzędy rejonowe posiadają rachunki operacyjne, na które są obowiązane

nie koncentrować wszystkie swoje wpływy bezpośrednio. Wpływy te powinny być odprowadzane do oddziału w godzinach kasowych i w godzinach wieczorowych.

W wypadku, gdy nadmiar gotówkowy urzędu rejonowego zostanie odprowadzony do Banku w godzinach przedpołudniowych, a po upływie pewnego czasu urząd będzie potrzebował zasiłku, wówczas wystawia on czek gotówkowy i pobiera wykazaną na czeku sumę z kasy oddziału jako zasiłek.

O ile urząd rejonowy ma duże wypłaty przekazów telegraficznych po godzinach kasowych oddziału, wówczas wystawia urząd czek gotówkowy ze swego rachunku operacyjnego i przedkłada go w pocztowym urzędzie zbiorczym, lub w innym urzędzie pocztowym, który wypłaca żadaną sumę. W tym wypadku urząd rejonowy występuje jako przedsiębiorstwo zasilające się w urzędzie pocztowym. Przy tego rodzaju zasiłkach należy stosować przepisy zawarte w Zb. Dz. IV/A pkt. 8 str. 18.

Jednocześnie komunikujemy, że urząd rejonowy może dokonywać z pogotowia kasowego tylko drobne wypłaty na potrzeby własne urzędu, lub nadzorów teletechnicznych, w ramach planu limitów. Wypłaty przekazów telegraficznych mogą być uskuteczniane tylko z nadmiarów (z wypłat na przekazy telegraficzne), lub z zasiłków pobranych na wspomniane cele.

Nadzorom teletechnicznym nie należy ustalać pogotowia kasowego. Wydatki wspomnianych nadzorów będą pokrywane z rachunku operacyjnego urzędu rejonowego lub w koniecznych przypadkach przez urząd pocztowy, znajdujący się w siedzibie nadzoru.

Urząd pocztowy, opłacając listy przewozowe, listy poborów dla „dziennie - płatnych“ pracowników fizycznych nadzoru itd., załącza wspomniane dokumenty do ogólnego rachunku miesięcznego. Jednocześnie nadzór teletechniczny jest obowiązany zawiadomić o dokonywanych wydatkach właściwy urząd rejonowy, który odnotuje je na arkuszu kontrolnym.

K/3/2 Warszawa, dnia 15 lipca 1950 r. WZz/CR.

WYCIĄGI Z KOMUNIKATÓW WEWNĘTRZNYCH ZWIĄZKU SPÓŁDZIELNI SPOŻYWCÓW

NUMER TRZYNASTY

1 Zatwierdzanie kwartalnych planów funduszu płac.

Ustala się, że z dniem 1 lipca br. kwartalne plany funduszu płac, składane przez spółdzielnie w bankach finansujących, zatwierdzone będą przez właściwe terytorialnie oddziały okręgowe.

Wszystkie zatem spółdzielnie spóżywców, niezależnie od wielkości kategorii, przesyłać będą do zatwierdzenia kwartalne plany funduszu płac do okręgowych oddziałów. Poprzednia zasada, w myśl której plany spółdzielni II kategorii podlegały zaopiniowaniu przez oddział okręgowy, a zatwierdzeniu przez centralę, przestaje obowiązywać.

2 Aktualny Plan Inwestycyjny na 1950 r.

Aktualne plany inwestycyjne na rok 1950, po przeprowadzeniu virements zostały przesłane oddziałom okręgowym ZSS. Wobec tego spółdzielnie powinny zwracać się bezpośrednio do terenowych oddziałów okręgowych we wszystkich sprawach związanych z aktualnym planem inwestycyjnym na rok 1950.

3 Podział czystej nadwyżki.

Podane w komunikacie wewnętrznym Nr 11 z br. zasady podziału czystej nadwyżki za r. 1949, ustalone uchwałą CZS z dnia 17 maja 1950 r. (Monitor Spółdzielczy Nr 9 z dnia 10 czerwca br.) zostały ostatecznie zatwierdzone.

Korzystanie z usług rzemiosła prywatnego przy

4 zakupach nieinwestycyjnych oraz robotach konserwacyjnych i remontowych.

Wyjaśnia się, że uchwała Zarządu CZS z dnia 15. 9. 1949 r., w sprawie warunków korzystania z dostaw i usług sektora prywatnego w zakresie dokonywania inwestycji, kapitalnych remontów oraz zawierania umów dzierżawnych rozciąga swoją moc obowiązującą wyłącznie na tego rodzaju transakcje. Transakcje o charakterze nieinwestycyjnym i usługi w zakresie drobnych remontów i konserwacji nieruchomości, maszyn i urządzeń nie podlegają tej uchwale i w przypadkach uzasadnionych koniecznością gospodarczą oraz brakiem miejscowych uspołecznionych wykonawców spółdzielnie mogą powierzać wykonanie tego rodzaju zleceń rzemiosłu prywatnemu.

Sprawozdania z wykonania kosztów

5 „K-2“ i „K-1“.

Sprawozdania „K-2“ należy nadsyłać po jednym egzemplarzu do centrali i do oddziału okręgowego, natomiast sprawozdania „K-1“ winny być kierowane w dwóch egzemplarzach tylko do oddziału okręgowego.

Sprawozdawczość kosztów zalicza się do sprawozdawczości finansowej, od której uzależnione jest premiowanie pracowników finansowych.

6 Akumulacja rat amortyzacji na finansowanie kapitalnych remontów.

Na zasadzie porozumienia z Narodowym Bankiem Polskim komunikuje się, że spółdzielnie spóżywców, w których powstanie konieczność wcześniejszej akumulacji odpisów amortyzacyjnych na sfinansowanie kapitalnych remontów i spłatę rat kredytów inwestycyjnych (pkt 11 regulaminu funduszu inwestycyjnego ZSS na rok 1950) mogą dokonywać takiej akumulacji po uprzednim uzyskaniu zezwolenia właściwego terenowo oddziału Banku Narodowego. W celu uzyskania takiego zezwolenia spółdzielnia zgłasza do właściwego oddziału NBP wnioski, podając sumę, którą chce odprowadzić jednorazowo na fundusz amortyzacyjny i jej konkretne przeznaczenie wraz z krótkim uzasadnieniem pilności tych potrzeb. Wniosek musi być przedłożeniem w NBP zaakceptowany przez oddział okręgowy ZSS.

7 Opodatkowanie spółdzielni podatkiem dochodowym.

Podaje się do wiadomości treść zarządzenia Ministerstwa Finansów z dnia 26. 5. 1950 r. Nr BD 1636/6/50 w sprawie opodatkowania spółdzielni podatkiem dochodowym:

„Z wnoszonych ostatnio przez różne centrale spółdzielni skarg wynika, że poszczególne urzędy skarbowe, mylnie interpretując zarządzenie ministra skarbu z dnia 10 marca 1950 r., w sprawie opodatkowania w roku 1950 dochodów (zysków bilansowych) przedsiębiorstw państwowych i państwowo-społdzielczych objętych zasadami systemu finansowego, żądają od wojewódzkich oddziałów central spółdzielni wpłat zaliczek miesięcznych na podatek dochodowy.

Spółdzielnie oraz ich centrale, jako osoby prawne, należy traktować pod względem obowiązku opłacania podatku dochodowego na zasadach ogólnych, wynikających z dekretu z dnia 25. 10. 1948 r. o podatku dochodowym (Dz. U. R. P. Nr 52, poz. 14), jako też z art. 6 pkt 5 dekretu z dnia 16 maja 1946 r. o postę-

powaniu podatkowym (Dz. U. R. P. Nr 27, poz. 174) określającego właściwość miejscową w sprawach podatku dochodowego podług miejsca, w którym w ostatnim dniu roku podatkowego znajdowała się siedziba lub zarząd osoby prawnej.

Ministerstwo Finansów zwraca w związku z tym uwagę na inne ustalenia, w stosunku do spółdzielni, właściwości miejscowej w podatku obrotowym. Zgodnie bowiem z okólnikiem Ministerstwa Skarbu z dnia 31 grudnia 1949 r. Nr D. X. 3362/2/49 — odmienne niż w podatku dochodowym podmiotem podatkowym w podatku obrotowym jest każda jednostka organizacyjna (centrala, oddział, zakład), sporządzająca

bilans brutto lub netto. Wynikiem tego jest decentralne opodatkowanie spółdzielczości podatkiem obrotowym, podczas gdy w podatku dochodowym podmiotem podatkowym jest poszczególna spółdzielnia lub centrala, jako osoba prawna, obowiązana do opłacania podatku od łącznego dochodu, uzyskanego ze wszystkich oddziałów, zakładów itd., niezależnie od tego, czy oddziały i zakłady sporządzają bilanse.

Wyjaśniając powyższe, Ministerstwo Finansów poleca w przypadkach zaistnienia na tym tle wątpliwości przedkładać Ministerstwu do wglądu odnośne akta, przed wydaniem decyzji“.

T. D.

DEPARTAMENT ZAGRANICZNY

PRZYJMOWANIE PRZEZ ODDZIAŁY ZGŁOSZEŃ MIENIA POSIADANEGO ZA GRANICĄ ORAZ MAJĄTKU CUDZOZIEMCÓW W KRAJU I ZOBOWIĄZAŃ NA RZECZ CUDZOZIEMCÓW.

(Wyjaśnienia Wydziału Walutowego).

Praktyka przyjmowania wymienionych w tytule zgłoszeń na przestrzeni niespełna dwóch miesięcy od ogłoszenia przepisów o obowiązku zgłaszania (Rozp. Min. Fin. z 24. 5. br. Dz. URP 23/50 poz. 205 i 206) wykazała niewłaściwe pojmowanie tych przepisów zarówno przez pracowników przyjmujących zgłoszenia, jak i przez osoby zainteresowane.

Wskutek tego zgłaszane dane częstokroć odbiegają od rzeczywistych, przez co akcja zgłoszeniowa tylko częściowo osiąga cel zamierzony przez ustawodawcę.

Toteż dla dobra sprawy konieczne jest wyjaśnienie typowych wątpliwości i skorygowanie dostrzeżonych błędów.

Informowanie zainteresowanych i sprawdzanie zgłoszeń

Przyjmując zgłoszenia należy przede wszystkim mieć na uwadze zasadniczą intencję wyżej wymienionych przepisów, które mają na celu z e w i d e n c j o n o w a n i e r z e c z y w i ś c i e i s t n i e j ą c y c h naszych aktywów za granicą oraz naszych pasywów wobec zagranicy.

Stąd wniossek, że nie chodzi o zgłaszanie takich nieruchomości, ruchomości i należności znajdujących się za granicą, względnie mienia cudzoziemców w kraju i zobowiązań w stosunku do nich, które z mocy przepisów obcego względnie naszego prawa z o s t a ł y w y j ę t e z p o s i a d a n i a i c h w ł a ś c i c i e l i, bądź w stosunku do których właściciele fak-

tycznie utracili posiadanie (np. z mocy obcych przepisów o nacjonalizacji mienia, w wyniku umów międzypaństwowych dotyczących np. przesiedlenia itp.) — choćby rościli oni nadal pretensje do posiadania lub odszkodowania. Jakkolwiek istnienie lub nieistnienie „posiadania“ zasadniczo powinno być oceniane przez osoby zainteresowane według okoliczności konkretnego przypadku, tym niemniej przyjmujący zgłoszenia powinni zwracać uwagę zainteresowanych na powyższe momenty, przez co uniknie się nieprodukcyjnej pracy związanej z przyjmowaniem bezwartościowych zgłoszeń.

Jako typowe przykłady nieistnienia posiadania można przytoczyć:

- oszczędności i należności od carskiej Rosji tj. z tytułów powstałych przed rewolucją październikową, gdyż do nich nie można zasadnie przyjąć istnienia stanu posiadania;
- mienie z tytułu spadku, co do którego albo nie przeprowadzono postępowania spadkowego, albo postępowanie toczy się. Tu bowiem stan posiadania zaistnieje w przyszłości — mianowicie od chwili ustalenia go postanowieniem sądu spadkowego — i od tego momentu powstanie obowiązek zgłoszenia.
- pretensje o odszkodowanie z tytułu strat wyrządzonych podczas działań wojennych. Pretensje te bowiem na razie nie są należnościami, gdyż

nie opierają się na żadnym tytule prawnym, który by określał ich wartość i podmiot zobowiązania.

Pojęcie przedmiotu osobistego użytku.

Ponieważ rozporządzenie ministra finansów dotyczące aktywów nie precyzuje terminu „przedmioty osobistego użytku właściciela“, nie należy go interpretować rozszerzająco. Zgodnie z tym należy uwzględnić tylko osobistą odzież, obuwie, bieliznę, przybory toaletowe itp., a takich przedmiotów jak np. meblowanie mieszkania itp. do kategorii tej nie zaliczać.

Określenie wartości mienia

Jednym z najistotniejszych elementów zgłoszenia jest wartość zgłaszanych przedmiotów, która w zgłoszeniach bezwzględnie musi być podawana.

Rozporządzenia regulują tę sprawę w odmienny sposób w zależności od tego, czy przedmiotem zgłoszenia są aktywa, czy pasywa.

W aktywach nieruchomości podlegają zgłoszeniu bez względu na wartość, a należności i inne mienie tylko w przypadkach, jeżeli łączna wartość wszystkich tych przedmiotów przekracza zł 100.000.

W pasywach z przywileju zwalniającego od zgłoszenia korzystają tylko nieruchomości, względnie ruchomości nie wyliczone w przepisach, jeżeli wartość praw cudzoziemca do nieruchomości, względnie wartość odnośnych ruchomości nie przekracza zł 100.000.

Inne mienie i zobowiązania podlegają zgłoszeniu bez względu na wartość.

W związku z tymi przepisami należy przede wszystkim zwracać uwagę na wartość przedmiotów zgłoszenia, aby uniknąć zbędnego ewidencjonowania obiektów nie objętych rejestracją.

Mogą tu zachodzić trudności w szacowaniu mienia o wartości wyrażonej w walucie nie mającej obecnie ustawowego obiegu, albo w pieniądzu zdewaluowanym, bądź o bliżej nieznaną wartość. W takich wypadkach praktycznie zgłaszający powinien podać szacunek przybliżony (orientacyjny), zaznaczając o tym w zgłoszeniu, a ponadto wykazać znaną wartość w walucie nie mającej obiegu lub zdewaluowanej, zaznaczając jakiego okresu dotyczy wykazana suma.

Zgłaszanie świadczeń okresowych

W związku z zagadnieniem wartości powstaje kwestia, czy i w jakich przypadkach podlegają zgłoszeniu należności z tytułu świadczeń okresowych (emerytury, renty).

Należności te bowiem charakteryzują się tym, że nie da się tu ustalić jakiegóż konkretnej górnej granicy

ich wartości. Z tych względów należy je uważać za przekraczające zł 100.000 i podlegające zgłoszeniu w każdym przypadku, tym bardziej, że podstawę do ich otrzymywania stanowi zawsze akt prawny kompetentnej władzy, która raz zobowiązała się do jednego wielkiego, choć nie dającego się skapitalizować, świadczenia, którego wypłata następuje okresowo. Zgłaszający powinni tu podać wysokość świadczenia za jeden okres (np. 300 Kc miesięcznie) oraz ewentualnie datę, od której zobowiązany zalega z wypłatą.

Świadczenia te podlegają zgłoszeniu bez względu na to czy są otrzymywane z zagranicy bezpośrednio, czy poprzez instytucje ubezpieczeniowe w kraju.

Konieczność ścisłego przestrzegania rubryk formularzy zgłoszeniowych

Praktyka wykazuje, że oddziały niejednokrotnie nadsyłają zgłoszenia niekompletnie i niewłaściwie wypełnione: np. nieruchomości z tytułu spadku figurują w rubryce 9, przeznaczonej na „prawa majątkowe“, lub 1 — dotyczącej „należności z wszelkich tytułów“ itp.

Ponieważ układ formularza został dostosowany do objęcia wszystkich szczegółów wymaganych ustawą, a ponadto ma na celu usprawnienie dalszej pracy w centrali Banku, związanej z akcją zgłoszeniową, należy dokładnie sprawdzać, czy zgłaszający podał wszystkie niezbędne szczegóły i czy zgłaszane przedmioty umieścił we właściwych rubrykach.

Równocześnie wyjaśnia się, że za należności względnie zobowiązania, o których mowa w § 1 rozporządzenia ministra finansów o aktywach, względnie w § 2 rozporządzenia ministra finansów o pasywach, w związku z wyjaśnieniami zawartymi w § 2 pkt. 6, względnie § 4 pkt. 1 tych rozporządzeń, należy uważać należności i zobowiązania pieniężne.

Zgłaszanie należności od zagranicy oraz papierów procentowych i książeczek oszczędnościowych

Dają się zauważyć błędy na tle niezwracania uwagi na wymóg odnośnie zgłaszania takich aktywów jak papiery procentowe i dywidendowe oraz książeczki wkładowe i oszczędnościowe.

Tego rodzaju aktywa tylko w tym przypadku podlegają zgłoszeniu, jeżeli oryginalne książeczki oszczędnościowe i wkładowe, lub papiery procentowe znajdują się za granicą i opiewają na waluty zagraniczne. Pozostałe należności określone w przepisach mianem „należności z wszelkich tytułów“ podlegają zgłoszeniu bez względu na to, czy dowód ich istnienia znajduje się w kraju, czy za granicą.

P. K.

STAWKI PRZELICZENIOWE DLA DEWIZ I PIENIĘDZY ZAGRANICZNYCH

Po uwzględnieniu dopłat do kursów urzędowych, ustalonych uchwałami Komisji Dewizowej, Narodowy Bank Polski stosuje następujące stawki przeliczeniowe przy transakcjach dewizowych z tytułów: obrotów towarowych z zagranicą, rent, zapomóg, spadków, od-

praw demobilizacyjnych, wynagrodzeń, kosztów podróży, kosztów utrzymania, tantiem, prowizji, płatności, wynikających z usług portowych, kosztów transportu, ubezpieczeń oraz przy skupie i sprzedaży pieniędzy zagranicznych:

D e w i z y				Pieniądze Zagraniczne	
Kupno zł	Sprzedaż zł			Kupno zł	Sprzedaż zł
893.75	898.25	Australia	1 Funt australijski	840	860
798.—	802.—	Belgia	100 Fr. belg.	790	805
—	—	Belgrad	100 Dynarów ¹⁾	200	250
—	—	Budapeszt	1 Forint ²⁾	14	15
—	—	Buenos Aires	1 Peso	27	30
1.145.75	1.151.50	Egipt	1 Funt egipski	950	1.000
—	—	Helsinki	100 Mk. fińskich	110	140
105.—	105.52	Holandia	1 Hfl. ³⁾	95	105
—	—	Italia	100 Lit. ⁴⁾	65	70
362.73	364.55	Kanada	1 \$ Kan.	361	366
57.77	58.05	Kopenhaga	1 Kr. duńska ⁵⁾	50	55
1.117.—	1.123.—	Londyn	1 Funt sterling ⁶⁾	1.115	1.122
99.75	100.25	Moskwa clearing	1 Rubel	—	—
399.—	401.—	Nowy Jork	1 \$ U. S. A.	398	402
55.86	56.14	Oslo	1 Kr. norweska ⁷⁾	50	55
114.—	114.58	Paryż	100 Fr. fr. ⁸⁾	110	115
798.—	802.—	Praga	100 Kr. cz. ⁹⁾	420	450
—	—	Rio de Janeiro	1 Cruzeiro	12	14
77.11	77.49	Sztokholm	1 Kr. szwedzka ¹⁰⁾	70	75
92.20	92.66	Szwajcaria	1 Fr. szw.	92	93
1.117.—	1.123.—	Tel Aviv	1 Funt izrael.	850	900
—	—	Wiedeń	100 Sz. austr.	1.600	1.750

Należy podkreślić, że NBP skupuje:

1. Banknoty uszkodzone, lecz nadające się do skupu oraz banknoty dolarowe emisji sprzed roku 1923 tzw. długie — wg stawek obniżonych o 5%.
2. Bilon — tylko dolary St. Zjedn. A. P. i kana-

dyjskie oraz franki szwajcarskie, £ angielskie i korony szwedzkie po cenie banknotów, obniżonej o 10%.

W obrotach z bankami upoważnionymi do dokonywania transakcji zagranicznych stosuje się przy skupie i sprzedaży pieniędzy zagranicznych stawki średnie.

¹⁾ tylko w odcinkach do Din.	. . .	50.—
²⁾ „ „ „ „ For.	. . .	10.—
³⁾ „ „ „ „ Hfl.	. . .	25.—
⁴⁾ „ „ „ „ Lit.	. . .	1000.—
⁵⁾ „ „ „ „ Krd.	. . .	10.—

⁶⁾ tylko w odcinkach do £	. . .	1.—
⁷⁾ „ „ „ „ Krn.	. . .	50.—
⁸⁾ „ „ „ „ Fr. fr.	. . .	1000.—
⁹⁾ „ „ „ „ Kr. cz.	. . .	50.—
¹⁰⁾ „ „ „ „ Kr. szw.	. . .	50.—

DZIAŁ racjonalizacji

RUCH RACJONALIZATORSKI W DRUGIM KWARTALE 1950 R.

W drugim kwartale 1950 r. do Głównej Komisji Projektów Usprawnienia Administracji przy Centrali NBP wpłynęło 47 projektów.

Projekty przesłane dotyczą usprawnień, bądź to pracy w poszczególnych działach, bądź zrationalizowania formularzy, jak również całego szeregu usprawnień czynności i ulepszeń natury gospodarczej.

Z ilości 47 projektów przesłanych rozpatrzono 37, pozostałe 10 nie zostały rozpatrzone z różnych przyczyn, jak konieczność otrzymania fachowych opinii kompetentnych wydziałów, dodatkowych wyjaśnień, przeprowadzenia prób itp.

Z 37 rozpatrzonych:

9. zostało wyróżnionych w formie nagród pieniężnych;
13. uznano za spóźnione, ponieważ zagadnienia poruszane w projektach zostały już uregulowane I. S. lub okólnikami względnie wpłynęły w trakcie opracowywania odnośnych zarządzeń;
11. uznano za nienadające się do zastosowania i wprowadzenia w życie;
2. uznano jako sprzeczne z uchwałą KERM. z 20. 5. 1947 r.;
2. uznano za nienadające się do rozpatrzenia w ramach Gł. K. PUA. z uwagi na to, że zagadnienia poruszane w projektach przez autora wiążą się ściśle z systemem finansowym dla przedsiębiorstw usługowych i powinny być rozpatrzone przez centralne władze państwowe. Komisja postanowiła przesłać te projekty do Centralnej Komisji PUA przy Prezydium Rady Ministrów.

Z nadesłanych projektów jak w poprzednim kwartale tak i w obecnym najwięcej bo ca 23% dotyczy racjonalizacji pracy w dziedzinie inkasa faktur, następne kolejne miejsca zajmują projekty dotyczące znormalizowania i zastosowania formularzy, usprawnienia i ulepszenia w działach pocztowych, projekty i ulepszenia różnych przyrządów, stempli itp.

Bardzo znamienity jest fakt, że w ruchu racjonalizatorskim żywy udział biorą pracownicy fizyczni, którzy zgłaszają projekty lub ulepszenia różnych przyrządów z których kilka już zostało nagrodzonych a które przez zastosowanie w pracy przynoszą duże oszczędności zarówno w materiałach jak i w czasie.

Spośród rozpatrzonych przez Komisję w drugim kwartale br. zostało wyróżnionych i nagrodzonych 12 następujących projektów na ogólną sumę zł 62.000 (9 nadesłanych w II kwartale, a 3 w I kwartale).

Premiami zostali objęci następujący pracownicy:

1. SĘP KAROL, pracownik O/Poznań — zł 10.000, za projekt dotyczący znormalizowania formularza wniosku o przyznanie kredytu dodatkowego względnie o prolongatę kredytu przedsiębiorstwom kontrolowanym.
2. LASKOWSKA CZESŁAWA, pracownica O/Mysłowice — zł 8.000, za projekt dotyczący zastąpienia głównej księgi kontroli kartoteką wartości. Komisja uznała projekt za słuszny i nadający się do wprowadzenia w życie po ewentualnym zmodyfikowaniu.
3. APERLIŃSKI PIOTR, zastępca kierownika O/Piotrków — zł 5.000, za projekt dotyczący zmiany w układzie raportu dziennego formularza 10110 i podzielenia formularza 1800 na kilka formularzy.
4. ŁASZEWSKA IZABELA, pracownica O/Chełmno — zł 5.000, za projekt dotyczący zmiany formularza 2332 — karta godzin nadliczbowych. Projekt postanowiono wykorzystać przy nowym nakładzie formularza.
5. DYMICKI JAN, kierownik O/Mysłowice — zł 5.000, za projekt dotyczący zaniechania wypisywania słowami sumy awizu na awizach obciążeń i uznań w drodze.

6. GOŚCINIAK STANISŁAWA, pracownica O/Głównego w Warszawie — zł 5.000, za projekt dotyczący zastosowania formularza 4133/II zamiast formularza 4190 do pojedynczych list inkasowych. Projekt ten dotyczy zmiany manipulacji związanej z automatycznym wykupem faktur a mianowicie: I. S. IV/D przewiduje stosowanie przy obciążeniach płatnika formularza 4190 — w odniesieniu do pojedynczych list z fakturami, a formularza 4133/II — w odniesieniu do większych ilości list z fakturami. Projektodawczyni proponuje stosowanie formularza 4133/II również przy obciążeniu płatnika za pojedyncze listy z fakturami. Generalne stosowanie formularza 4133/II przy automatycznym obciążaniu płatników przynosi niewątpliwie oszczędności w pracy, zwłaszcza w tych przypadkach gdy dowody obciążeniowe wypełnia się na maszynach do liczenia.
7. STEIN LEON, pracownik O/Wrocław I Miejski — zł 5.000, za projekt dotyczący uproszczonego i lekkiego stempla dziennego, który uznano za nadający się do zastosowania w przyszłości przy generalnym rozpracowaniu zagadnienia stempli w NBP.
8. PIOTROWSKI JÓZEF, pracownik O/Bydgoszcz — zł 5.000 za projekt dotyczący zamknięć przy zabezpieczeniu drzwi rozsuwanych w ladach. Komisja uznała projekt za prosty i tani a równocześnie skuteczny, gdyż lepiej zabezpiecza przed włamaniem aniżeli normalne zamki.
9. NIESZPOREK KONRAD, pracownik O/Poznań — zł 5.000, za projekt dotyczący transportera

służącego do przewożenia gotówki ze skarbcia nocnego do sortowni, który postanowiono wykończyć przy przebudowie skarbców.

10. i zł 3.000 za projekt dotyczący uproszczenia sposobu wypłat poborów pracowniczych w oddziale w Poznaniu.
11. OBTUŁOWICZ WITOLD, pracownik O/Szczecin — zł 3.000, za projekt dotyczący usprawnienia manipulacji w dziale akredytyw (rachunki dostawców Centrali Mięsnej).
12. SIUDAKOWSKA JADWIGA, pracownica Wydziału Planowania w Departamencie Zagranicznym — zł 3.000, za projekt dotyczący wprowadzenia nowego systemu kartotekowania wycinaków prasy zagranicznej w Wydziale Planowania Departamentu Zagranicznego.

* * *

Lokalne Komisje PUA przy oddziałach powinny w jak najszerszej mierze popularyzować praktyczne osiągnięcia pracy racjonalizatorów, przez publikowanie konkretnych przykładów racjonalizacji, w celu zachęcenia jak największej ilości pracowników do brania udziału w ruchu racjonalizatorskim, jak również by wiadomości te przenikały do wszystkich — bez wyjątku komórek pracy.

Racjonalizatorstwo bowiem podnosi pracę na wyższy poziom techniczny, zmniejsza potrzebny do jej wykonania wysiłek i powiększa wydajność pracy.

Racjonalizatorstwo to dążenie do oszczędzania, które stanowi potężną dźwignię postępu w każdej dziedzinie życia naszego kraju.

Stanisław Pajęczkowski.

Pytania i odpowiedzi

OBŚŁUGA KASOWA BUDŻETU PAŃSTWA.

W związku z wykonywaniem przez Kasy A NBP obsługi kasowej centralnego budżetu Państwa wyłaniają się w terenie różne wątpliwości i niejasności, które — jako nietypowe — nie znajdują odpowiedniego wyjaśnienia w obowiązujących przepisach. Niejasności te dotyczą zarówno strony organizacyjnej jak i manipulacyjnej i są rozwiązywane przez oddziały na ogół dobrze, jednak niejednolicie. Wymaga to udzielenia wyjaśnień o charakterze ogólnym i ustalenia obowiązującego trybu postępowania Kas A i właściwych oddziałów, w poszczególnych przypadkach.

Terenowy urząd pocztowy, z którym Kasa A współpracuje w zakresie wzajemnego zasilania się w gotówkę i odprowadzania zbędnych nadmiarów gotówkowych, nie należy do urzędu pocztowego zbiorczego, znajdującego się w siedzibie właściwego dla Kasy oddziału (oddział 1), lecz do urzędu pocztowego zbiorczego, znajdującego się w siedzibie innego oddziału (oddział 2). Jaki jest tryb postępowania i sposób rozliczania się pomiędzy oddziałami w przypadku:

- zasilania Kasy A lub odprowadzenia do niej nadmiaru gotówkowego przez miejscowy urząd pocztowy;
- zasilania pocztowego urzędu przez Kasę lub odprowadzenia przez nią swych nadmiarów gotówkowych do tego urzędu.

Księgowanie powinno wyglądać następująco:

Ad a).

We właściwym dla Kasy A oddziale po otrzymaniu od niej raportu kasowego:

Wn konto bilansowe 104 „Zapas biletów bankowych“;

Ma konto bilansowe 130 „Uznania w drodze“ względem oddziału 2;

W oddziale 2 po otrzymaniu zestawienia z urzędu pocztowego zbiorczego wpłaconej gotówki (formularz 4107) obejmującego dany zasiłek:

Ma konto bilansowe 110 (urząd pocztowy zbiorczy);

Wn konto bilansowe 149 „Różni za sumy do wyjaśnienia“.

Po otrzymaniu awizu z oddziału 1.

Wn konto bilansowe 130;

Ma konto bilansowe 149 względem oddziału 1.

Ad b).

We właściwym dla Kasy A oddziale po otrzymaniu z niej raportu kasowego:

Ma konto bilansowe 104;

Wn konto bilansowe 131 „Obciążenia w drodze“ względem oddziału 2.

W oddziale 2 po otrzymaniu z urzędu pocztowego zbiorczego zestawienia poleceń przelewu:

Wn konto bilansowe 110 (urząd pocztowy zbiorczy);

Ma konto bilansowe 149;

a po otrzymaniu zawiadomienia o obciążeniu z oddziału 1;

Wn konto bilansowe 149;

Ma konto bilansowe 131.

Każda Kasa A podlega właściwemu dla niej oddziałowi. Jak wygląda prawidłowe rozliczenie pomiędzy oddziałami w przypadku zmiany przynależności Kasy do innego oddziału.

O ile oddział — dotychczas właściwy dla Kasy A oznaczmy Nr 1 a oddział, który np. z dniem 1 października przejmuje tę Kasę pod swą kompetencję, numerem 2 — to rozliczenie pomiędzy tymi oddziałami będzie następujące:

W oddziale 1.

Oddział 1 w dniu otrzymania raportu kasowego z Kasy A z dnia 30 września (ostatni raport) przekazuje saldo gotówkowe Kasy wykazane w tym raporcie do oddziału nr 2, w trybie przewidzianym dla zasiłków pieniężnych.

Księgowanie:

Ma konto bilansowe 104;

Wn konto bilansowe 105 względem oddziału 2;

W oddziale 2.

W dniu otrzymania raportu kasowego z Kasy A z dnia 1 października oddział 2 wprowadza do swego stanu saldo gotówkowe Kasy z dnia poprzedniego, wykazane w tym raporcie po stronie przychodu, jako zasiłek otrzymany z oddziału 1.

Księgowanie:

Wn konto bilansowe 104;

Ma konto bilansowe 105 względem oddziału 1 w wysokości salda gotówkowego z dnia poprzedniego wykazanego w raporcie.

Saldo to równa się saldu gotówkowemu Kasy wykazanemu w raporcie kasowym z dnia 30 września po stronie rozchodu, jako saldo gotówkowe Kasy w tym dniu.

Księgowanie raportu kasowego przeprowadza się w trybie przewidzianym odpowiednimi przepisami (Ok. 75/50 pkt. V).

Jak należy księgować w oddziale udzielane Kasie A zasiłki lub odprowadzone przez nią nadmiary gotówkowe, w przypadku nie otrzymania w tym dniu odnośnego raportu kasowego.

Wszelkie zasiłki udzielone Kasie przez oddział powinny znaleźć odpowiednie odbicie w księdze zapasu gotówki oddziału. O ile z jakichkolwiek powodów raport Kasy nie może być przeprowadzony przez oddział tego samego dnia, to o sumę udzielonego Kasie zasiłku należy powiększyć w księdze zapasu gotówki saldo gotówkowe Kasy z dnia poprzedniego (rubryka: pozostałość kas dziennych) zmniejszając o tyle stan gotówki we własnym skarbcu (wewnętrzne rozliczenie) — co w sumie nie wpłynie na stan zapasu biletów bankowych oddziału.

Zasiłki wypłacone przez oddział własnej Kasie A nie mogą być uważane za wypłaty spóźnione i nie mogą znaleźć się poza stanem gotówki oddziału.

Natomiast nadmiary gotówkowe odprowadzone przez Kasę do oddziału bez dostarczenia oddziałowi raportu w tym dniu obejmującego ten nadmiar, należy uważać wyjątkowo za własny depozyt gotówkowy. Wpłatę tę włącza się do stanu po otrzymaniu właściwego raportu. Nadmiaru takiego nie można włączyć do stanu gotówki oddziału w dniu otrzymania go, ponieważ brak jest odpowiedniej pozycji przeciwstawnej — co wyniknie dopiero z obrotów raportu kasowego.

Czy w Kasach A o dużym obrocie gotówkowym konieczne jest zapisywanie poszczególnych pozycji przychodowych i rozchodowych w książce kasowej.

Zgodnie z treścią §§ 5 i 6 przepisów dla Kas A NBP przy wydziałach finansowych PRN poszczególne pozycje wpłat i wypłat powinny być odnotowywane przez kasjera w książce kasowej. Ułatwia to kasjerowi ewentualne odszukanie błędu w przypadku niezgodności kasy.

W Kasach o dużym obrocie gotówkowym można zaniechać wpisywania do książki kasowej poszczególnych pozycji przychodowych i rozchodowych. W tym przypadku kasjer powinien odkładać poszczególne dowody do specjalnych przegródek (drewniane lub tekturowe) przewidzianych dla poszczególnych referatów wydziału finansowego. Po godzinach kasowych dodaje się przy pomocy maszyny do liczenia, kwoty w ten sposób odłożonych dowodów, wpisuje się ogólne sumy do książki kasowej według referatów i przystępuje się do uzgadniania końcowych sum z właściwymi referatami wydziału finansowego.

W bankach całkowicie zmechanizowanych, w których kasy są zaopatrzone w odpowiednie maszyny kasowe (maszyny księgująco-rejestrujące) czynności kasjera ograniczają się tylko do dokonywania wypłat i przyjmowania wpłat — bez prowadzenia jakiegokolwiek książki kasowej, którą w danym przypadku zastępuje taśma maszynowa.

Do czego służą rachunki oddziałów finansowych, skoro — zgodnie z treścią punktu 17 okólnika Ministerstwa Finansów z dnia 21 czerwca w sprawie trybu i zasad współdziałania wydziałów finansowych z kasami NBP — sumy nadmiarów kasowych oddziałów finansowych (dotychczasowe urzędy skarbowe z Kasami typu B) winny być przez te ostatnie wpłacane na rachunki wydziałów finansowych prowadzone w oddziałach NBP lub do Kas A NBP na rachunki tych wydziałów. Na rachunki jakich wydziałów powinny być odprowadzane nadmiary gotówkowe oddziałów finansowych.

Rachunki oddziałów finansowych PRN służą wyłącznie do przyjmowania wpłat z tytułu podatków od klientów tych oddziałów. Rachunki te nie służą do odprowadzania własnych nadmiarów gotówkowych oddziałów finansowych.

Treść punktu 17 wspomnianego powyżej okólnika Ministerstwa Finansów należy interpretować w ten sposób, iż nadmiary gotówkowe oddziałów finansowych w miastach wojewódzkich powinny być odprowadzane bezpośrednio na rachunki wydziałów finansowych prezydiów wojewódzkich rad narodowych (dotychczasowe izby skarbowe), a w pozostałych miastach na rachunki wydziałów finansowych prezydiów powiatowych (miejskich rad narodowych) dotychczasowe urzędy skarbowe z Kasami typu A).

W odniesieniu do prowadzenia rachunków oddziałów finansowych, wpłat osób trzecich na te rachunki oraz do sposobu przeliczania gotówki wpłacanej przez te oddziały, obowiązują ogólne przepisy IS IV/A i IV/G z tym, iż salda na rachunkach tych oddziałów przelewa się automatycznie na właściwe rachunki wydziałów finansowych.

Czy Kasy A mają zasilać w gotówkę terenowe oddziały BR za jednodniowym zawiadomieniem — bez ograniczenia kwot.

Zgodnie z umową pomiędzy NBP a BR oddziały BR znajdujące się poza siedzibami oddziałów mogą zasilać się w gotówkę w Kasach A bez ograniczenia kwot — po uprzednim jednakże porozumieniu się z kierownikami Kas oraz po zgłoszeniu w odpowiednim czasie zapotrzebowania na gotówkę (na kilka dni naprzód), tak aby Kasy

miały możliwość przygotowania odpowiednich zapasów pieniężnych czy to na miejscu, czy w drodze transportów ze swych oddziałów.

Kasy *A* nie mają obowiązku honorowania zapotrzebowań gotówkowych oddziałów BR zgłoszonych w dniu poprzednim na dzień następny, chyba że pozwala na to saldo gotówkowe Kas.

Z uwagi na ciężące na NBP zadania w zakresie zaopatrywania terenu w gotówkę oraz na stopniową realizację jedności kasy — Kasy *A* nie mogą uchylać się od obowiązku zaopatrywania w gotówkę oddziałów BR w miejscowościach, nie będących siedzibami oddziałów NBP.

Czy mogą być organizowane przy Kasach A wpłaty wieczorowe.

Ze względu na szczupły personel w Kasach *A* nie przewiduje się uruchamiania przy nich wpłat wieczorowych. Wszelkie nadmiary gotówkowe przedsiębiorstw zobowiązanych do uczestniczenia w obrocie bezgotówkowym powinny być odprowadzane do miejscowych urzędów pocztowych, w trybie przewidzianym ok. 69/50 t. j. przy użyciu przekazu pocztowego dla nadwyżek kasowych (formularz 4183).

Jak należy postąpić w oddziale, w przypadku otrzymania z Kasy A raportu kasowego z datą i numerem późniejszym (brak raportu poprzedniego).

W przypadku otrzymania przez oddział raportu kasowego z Kasy *A* późniejszego — bez równoczesnego otrzymania raportu poprzedniego — należy wstrzymać się z przeprowadzeniem tego raportu przez raport dzienny oddziału aż do otrzymania raportu brakującego. W razie nie otrzymania raportu kasowego w dniu następnym należy reklamować. Do księgi zapasu gotówki należy przyjmować w międzyczasie saldo gotówkowe Kasy *A* podane w ostatnim raporcie kasowym otrzymanym w kolejności.

Okólnik Ministerstwa Finansów z dnia 21 czerwca 1950 r., w sprawie trybu i zasad współdziałania wydziałów finansowych z Kasami A nie wprowadza żadnych zmian w sposobie postępowania przy wydawaniu znaków wartościowych.

Czy Kasy A mogą wydawać znaki wartościowe wydziałom finansowym na podstawie wpłat dokonywanych w obrocie bezgotówkowym za pośrednictwem PKO.

Znaki wartościowe znajdujące się w Kasie *A* są depozytem wydziału finansowego i jako takie mogą być w każdej chwili wydane w całości lub w części wydziałowi na jego żądanie, na podstawie noty kasowej, sporządzonej przez referat księgowości wydziału finansowego — bez jakiegokolwiek przeprowadzania tego

przez książkę kasową (zmniejsza się tylko w zeszycie ewidencyjnym stan znaków o znaki wydane).

Na pokrycie wydatków związanych z wysyłką przez wydział finansowy znaków pod adresem odbiorcy, wydział wystawia Kasie notę kasową. Wydatki te winny się znaleźć w sumie czeku wystawianego z końcem dnia przez wydział finansowy na ogólną sumę dokonanych mu przez Kasę wypłat w ciągu dnia.

Dystrybucja znaków wartościowych na poszczególne punkty sprzedaży należy do obowiązków wydziałów finansowych.

Czy i jak należy wykazywać w raporcie Kasy A ilość wpłat z tytułu sprzedaży znaków wartościowych.

Sprzedaż znaków wartościowych jest czynnością absorbującą w dużym stopniu kasjerów. W niektórych Kasach ilość wpłat z tytułu sprzedaży znaków wartościowych jest nie mniejsza od ilości wpłat pochodzących z innych tytułów. Nie wykazywanie w raporcie kasowym Kasy *A* ilości wpłat z tytułu sprzedaży znaków byłoby równoznaczne z obniżeniem wydajności pracy w Kasach i mogłoby prowadzić do mylnych wniosków.

W związku z tym Kasy *A* winny wykazywać w raportach kasowych w rubryce „ilość wpłat i wypłat” również ilość wpłat pochodzących ze sprzedaży znaków wartościowych (jeden klient — 1 pozycja).

Analogicznie postępuje się z wykazywaniem wpłat papierami wartościowymi przyjętymi przez Kasę na spłatę podatku.

Czy należy Kasy A zaopatrzyć we wzory podpisów za oddział.

Z uwagi na bezpieczeństwo obrotu gotówkowego (odbieranie przez oddziały nadmiarów gotówkowych Kas i ewentualnie inne dyspozycje) Kasy *A* powinny być w posiadaniu wzorów podpisów za oddziały, którym podlegają lub z którymi współpracują w zakresie zasilania się i odprowadzania nadmiarów gotówkowych (oddziały zastępcze).

H. S.

RACHUNKI OSOBOWE.

Czy każdy pracownik Banku winien posiadać rachunek osobowy, prowadzony w ramach konta bilansowego 115?

W ramach konta bilansowego 115 należy w zasadzie prowadzić rachunki tylko dla tych pracowników NBP, którzy z uzasadnionych powodów wyrażą życzenie posiadania rachunków bankowych.

O ile pracownik posiada rachunek, wszelkie bezgotówkowe rozliczenia z nim powinny być przeprowadzane przez ten rachunek (np. niepodjęte pobory). Po-

bory nie podjęte przez pracowników nie posiadających rachunków bankowych należy księgować na koncie 924 — „niepodniesione pobory pracowników i emerytury“ — zgodnie z komentarzem wewnętrznym do JPKB (Zh. X/A str. 42), inne natomiast nie podjęte gotówką należności takich pracowników, nie mające charakteru poborów (np. rozliczenie z tytułu kosztów podróży służbowej, premia) winny być przeprowadzane przez konto bilansowe 142 — „przekazy do wypłaty“.

Czy rachunki pracowników NBP, prowadzone w ramach konta 115, powinny być numerowane?

W zasadzie (§ 5. IS IV/A) wszystkie rachunki osobowe powinny być numerowane. Jednakże z uwagi na specyficzny charakter rachunków pracowników NBP numerowanie ich nie jest bezwzględnie konieczne. Celem numeracji rachunków jest m. inn. ułatwienie w księgowaniu (szybkie wysortowywanie odpowiednich kart kontowych). Znikoma ilość operacji na tych rachunkach i prowadzenie ich według specjalnych przepisów nie wymaga bezwzględnego stosowania zasad numeracji. Oddziały — w zależności od warunków lokalnych i potrzeb — mogą rachunki swych pracowników numerować według zasad ogólnych IS IV/A — § 5., mogą również przydzielić tym rachunkom osobną klasę numerów (np. od 90000 — co wprowadził swego czasu Ok. 35/49), lub też nie stosować zupełnie numeracji. W tym ostatnim przypadku konieczne jest jedynie opatrywanie wszelkich dyspozycji, dotyczących tych rachunków, numerem konta bilansowego 115. Dopuszcza się ponadto prowadzenie, niezależnie od kart kontowych rachunków poszczególnych pracowników pomocniczego arkusza zbiorczego dla ewidencji obrotów i sald rachunków pracowników, a to w celu ułatwienia w codziennym uzgadnianiu konta 115, jeżeli obejmuje ono również rachunki innych osób prywatnych (dotyczy zwłaszcza większych oddziałów). Taki zbiorczy kontowy arkusz pomocniczy może dla ułatwienia manipulacji wewnętrznej otrzymać łatwy do zapamiętania numer (np. 115 — 2000).

B. G.

ZESTAWIENIA OBROTÓW DZIENNYCH.

Czy możliwe jest prowadzenie zestawienia obrotów dziennych wyłącznie na formularzu 10.002?

W myśl przepisów normujących zasady ogólne prowadzenia zestawień obrotów dziennych (IS. IV/A § 94) mniejsze oddziały prowadzą jedynie „zestawienie obrotów dziennych“ (formularz 1003), natomiast oddziały większe, stosujące kilkakrotne częściowe uzgodnienia obrotów, posługują się dodatkowo „pomocniczym zestawieniem obrotów dziennych“ (formularz

10002), którego końcowe sumy przenoszą odpowiednio na formularz 10003.

Dla ułatwienia pracy zaleca się manipulację następującą:

Na formularzu 10002 wykazuje się poszczególne częściowe uzgodnienia obrotów memoriałowych oraz ich sumy ogólne a ponadto wpisuje się jako jedno z częściowych uzgodnień obrotów, obroty gotówkowe, przy czym dla zbilansowania globalnych dziennych obrotów Wn i Ma ogólną sumę przychodów gotówkowych wykazuje się po stronie Ma konta 104 („zapas biletów bankowych“), a ogólną sumę rozchodów gotówkowych po stronie Wn tego konta. Tym sposobem na arkuszu „pomocniczego zestawienia obrotów dziennych“ (formularz 10002) można uzyskać bezpośrednio globalne obrotyienne poszczególnych kont bilansowych. Arkusz „zestawienia obrotów dziennych“ (formularz 10002) wypełnia się tylko w odniesieniu do ewidencji sald kont bilansowych, w ramach których prowadzone są rachunki osobowe oraz ewidencji stanu gotówki w skarbcu i kasach.

Odnosnie tej uproszczonej manipulacji należy podkreślić jednak, że wobec braku na formularzu 10002 oznaczeń słownych nazw poszczególnych kont bilansowych, przy przenoszeniu danych liczbowych z „pomocniczego zestawienia obrotów dziennych“ bezpośrednio do raportu dziennego dla Centralnej Księgowości, konieczne jest zwrócenie szczególnej uwagi na wpisanie poszczególnych sum we właściwych rubrykach raportu dziennego.

B. G.

KSIĘGOWOŚĆ MASZYNOWA.

Jak usprawnić codzienną kontrolę sald rachunków osobowych w oddziałach zmechanizowanych?

Oddziały posiadające księgowość maszynową uzgadniają operacje na rachunkach osobowych drogą porównania obrotów wykazanych przez liczniki pionowe maszyn księgujących z obrotami wyprowadzonymi w „zestawieniu obrotów dziennych“ (formularz 10003) lub „pomocniczym zestawieniu obrotów dziennych“ (formularz 10002).

W oddziałach stosujących system przebitki ręcznej, zgodność obrotów wynika ze zgodności sald, obroty z kart kontowych sumuje się tylko w razie bardziej skomplikowanego błędu. Podczas gdy przy systemie przebitki ręcznej codzienna inwentura sald stanowi podstawę do uzgodnienia obrotów poszczególnych kont bilansowych, w księgowości maszynowej jest ona jedynie dodatkową czynnością kontrolną, mającą na celu stwierdzenie zgodności przeniesienia sald na poszcze-

gólnych rachunkach osobowych, czynnych w danym dniu operacyjnym.

Inwentury te, w ich dotychczasowej formie są raczej zbędne. Z chwilą bowiem uzgodnienia obrotów Wn i Ma danego konta bilansowego i stwierdzenia prawidłowości pracy wszystkich liczników maszyny, nie jest konieczna inwentura sald, lecz jedynie dodatkowe stwierdzenie (pierwsza kontrola prawidłowego przeniesienia sald ma miejsce w trakcie kontroli zapisów maszynowych), czy salda na rachunkach czynnych w danym dniu operacyjnym zostały prawidłowo przeniesione.

Prawidłowość pracy maszyny księgującej wykazuje kontrolne zero (saldo sum sald dt i cr z przeniesienia plus saldo obrotów plus suma nowych sald debetowych minus suma nowych sald kredytowych równa się zero), lub też dwie liczby kontrolne (saldo sum sald dt i cr z przeniesienia plus saldo obrotów równa się saldu sum nowych sald dt i cr).

Do dodatkowej kontroli prawidłowego przeniesienia sald na rachunkach czynnych w danym dniu operacyjnym służą metody następujące:

- a) Wykorzystanie sumy sald nowych, wykazanej przez odpowiedni licznik pionowy maszyny księgującej. Sumę globalną danego licznika należy mianowicie *pomniejszyć* o ewentualne *dzienne* t. zw. „międzysalda“*, powstające wskutek kilkakrotnego saldowania — np. doksięgowania, storna, przeniesienia sald na nową stronę arkusza kontowego itp. Do uzyskanej w ten sposób różnicy należy *dodać* zsumowane oddzielne salda rachunków w danym dniu nieczynnych. Uzyskana suma powinna się zgodzić z sumą wykazaną na formularzu 10003. „Międzysalda“ należy notować w trakcie kontroli i odjąć w globalnej sumie po zamknięciu maszyny. Oczywiście „międzysalda“, wyłączone w trakcie księgowania z licznika pionowego, odjęciu nie podlegają. Metoda ta jest bardzo pożyteczna w tych przypadkach, gdy stosunek ilości rachunków czynnych w danym dniu, do ogólnej ilości rachunków danego konta bilansowego, jest wysoki.

*) czyli salda pośrednie pomiędzy saldem z dnia poprzedniego a ostatecznym saldem danego dnia operacyjnego.

- b) Zsumowanie na maszynie, dysponującej minimum 2 licznikami pionowymi, w oparciu o jedynie czynne w danym dniu rachunki sald końcowych z dnia poprzedniego (jeden licznik) i ostatecznych sald końcowych bieżących (drugi licznik).

Różnica uzyskanych tym sposobem dwóch sum powinna się równać różnicy obrotów Wn i Ma.

Do tego rodzaju równoczesnego sumowania na 2 licznikach nadaje się doskonale maszyna „Burroughs-duplex“, którą można za pomocą zwolnienia odpowiedniego klawisza nastawić na automatyczne podłączanie się do pracy na przemian 2 liczników.

Metodę tę zaleca się w tych specjalnie przypadkach gdy stosunek ilości rachunków czynnych w danym dniu, do ogólnej ilości rachunków danego konta bilansowego, jest niski (maximum jednakże 1 : 2).

- c) Zsumowanie na podstawie kart kontowych rachunków czynnych w danym dniu sald, figurujących w kolumnie „nowe saldo“ (oddzielnie dt i cr), które *winny być* przeniesione (wchodzą w rachubę salda z dnia poprzedniego i wszystkie bieżące „międzysalda“, z wyjątkiem oczywiście tych, które są wyłączone z licznika pionowego; *salda ostateczne sumowaniu nie podlegają*) i porównanie uzyskanych sum z sumami wykazanymi przez liczniki maszyn księgujących, grupującymi salda *rzeczywiście* przeniesione (oddzielnie dt i cr).

Metoda ta oddaje specjalnie wielkie usługi w razie niskiego stosunku ilości rachunków czynnych w danym dniu, do ilości ogólnej rachunków danego konta bilansowego.

Korzyści metod opisanych w punktach b. i c. polegają ponadto na tym, że możliwe jest ograniczenie pola błędów, przez odrębne uzgadnianie przeniesienia sald rachunków księgowanych na poszczególnych maszynach, czynnych w zespole księgującym.

W przypadkach kontroli sald jedną z opisanych wyżej metod konieczne są okresowe (np. dekadowe) kontrolne inwentury całkowite.

Przedstawione metody uproszczonej kontroli sald mają zastosowanie w zasadzie tylko w systemie księgowania jednorazowego, w systemach księgowania „strumieniowego“ stosuje się przeważnie codzienne, całkowite kontrolne inwentury sald.

B. G.

B I B L I O G R A F I A

WAŻNIEJSZE POZYCJE Z RADZIECKIEJ LITERATURY EKONOMICZNEJ

A. KSIĄŻKI:

1. Abutkova G. V. — *Ob izučennii kon'junktury sovetsoj torgovli.* (Badanie koniunktury handlu radzieckiego) Moskwa 1949 r. Gostorgizdat str. 72.

Treść: 1) Pojęcie koniunktury. Osobliwości koniunktury w gospodarce radzieckiej. 2) Podstawowe zasady badania koniunktury handlowej. 3) Struktura analizy koniunktury handlu radzieckiego. 4) Podstawowe źródła analizy koniunktury i sporządzanie przeglądu koniunkturalnego. 5) Organizacja pracy przy badaniu koniunktury handlu radzieckiego.

2. Arakelian A. — *Ispol'zovanie osnovnych sredstv promyšlennosti SSSR* (Wykorzystanie środków podstawowych przemysłu ZSRR) Moskwa 1950 r. Gospolitizdat str. 86, 2 nlb.

Treść: 1) Środki podstawowe przedsiębiorstw przemysłowych ZSRR i ich ekonomiczny charakter. 2) Wyższość przemysłu socjalistycznego w wykorzystywaniu środków podstawowych. 3) Drogi lepszego wykorzystania środków podstawowych w przedsiębiorstwach przemysłowych ZSRR. a) Zwiększenie czasu pracy środków podstawowych, b) Ulepszenie wykorzystania środków podstawowych w jednostce czasu, c) Rozrachunek gospodarczy i walka o lepsze wykorzystanie środków podstawowych.

3. Atlas Z. V. — *Inflacija i Valjutnyj krizis w Anglii* (Inflacja i kryzys walutowy w Anglii) Moskwa 1949 r. Gosfinizdat str. 162, 2 nlb.

Treść: 1) Inflacja powojenna w Anglii i wewnętrzna polityka finansowa rządu laburzystowskiego. 2) Powojenny kryzys walutowy i zagraniczna polityka walutowa rządu laburzystowskiego.

4. Avtorskij — kollektiv — *Velikaja sila idei leninizma.* (Ogromna siła idei leninizmu) Moskwa 1950 Gosudarstvennoe Izdatel'stvo Političeskoj Literatury str. 331.

Treść: Międzynarodowe znaczenie leninizmu. Lenin i Stalin o państwowej formie dyktatury proletariatu. W. I. Lenin organizator bolszewickiej partii. Rozwój historycznego ma-

terializmu przez Lenina i Stalina. Genialne dzieło twórczego marksizmu. Lenin i współczesne zagadnienia fizyki. Walka Lenina z „fizycznym“ idealizmem. Praca W. I. Lenina „Materializm i empiro-krytyczne zagadnienia biologii W naszym wieku wszystkie drogi prowadzą do komunizmu.

5. Bebcuk — *Učet kal'kulacija i techničeskaja otčetnost.* (Obrachunek, kalkulacja i sprawozdawczość techniczna) Leningrad, Mašgiz 1949 r. str. 196.

Treść: Rozdział I — Obrachunek—1) Znaczenie, metoda i środki techniczne obrachunku. 2) Obrachunek pracy i zapłaty za pracę. 3) Ewidencja środków podstawowych przedsiębiorstwa. 4) Ewidencja środków materiałowych. 5) Obrachunek wykonanej produkcji i jej realizacji. Rozdział II — Kalkulacja. 6) Kalkulacja przedsiębiorstwa. 7) Kalkulacja kosztu własnego. Rozdział III—Sprawozdawczość techniczna 8) Znaczenie sprawozdawczości technicznej. 9) Treść sprawozdawczości technicznej. Rozdział IV — Analiza pracy oddziału. 10) Znaczenie metody i technika analizy pracy przedsiębiorstwa. 11). Analiza wykonania planu odnośnie ilości produkcji. 12) Analiza wykonania planu odnośnie kosztu własnego produkcji. 13) Analiza stanu finansowego przedsiębiorstwa.

6. Begidżanow M. — *Techničeskoe normirovanie i wnedrenie progressivnych norm* (Techniczne normowanie i wdrażanie progresywnych norm) Moskwa 1950 r. Moskovskij Ra- boćij.

Treść: 1) Wzrost wydajności pracy nakazem socjalistycznej ekonomii. 2) Zadanie technicznego normowania w przemyśle radzieckim. 3) Proces produkcji i jego struktura. 4) Istota normowania technicznego i jego metody. 5) Techniczno-ekonomiczne normy wykorzystania urządzeń i rozchodowania surowca oraz materiałów. 6) Normowanie pracy i jej mobilizująca rola w socjalistycznym współzawodnictwie.

7. Bik I., Waśinskij G., Krasanov S., Nasarov G., Sidelkin I., Sobolevskij L., Suknov M.,

Umnov A. — Buchgalterskij učet w kolchozach. (Rachunkowość w kołchozach). Moskwa 1946 r., Ogiz str. 286.

Treść: 1) Rachunkowość i jej zadania. 2) Struktura środków kołchozu. 3) Bilans i jego części składowe. 4) Rachunkowość i jej części składowe, wykaz obrotów. 5) Plan rachunków i jego budowa. 6) Dokumentacja i sporządzanie dokumentacji. 7) Registratura rachunkowa. 8) Rachunek środków podstawowych w przedsiębiorstwie. 9) Rachunkowość środków podstawowych w przedsiębiorstwie. 10) Rachunek funduszy niepodzielnych i udziałów (wkładów). 11) Rachunek przyrostu pogłowia zwierzęcego. 12) Rachunek ubytku środków podstawowych w przedsiębiorstwie, ubytku trzody. 13) Organizacja rachunku produktów i materiałów w brygadach, na fermach, w magazynach i innych miejscach przechowywania. 14) Rachunkowość produktów i materiałów. 15) Rachunek zapasów ziarna na siew, zapasów żywności i środków spożywczych. 16) Rachunek funduszu zapomogowego i funduszu na potrzeby kulturalne. 17) Preliminarz przychodowo-rozchodowy kołchozu. 18) Rachunek środków pieniężnych i papierów wartościowych. 19) Rachunek rozliczeniowy z instytucjami. 20) Rachunek rozliczeniowy z członkami kołchozów, traktorzystami z mechaniczno-traktorowych stacji (MTS). 21) Obliczanie pracy w brygadach, na fermach i w zarządzie kołchozu. 22) Obliczanie wykonania planu produkcyjnego. 23) Obliczanie nakładów na potrzeby produkcyjne. 24) Obliczanie nakładów w zakładach pomocniczych i wyżywienia zbiorowego. 25) Obliczanie podatków, opłat, opłat ubezpieczeniowych oraz administracyjno-gospodarczych wydatków. 26) Rachunek nakładów na budownictwo i remonty kapitalne. 27) Rachunek dochodów i ich podział w naturze. 28) Rachunek dochodów pieniężnych i ich podział. 29) Roczne sprawozdanie kołchozu.

8. Boćarov G. G. — Normativnyj učet v masinostroenii (učet zatrat proizvodstva) (Rachunek normatywny w przedsiębiorstwach budowy maszyn) (rachunek kosztów produkcji) Moskwa 1949 r. Maśgiz, str. 148, 2 nłb.

Treść: 1) Struktura rachunku normatywnego. 2) Rachunek rozchodu materiałów na produkcję. 3) Rachunek wytwórczości i pracy zarobkowej. 4) Rachunek półfabrykatów, własnej produkcji i produkcji zakończonej. 5) Rachunek wydatków ubocznych. 6) Ogólny rachunek nakładów na produkcję.

9. Dlin A. N. — Techniko — ekonomičeskij analiz mašinostroitel'nogo proizvodstva. (Techniczno-ekonomiczna analiza produkcji budowy maszyn) Moskwa 1949 r. Maśgiz, str. 200, 3 nłb.

Treść: 1) Podstawowe zadania i metody analizy pracy przedsiębiorstw socjalistycznych. 3) Zakres i struktura wypuszczanej produkcji. 4) Ilość produkcji, braki, technologiczna dyscyplina. 4) Wykorzystanie urządzeń i narzędzi produkcji. 4) Wykorzystanie energii, paliwa i materiałów. 6) Kadry robocze, wydajność pracy, zarobki. 7) Koszt własny produkcji i dodatki

10. Ewstigncew G. P. Drozdov B. M. — Organizacija mechanizirovannogo učeta (Organizacja zmechanizowanej rachunkowości) Leningrad, 1949 r. Gosfinizdat, str. 335.

Treść: Zadania i cele nauki zmechanizowanej rachunkowości. Mechanizacja rachunkowości. Mechanizacja rachunkowości i prac obrachunkowych w Rosji. Mechanizacja rachunkowości i prac obrachunkowych w ZSRR. 1) Ogólne zagadnienia mechanizacji rachunkowości i prac obrachunkowych. 2) Historyczny rozwój maszyn do liczenia i ich klasyfikacja. 3) Maszyny liczące. 4) Maszyny sumujące i buchalteryjne. 5) Ogólne wiadomości o maszynach licząco-analitycznych. 6) Perforatory. 7) Aparaty kontrolne. 8) Segregatory. 9) Tabulatory. 10) Automatyczne maszyny perforujące. 11) Projektowanie mechanizacji prac rachunkowych. 12) Mechanizacja rachunkowości w przedsiębiorstwach. 13) Mechanizacja rachunkowości w przedsiębiorstwach handlowych. 14) Mechanizacja rachunkowości w Gosbanku. 15) Organizacja stacji maszynowo-rachunkowych. 16) Organizacja procesu pracy w MSS (w stacjach maszynowo-rachunkowych). 17) Techniczne normowanie i zapłata za pracę operatorów. 18) Planowanie i rozrachunek gospodarczy (chozrasčet) na stacjach maszynowo-rachunkowych. 19) Organizacja technicznej obsługi maszyn księgujących.

11. Frej L. I. Voprosy vnešnej torgovoj politiki inostrannyh gosudarstv (Zagadnienia polityki handlu zagranicznego krajów obcych) Moskwa 1946 r. „Meždunarodnaja Kniga“, st. 402,2 nłb.

Treść: 1) Tworzenie i umocnienie bloków ekonomicznych i rozwój bilateralnego handlu między krajami w okresie 1929 — 1939 r. 2) Bariery handlowe w okresie między pierwszą i drugą wojną światową. 3) Polityka handlu zagranicznego W. Brytanii za okres 1931 — 1939 r. 4) Polityka handlowa Wielkiej Brytanii w okre-

sie wojny. 5) Polityka handlowa St. Zjednoczonych w 1934 — 1939 r. 6) Polityka handlowa St. Zjednoczonych w okresie wojny. 7) Charakterystyka systemu polityki handlowej krajów obcych. 8) Zagadnienia polityki handlu zagranicznego po wojnie. 9) Handel światowy i problemy walutowe. 10) Handel zagraniczny i problemy kredytu długoterminowego. 11) Międzynarodowe umowy handlowe.

12. Ginodman V. A. i Teterina A. A. — *Śčetnye mašiny i proektirovanie mašinizirovannogo učeta* (Maszyny do liczenia i projektowanie zmechanizowanego rachunku) Moskwa 1935 r. „Sojuzorgučet“.

Treść: 1) Maszyny księgujące. 2) Maszyny sumujące. 3) Wydajność poszczególnych maszyn. 3) Dwuzakresowe sumująco-piszące maszyny. 4) Maszyny dziesięcioklawiszowe. 5) Zrównanie wydajności maszyn rachunkowych. 6) Maszyny buchalteryjne. 7) Maszyny rachunkowo-analityczne. 8) Szyfry. 9) Perforatory. 10) Maszyny sortujące. 11) Schemat procesu sortowania. 12) Tabulatory. 13) Konstrukcja maszyn księgujących. 14) Zakończenie.

13. Girovskij V. F. i Novickij M. D. — *Kontrol'nye obmery stroitel'nych rabot* (Kontrolne pomiary robót budowlanych) Moskwa 1949 r. Gosfinizdat, str. 87.

Treść: I. Znaczenie pomiarów kontrolnych. II. Organizacja przeprowadzania pomiarów kontrolnych. 1) Planowanie kontrolnych pomiarów. 2) Zarządzenia przygotowawcze. 3) Skład uczestników kontrolnych pomiarów. 4) Metody przeprowadzania kontrolnych pomiarów. 5) Sporządzanie aktów pomiarów kontrolnych. 6) Zarządzenia odnośnie rezultatów pomiarów kontrolnych. 7) Zarządzenia odnośnie ulepszania kontrolnych pomiarów robót. III. Osobliwości przeprowadzania pomiarów kontrolnych zasadniczych konstrukcyjnych elementów i rezultatów prac budowlanych. 1) Roboty ziemne. 2) Roboty związane z budową nawierzchni drogi żelaznej. 3) Roboty polowe. 4) Konstrukcje kamienne. 5) Betonowe i żelazo-betonowe konstrukcje. 6) Konstrukcje drewniane. 7) Konstrukcje metalowe. 8) Konstrukcje dachów. 9) Prace wykończeniowe, dodatki, wykresy, tabele.

14. Kaminskij Ja. A., Bek-Kazarov P. T., Orlov G. F. — *Material'no-techničeskaja baza sovetskij trgovli*. (Materialno-techniczna podstawa handlu radzieckiego) Moskwa 1948 r., Gostorgizdat, str. 70, 2 nlb.

Treść: I. Urządzenie i planowanie magazynów. Typy magazynów. Pomieszczenia handlowe. Podstawowe elementy urządzenia magazynów. Wewnętrzne planowanie magazynów. Typy miejsc pracy i ich urządzenie. II. Urządzenia chłodnicze. Rodzaje chłodniczych urządzeń magazynów. Chłodnicze urządzenia hali targowej. Chłodnicze urządzenia pomieszczeń pomocniczych. Wybór typu urządzenia chłodniczego. Eksploatacja urządzeń chłodniczych. III. Urządzenia wagowo-pomiarowe. Ogólne zasady urządzeń wag. Wagi stołowe i wagi tarczowe. Wagi towarowe. Odważniki. Miary objętości. Miary długości. IV. Urządzenia kasowe. Podręczne kasowe urządzenia. Aparaty kasowe. Miejsce pracy kasjera. Przygotowanie aparatu kasowego do pracy. Porządek obliczeń z kupującymi. Zamknięcie kasy. Remont aparatów kasowych. V. Maszyny i instrumenty tnące. Noże i maszyny do krajania.

15. Kon'sin F. W. — *Gosudarstvennoe strachovanie v SSSR* (Ubezpieczenie państwowe w ZSRR.) Moskwa 1949 r. Gosfinizdat str. 403.

Treść: Rozdział I — Ogólne zagadnienia ubezpieczenia. 1) Fundusz ubezpieczeniowy. 2) Rodzaje i elementy ubezpieczenia. 3) Finansowa organizacja czynności ubezpieczeniowych. Reasekuracja. 4) Historia ubezpieczenia w krajach kapitalistycznych. 5) Podstawowe etapy rozwoju ubezpieczenia państwowego w ZSRR. 6) Klasyfikacja ubezpieczenia państwowego. 7) Organizacja ubezpieczenia państwowego. w ZSRR. Rozdział II — Taryfy ubezpieczeniowe. 8) Stawki ubezpieczenia majątkowego. 9) Podstawy wyznaczania stawek od ubezpieczenia na życie. Rozdział III — Radzieckie ubezpieczenia majątkowe i osobowe. 10) Ubezpieczenia od ognia i innych klęsk żywiołowych. 11) Ubezpieczenie kultur rolnych. 12) Ubezpieczenie trzody. 13) Dobrowolne ubezpieczenie środków lokomocji i transportu. 14) Przeprowadzanie nieobowiązkowego ubezpieczenia majątkowego. 15) Ubezpieczenie osobowe. Rozdział IV — Zagadnienia analizy i planowania czynności majątkowego i osobowego ubezpieczenia. 16) Podstawy analizy czynności ubezpieczenia państwowego. 17) Niektóre zagadnienia planowania i finansowej podstawy czynności dobrowolnego ubezpieczenia.

16. Kornilov N. — *Chozrasčet i režim ekonomii v sovetskom chozjajstve* (Rozrachunek gospodarczy i system oszczędności w gospodarce

radzieckiej) Moskwa, Moskovskij Raboćij 1949 r. str. 43, 1 nlb.

Treść: Rozrachunek gospodarczy — metoda planowego administrowania socjalistycznymi przedsiębiorstwami. Organizacja środków przedsiębiorstw opartych na rozrachunku gospodarczym. System oszczędności — socjalistyczna metoda gospodarowania.

17. Koroteev V. — Za ekonomiju, protiv ras-točitel'nosti (O oszczędności i przeciw marnotrawstwu) Moskwa 1948 r. „Molodaja Gvardia“ str. 88.

Treść: 1) Znaczenie oszczędności w gospodarce socjalistycznej. 2) Marnotrawstwo. 3) Jak oszczędzają się miliony. 4) Z drobnych oszczędności duże rezultaty. 5) Komsomolska placówka kontrolna. 6) Nauka oszczędności.

18. Kuprijanov A. S. — Padochodnyj nalog s promyslovoj kooperacji i kooperacji inwalidov. (Podatek dochodowy od spółdzielczości przemysłowej i spółdzielni inwalidów) Moskwa 1948 r. Gosfinizdat, str. 73, 2 nlb.

Treść: 1) Ogólne dane. 2) Płatnicy podatku dochodowego. 3) Sposób pobierania i wyznaczania podatku dochodowego. 4) Ulgi w podatku dochodowym. 5) Kontrola instytucji finansowych. 6) Kontrola rachunkowa sprawozdań i bilansów. 7) Metody ekonomicznej analizy sprawozdań. 8) Dodatki. a, b, c.

19. Kurskij A. — Za dosročnoje vypolnenie poslevoennoj pjatiletki (O terminowe wykonanie powojennej pięcioletki) Moskwa 1948 r. Gosplanizdat, str. 78, 2 nlb.

Treść: 1) Plan socjalistyczny i współzawodnictwo mas pracujących. 2) Walka o urzeczywistnienie powojennej pięcioletki. 3) Podwyższenie wydajności pracy. 4) Mechanizacja pracy i wprowadzenie nowoczesnej techniki. 5) Obniżenie kosztu własnego, zwiększenie akumulacji i wzmocnienie rozrachunku gospodarczego. 6) Walka o plan, socjalistyczne zobowiązania i rozpowszechnienie przodującego przykładu.

20. Lenin W. I. — Razvitie kapitalizma w Rossii (Rozwój kapitalizmu w Rosji) Lenin-grad 1947 r. Ogiz str. 582, 2 nlb.

Treść: Część I. — Teoretyczne błędy ekonomistów „narodników“. 1) Ogólny podział pracy. 2) Wzrost zatrudnienia przemysłowego kosztem zatrudnienia rolniczego. 3) Ruina drobnych producentów. 4) Narodnicka teoria o nie-możliwości realizacji nadwartości. 5) Poglądy A. Smita na produkcję i krążenie całego produktu

społecznego w społeczeństwie kapitalistycznym i krytyka tych poglądów przez Marksa. Teoria Marksa o realizacji. 7) Teorie dochodu narodowego. 8) Konieczność rynku zewnętrznego dla kapitalizmu. 9) Resumé części I. Część II — Upadek chłopstwa. 1) Rolniczo-statystyczne dane o Noworosji. 2) Rolniczo-statystyczne dane o gubernii Samarskiej. 3) Rolniczo-statystyczne dane o gubernii Saratowskiej. 4) Rolniczo-statystyczne dane o gubernii Permskiej. Rolniczo-statystyczne dane o gubernii Orłowskiej. 6) Rolniczo-statystyczne dane o gubernii Woroneżkiej. 7) Rolniczo-statystyczne dane o gubernii Niżegorodskiej. 8) Przegląd danych statystycznych dla innych gubernii. 9) Zestawienie powyższych rolniczo-statystycznych danych o upadku włościanstwa. 10) Ogólne dane statystyki rolniczej. 11) Rolniczo-statystyczne dane o budżetach chłopskich. 12) Resume części II. Część III. — Przejście właścicieli ziemskich od gospodarki pańszczyźnianej do gospodarki kapitalistycznej. 1) Ogólne cechy gospodarki pańszczyźnianej. 2) Połączenie systemu gospodarki pańszczyźnianej z kapitalistyczną. 3) Charakterystyka systemu odrobku. 4) Upadek systemu odrobku. 5) Stosunek narodniczeński do systemu odrobku. 6) Historia gospodarki Engel'gardta. 7) Zastosowanie maszyn w gospodarce rolnej. 8) Znaczenie maszyn w gospodarce rolnej. 9) Praca najemna w rolnictwie. 10) Znaczenie pracy najemnej w rolnictwie. Część IV — Wzrost handlowej uprawy roli. 1) Ogólne dane o produkcji rolniczej po reformie w Rosji i widoki handlowej uprawy roli. 2) Rejon handlowej uprawy zbóż. 3) Rejon handlowej hodowli bydła. Ogólne dane o rozwoju gospodarki mlecznej. 4) Ekonomika obszarniczej gospodarki w opisywanym rejonie. 5) Położenie chłopów w brygadach gospodarki mlecznej. 6) Okręg hodowli lnu. 7) Obróbka techniczna produktów rolnych. 8) Ogrodnictwo i sadownictwo; gospodarka podmiejska. 9) Wywody o znaczeniu kapitalizmu. 10) Teorie narodnickie o kapitalizmie w rolnictwie. 11) Poglądy Marksa o drobnym rolnictwie. Część V — Pierwsze stadium kapitalizmu w przemyśle. 1) Przemysł domowy i rzemiosło. 2) Drobni producenci w przemyśle. 3) Wzrost drobnego przemysłu po reformie. Dwie formy tego procesu produkcji i ich znaczenie. 4) Położenie drobnych producentów. 5) Spółdzielczość kapitalistyczna. 6) Kapitał handlowy w drobnym przemyśle. 7) Przemysł i rolnictwo. 8) Zjednoczenie przemysłu z rol-

nictwem. 9) Kilka uwag o ekonomii przedkapitalistycznej w naszej wsi. Część VI — Kapitalistyczna manufaktura i kapitalistyczne chałupnictwo. 1) Powstanie manufaktury i jej charakterystyczne rysy. 2) Kapitalistyczna manufaktura w przemyśle rosyjskim. 3) Technika w manufakturze. Podział pracy. 4) Terytorialny podział pracy i oddzielenie przemysłu od rolnictwa. 5) Ustrój ekonomiczny manufaktury. 6) Handlowy i przemysłowy kapitał w manufakturze. „Kupujący” i „fabrykant”. 7) Kapitalistyczne chałupnictwo jako uzupełnienie manufaktury. 8) Przemysł chałupniczy. Część VII — Rozwój wielkiego przemysłu. 1) Naukowe pojęcie fabryki i znaczenie fabryczno-zakładowej statystyki. 2) Nowa fabryczno-zakładowa statystyka. 3) Historyczno-statystyczne dane o rozwoju wielkiego przemysłu. 4) Rozwój przemysłu hutniczego. 5) Czy zwiększa się ilość sił roboczych w wielkim przemyśle kapitalistycznym. 6) Statystyka silników parowych. 7) Wzrost wielkich fabryk. 8) Rozmieszczenie wielkiego przemysłu. 9) Rozwój przemysłu leśnego i budowlanego. 10) Uzupełnienie fabryki. 11) Zupełny rozdział przemysłu od rolnictwa. 12) Trzy stadia rozwoju kapitalizmu w rosyjskim przemyśle. Część VIII — Organizacja rynku wewnętrznego. 1) Wzrost obrotu towarowego. 2) Wzrost zaludnienia w okręgach przemysłowych. 3) Wzrost zapotrzebowania na siłę najemną. 4) Organizacja rynku wewnętrznego — jeśli chodzi o siłę roboczą. 5) Znaczenie przedmieść. Wewnętrzny czy zewnętrzny rynek? 6) „Misja” kapitalizmu. Dodatki.

21. Levin T. M. — Normirovanie i planirovanie cechovych raschodov (Normowanie i planowanie wydatków oddziałów fabrycznych) Moskwa 1949 r. Mašgiz, str. 239.

Treść: 1) Zadania planowania i normowania wydatków oddziałowych. 2) Normowanie i planowanie zużycia energii elektrycznej, pary i powietrza sprężonego. 3) Normowanie i planowanie zużycia gazu, wody i paliwa dla potrzeb produkcji. 4) Normowanie i planowanie zużycia materiałów pomocniczych. 5) Normowanie i planowanie zużycia narzędzi. 6) Planowanie wydatków na remont bieżący. 7) Planowanie wydatków związanych z płacą zarobkową w oddziałach.

22. Mešalkin S. V. — Finansirovanie kapital'nogo remonta osnovnykh sredstv. (Finansowanie kapitalnego remontu środków trwałych) Moskwa 1948 r. Gosfinizdat str. 58.

Treść: 1) Planowanie kapitalnego remontu i jego finansowania. 2) Źródła powstawania środków na kapitalny remont. 3) Akumulacja w banku środków na kapitalny remont. 4) Kredytowanie przez bank remontu kapitalnego. 5) Organizacja finansowania remontu kapitalnego przedsiębiorstw jednostek państwowych. 6) Osobliwości finansowania remontu kapitalnego w poszczególnych dziedzinach. 7) Organizacja finansowania remontu i budownictwa w spółdzielniach produkcyjnych. 8) Formy i metody kontroli bankowej przy finansowaniu remontu kapitalnego. 9) Rachunkowość i sprawozdawczość w dziedzinie remontu kapitalnego. Dodatki.

23. Nedelin S. — Soציאליסטישקע סעל'שקע חוזה'סטו i ego rol v rozvitii narodnogo choz'ajstva SSSR (Socjalistyczna gospodarka rolna i jej znaczenie w rozwoju gospodarki narodowej ZSRR) Moskwa, Moskovskij Raboćij 1949 r. str. 54.

Treść: Zwycięstwo leninowsko-stalinowskiej polityki kolektywizacji gospodarki rolnej. Socjalistyczna gospodarka rolna w systemie gospodarki narodowej ZSRR. Nasza gospodarka rolna najbardziej nowoczesna i najbardziej zmechanizowana w świecie. Rozwój gospodarki rolnej w okresie powojennym w rezultacie uchwały plenum lutowego CK WKP (b). Kołchozy i sowchozy na drodze do dalszego rozkwitu. Zwycięstwo miczurinowskiej teorii w dziedzinie biologii. Plan stalinowski — przeobrażenie przyrody. Trzyletni plan rozwoju kołchoźniczego, sowchoźniczego inwentarza hodowlanego.

24. Orlov V. N. Čudov A. S. — Kal'kul'jacija i analiz sebestoimosti železnodorożnykh perevozok (Kalkulacja i analiza kosztów własnych transportu kolejowego) Moskwa 1949 r. Transžeadorizdat str. 277.

Treść: 1) Narodowo-gospodarcze znaczenie kosztów własnych produkcji w gospodarce socjalistycznej. 2) Ogólne podstawy rachunku kosztów własnych produkcji. 3) Planowanie wydatków eksploatacyjnych w kolejnictwie. 4) Wydatki eksploatacyjne kolei z rozbiciem na poszczególne działy. 5) Kalkulacja kosztów własnych przewozów kolejowych. 6) Metody analizy kosztów własnych przewozów kolejowych. 7) Metoda analizy kosztów własnych przewozów kolejowych na podstawie pośredniego rachunku wydatków eksploatacyjnych. 8) Metody analizy kosztów własnych prze-

wozu oparte na stawkach wydatków. 9) Metoda zwiększonych stawek rozchodowych. 10) Kalkulacja kosztów własnych przewozu pasażerów w wagonach różnego rodzaju i poszczególnych ładunków. 11) Koszt własny przewozu kolejną w poszczególnych kierunkach i placówkach. 12) Zmiana kosztów własnych przewozu przy pomocy zwiększenia przepustowości i podniesienia wydajności linii kolejowych. 13) Analiza wykonania planu w przewozie.

25. Partija bol'sevikov v bor'be za kollektivizaciju sel'skogo chozjajstva (1930 — 1934 r.) (Partia bolszewicka w walce o kolektywizację gospodarki wiejskiej) Moskva 1950 r. Moskovskij Raboćij str. 133, 2 nlb.

Treść: Lenin i Stalin o kolektywizacji. Towarzysz Stalin o roli nowej techniki w socjalizacji przemysłu. O pracy towarzysza Stalina. „O odchyleniu prawicowym w WKP (b)”. Siedemnasty zjazd WKP (b). Bolszewicy moskiewscy w walce o socjalistyczną rekonstrukcję gospodarki narodowej. Dodatki — Dwie formy własności socjalistycznej w ZSRR. O wynikach wykonania pierwszej pięcioletki stalinowskiej. Pierwszy ogólnozwiązkowy zjazd kołchoźników przodowników (udarników).

26. Petrov A. I. — Narodnyj dochod SSSR (Dochód narodowy ZSRR) Moskva 1949 r. Izdatel'stvo „Pravda” str. 30, 2 nlb.

Treść: Stenogram wykładu wygłoszonego w Centralnym Lektoracie Towarzystwa Naukowego w Moskwie.

27. Postanovlenie Soveta Ministrov SSSR i CK WKP (b) 1) O novom sniženii gosudarstvennyh rozničnyh cen na prodovol'stvennye i promyslennye tovary (Uchwała Rady Ministrów ZSRR i CK WKP (b) o nowej obniżce cen detalicznych na artykuły żywnościowe i przemysłowe).

2) O perevode kursa rublja na zolotuju bazu i o povyšennii kursa rublja v otnošenii inostrannyh valjut (O zmianę kursu rubla na podstawę złota i o podwyższeniu kursu rubla w stosunku do walut zagranicznych) Moskva 1950 r. Gospolitizdat str. 16.

28. Romanyčev S. D. — Vnedrenie mehanizacii na piščevykh predprijatijach za sčet bankovskich ssud (Wprowadzenie mechanizacji w przedsiębiorstwach spożywczych na rachunek kredytów bankowych) Moskva 1948 r. Piščepromizdat, str. 75.

Treść: 1) Zadania przemysłu powojennego w powojennej pięcioletce. 2) Przykład wy-

korzystania kredytów bankowych w 1947 roku 3) Podstawowe drogi mechanizacji. 4) Sposób otrzymywania kredytów bankowych. Dodatek. 1) Okólniki i rozporządzenia odnośnie zagadnień kredytów. Dodatek. 2) Przykłady uzasadnienia i form prawnych kredytów bankowych.

29. Slovar — spravočnik po social'no ekonomičeskoj statistike (Słownik-podręcznik socjalno-ekonomicznej statystyki) Moskva 1948 r. Gosplanizdat, str. 484.

Treść: 1) Część ogólna. 2) Statystyka przemysłowa. 3) Statystyka materiałowego zaopatrzenia. 4) Statystyka rolna. 5) Statystyka transportu. 6) Statystyka służby łączności. 7) Statystyka handlu. 8) Statystyka komunalnej i miejskiej gospodarki mieszkaniowej. 9) Statystyka budownictwa kapitalnego. 10) Statystyka pracy. 11) Statystyka finansów. 12) Statystyka ludności (demograficzna i administracyjna) 13) Statystyka ochrony zdrowia. 14) Statystyka kultury.

30. Sostavleno avtorskim kollektivom-Učet i operativnaja tehnika w bankach dolgosročnyh vloženij (Rachunek i technika czynności w bankach wkładów długoterminowych) Moskva 1949 r. Gosfinizdat str. 230.

Treść: 1) Czynności banków specjalnych (specbanków) i sporządzanie ich bilansów. 2) Struktura rachunków i technika czynności. 3) Operacje rozliczeniowe. 4) Akumulacja i rachunek środków w bankach specjalnych. 5) Operacje związane z bezzwrotnym finansowaniem nakładów kapitalnych. 6) Operacje związane z kredytowaniem długoterminowym. 7) Operacje związane z krótkoterminowym kredytowaniem. 8) Rozrachunki specbanków z Gosbankiem. 9) Wzajemne rozrachunki, dochody i wydatki, różne rachunki. 10) Sprawozdawczość bankowa. 11) Rewizja dokumentalna.

31. Sovetskoe socialističeskoe obščestvo (Radzieckie socjalistyczne społeczeństwo) Leningrad 1950 r. Gospolitizdat str. 86.

Treść: 1) Socjalizm i kapitalizm. 2) Socjalistyczna własność. 3) Socjalistyczna gospodarka planowa. 4) Praca w społeczeństwie socjalistycznym. 5) Moralno-polityczna jedność społeczeństwa radzieckiego. 6) Radziecki patriotyzm. 6) Krótka dokumentacja.

32. Šarc Z. A. — Finansirovanie i finansovoe planirovanie proizvodstva kinokartin (Finansowanie i planowanie finansowe przemysłu

filmowego) Moskwa 1949 r. Goskinizdat, str. 154.

Treść: 1) Część ogólna. 2) Finansowanie. 3) Wartość przemysłu filmowego i realizacja produkcji głównych instytucji filmowych. 4) Dynamika przemysłu. 5) Plan kredytowy. 6) Środki obrotowe. 7) Inwestycje kapitałowe. 8) Zadania kulturalne. 9) Dane bilansowe. 10) Bilans dochodów i wydatków. 11) Kontrola finansowa. Dodatki.

33. Savrin V. A. — Mestnye bjużety SSSR (Budżety lokalne ZSRR) Moskwa. Gosfinizdat 1946 r. str. 211, 2 nlb.

Treść: 1) System budżetowy Związku Radzieckiego. 2) Rozdział dochodów i wydatków pomiędzy członami systemu budżetowego. 3) Wpływy budżetowe. 4) Preliminarzowy sposób finansowania. 5) Wydatki na szkolnictwo. 7) Wydatki na ubezpieczenie społeczne. 8) Wydatki na administrację. 9) Stosunki budżetu z organizacjami gospodarczymi. 10) Finansowanie i płatności przemysłu. 11) Finansowanie i płatności handlu. 12) Finansowanie i płatności komunalno-mieszkaniowej gospodarki. 13) Finansowanie pozostałych gałęzi gospodarki lokalnej. 14) Dochody budżetów lokalnych. 15) Sporządzanie budżetów lokalnych. 16) Wykonanie budżetów lokalnych. 17) Kontrola budżetu.

34. Voroncova L. J., Kurek A. I., Protopopov S. N., Jacunskij M. K. — Buchgalterskij učet w podrjadnych stroitel'nych organizacijach (Rachunkowość w zleceńowych przedsiębiorstwach budowlanych) Moskwa 1949 r. Strojizdat, str. 223.

Treść: 1) Rachunek pracy i płacy. 2) Rachunek materiałów. 3) Rachunek małowartościowych i zużytych w budowie narzędzi i inwentarza. 4) Rachunek środków podstawowych i eksploatacji maszyn oraz urządzeń mechanicznych. 5) Rachunek nakładów. 6) Rachunek podręcznych, pomocniczych przedsiębiorstw i gospodarki usługowej. 7) Rachunek robót budowlanych i montażowych. 8) Rachunek rozliczeń z dostawcami i poddostawcami. 9) Rachunek rozliczeń z innymi dłużnikami i wierzycielami. 10) Rachunek środków pieniężnych. 11) Rachunek funduszy rezerwowych, ogólnego finansowania i realizacji. 12) Rachunek własnych nakładów kapitałowych (inwestycji kapitałowych).

35. Vožaki socialističeskogo sorevnovanija (Przywódcy socjalistycznego współzawodnictwa) Moskwa 1949 r. Profizdat str. 77, 2 nlb.

Treść: O dalszy rozwój pracy związkowej Socjalistyczne współzawodnictwo w grupie związkowej. Nasz kolektyw. Grupa związków zawodowego przyjmuje socjalistyczne zobowiązania. Współzawodnictwo dopomaga nam do pójścia naprzód. Jakość, jakość i jeszcze raz jakość. Na porządku dziennym — zagadnienia oszczędności. Pomoc koleżeńska w pracy. Dni pracy. Osobisty przykład organizatorów grupy związkowej. Droga stachanowca. Rada i pomoc. Świat marksistowsko-leninowskiej nauki. W pracy i w życiu. Jak u nas organizowano współzawodnictwo. Stachanowska szkoła jakości. Pogląd społeczny. Wydajnie pracować, kulturalnie odpoczywać. Wszyscy pracujący — członkami związku zawodowego. Przykłady z życia. W nagrodę dzielnego zjazdu związków zawodowych. O progresywne normy. Moi aktywni pomocnicy.

36. Zał'cman L. M., Babickij B. M., Brozgne' M. M., Vesnik M. J. — Organizacija socjalističeskich sel'skochozjajstvennych predprijatij (Organizacja socjalistycznych przedsiębiorstw rolnych) Moskwa 1947 r. Ogiz — Sel'chozgis. str. 845.

Treść: Specyficzne cechy organizacyjne socjalistycznych przedsiębiorstw rolnych. Stan nauki o organizacji socjalistycznych przedsiębiorstw rolnych i jej miejsce wśród innych nauk. 1) Formy socjalistycznych przedsiębiorstw rolnych. 2) Zasady planowania socjalistycznej gospodarki wiejskiej. 3) Rozmieszczenie i specjalizacja socjalistycznej produkcji wiejskiej. 4) Rozmiary socjalistycznych przedsiębiorstw rolnych. 5) Środki podstawowe produkcji w sowchozach i kołchozach (MTS). 6) Organizacja pracy w sowchozach, kołchozach i MTS. 7) Organizacja gałęzi budowlanych w sowchozach i kołchozach. 8) Organizacja bazy żywienia w sowchozach i kołchozach. 9) Organizacja procesów produkcyjnych w działach hodowli. 10) Organizacja działów rolnych. 11) Organizacja procesów produkcyjnych w rolnictwie. 12) Wypełnienie zobowiązań wobec państwa. Podział dochodów w kołchozach. 13) Organizacja gospodarki finansowej. 14) Analiza działalności gospodarczej socjalistycznych przedsiębiorstw rolnych. 15) Administracja w sowchozach i kołchozach i MTS. 16) Metoda sporządzania ogólnego rocznego planu w socjalistycznych przedsiębiorstwach rolnych. 17) Projekt organizacyjno-gospodarczej struktury w socjalistycznych przedsiębiorstwach rolnych i metoda jego opracowania.

37. Zakon o piatiletnem plane vosstanovlenija i razvitja narodnogo chozjajstva SSSR na 1946 — 1950 gg. (Ustawa o planie pięcioletnim odbudowy i rozwoju gospodarki narodowej ZSRR w latach 1946 — 1950) Leningrad, 1946 r. Ogiz-Gospolitizdat, str. 94, 2 nlb.

Treść: I — Podstawowe zadania planu odbudowy i rozwoju gospodarki narodowej ZSRR. II — Plan zwiększenia produkcji i kapitalnego budownictwa. III — Plan podwyższenia materialnego i kulturalnego poziomu życiowego narodu. IV — Plan odbudowy i rozwoju gospodarki narodowej republik związkowych.

38. Zverev A. G. — O gosudarstvennom bju-dżete SSSR na 1949 god i ob ispolnenii gosudarstvennogo bju-dżeta SSSR za 1947 god. (O budżecie państwowym ZSRR na 1949 r. i o wykonaniu budżetu na rok 1947) Moskwa 1949 r. Gospolitizdat str. 50, 2 nlb.

Treść: I — Bilans realizacji budżetu za rok 1947 i tymczasowe dane o realizacji państwowego budżetu ZSRR za rok 1948. II — O budżecie państwowym Związku Radzieckiego na 1949 r. III — Podniesienie jakości pracy gospodarczej i finansowej. Zamknięcie posiedzenia Rady Związkowej w dniu 14 marca 1949 r. Ustawa o budżecie Związku Socjalistycznego Republik Radzieckich na rok 1949.

39. Żebak M. Ch. Osnovy normativnogo metoda kal'kuljacii (Zasady normatywnej metody kalkulacji) Moskwa 1948 r. Maśgiz str. 195.

Treść: 1) Zasady metody normatywnej. 2) Kalkulacja normatywnego kosztu własnego. 3) Rozchód materiałów. 4) Wydatki na zapłatę pracy produkcyjnej. 5) Podział wydatków (nakładów). 6) Kalkulacja kosztów własnych. 7) Wpływ metody normatywnej na analizę kosztów własnych.

B) ARTYKUŁY

1. Alekseev A. — Ukreplenie deneznoj sistemy SSSR i valjutnyj chaos v kapitalističeskich stranach (Wzmocnienie systemu pieniężnego ZSRR i chaos walutowy w krajach kapitalistycznych) Bol'sevik Nr 5, 1950 r. str. 11.

2. Altajskij N. — Operativnoe planirovanie v traktornych brigadach (Planowanie czynności w brygadach traktorzystów) Socjalističeskoe Sel'skoe Chozjajstvo Nr 2, 1950 r. str. 8.

3. Babkov I. — Voprosy realizacii izlišnich zapasov materialov i oborudovanija. (Zagadnienia spieniężenia zbywających zapasów materiałów i urządzeń) Den'gi i Kredit Nr 11, 1949 r. str. 4.

4. Berri L. — Puti ulutšenija ispol'zovanija oborudovanija v trudoemkich otrasljach promyšlennosti (Drogi ulepszenia wykorzystania urządzeń w gałęziach przemysłu, wymagających dużego nakładu pracy) Voprosy Ekonomiki Nr 2, 1950 r. str. 12.

5. Blažko G. i Obuchovskij V. — V bor'be za vysokuju kul'turu kolchoznavo zemledelija (W walce o wysoką kulturę gospodarki rolnej kolchozów) Socjalističeskoe Sel'skoe Chozjajstvo Nr 2, 1950 r. str. 10.

6. Boldyrev B. — Kredit i banki v preobrazovanii ekonomiki stran narodnoj demokratii (Rola kredytu i banków w przekształceniu ekonomiki państw demokracji ludowej) Den'gi i Kredit Nr 11, 1949 r. str. 6.

7. Bregol' E. — Velikij russkij revolucjoner demokrat N. G. Černyševskij o den'gach i kredite (Wielki rosyjski rewolucjonista demokrata N. G. Czernyszewskij o pieniądzach i kredycie) Den'gi i Kredit Nr 11, 1949 r. str. 8.

8. Demidov S. K novym uspecham v bor'be za vysokuju kul'turu socjalističeskogo sel'skogo chozjajstva (O nowe osiągnięcia w walce o wysoką kulturę socjalistycznej gospodarki wiejskiej) Socjalističeskoe Sel'skoe Chozjajstvo Nr 3, 1950 r. str. 11.

9. D'jačenko V. — Funkcij i naznačenie so-vetskich finansov (Funkcje i rola radzieckich finansów) Voprosy Ekonomiki Nr 3, 1950 r. str. 16.

10. Dudinskij I. — Ekonomičeskoe sotrudničestvo SSSR i stran narodnoj demokratii (Ekonomiczna współpraca ZSRR i krajów demokracji ludowej) Bol'sevik Nr 6, 1950 r. str. 11.

11. Fomičev V. — Pomošč banka v realizacii izlišnich materialov (Pomoc banku w zbywaniu zbędnych materiałów) Den'gi i Kredit Nr 10, 1949 r. str. 2.

12. Gaponenko G. — Organizacija i oplata truda v kolchozach (Organizacja i zapłata za pracę w kolchozach) Planovoe Chozjajstvo Nr 5, 1949 r. str. 15.

13. Gurvič M. A. — K voprosu o bju-dżetnych pravach sojuzných republik (Z zagadnienia praw budżetowych republik związkowych) Sovetskoe Gosudarstvo i Pravo Nr 1, 1950 r. str. 9.

14. Ikonnikov V. — Preimuščestva denezno-kreditnoj sistemy SSSR (Zalety pieniężno-kredytowego systemu ZSRR) Den'gi i Kredit Nr 11, str. 8.

15. **Kristalinskij S.** — Uskorit oboračivaemost sredstv v odnorodnich rasčetach (Przyspieszyć rotację środków na rachunkach jednorodnych) Den'gi i Kredit Nr 10. 1949 r. str. 2.
16. **Kronrod Ja.** — Nacjonal'nyj dochod SSSR (Dochód narodowy ZSRR) Bol'shevik Nr 8. 1950 r. str. 13.
17. **Kopylov I.** — Puti razvitija beznaličnych vzaimnych raščetov. (Drogi rozwoju wzajemnych bezgotówkowych rozrachunków) Den'gi i Kredit Nr 11. str. 4.
18. **Kozlov G.** — Ukreplenie sovetskogo rublja (Wzmocnienie rubla radzieckiego) Voprosy Ekonomiki Nr 3. 1950 r. str. 14.
19. **Makarov F.** — Čto tormozit uskorenie oboračivaemosti sredstv (Co hamuje przyspieszenie rotacji środków obrotowych) Den'gi i Kredit Nr 10. 1949 r. str. 1.
20. **Manević E.** — Dve sistemy — dva itoga poslevoennogo ekonomičeskogo razvitija (Dwa systemy — dwa wyniki powojennego rozwoju ekonomicznego) Voprosy Ekonomiki Nr 2. 1950 r. str. 17.
21. **Margolin N.** — Nekotorye voprosy balanso deneznyh dochodov i raschodov naselenija (Niektóre zagadnienia bilansu dochodów i wydatków ludności) Planovoe Chozjajstvo Nr 4. 1949 r. str. 13.
22. **Maslov N.** — Lenin i Stalin vchodnoviteli i organizatory socialističeskogo sorevnovanija v promyšlennosti (Lenin i Stalin twórcy i organizatorzy socjalistycznego współzawodnictwa w przemyśle) Voprosy Ekonomiki Nr 1. 1950 r. str. 10.
23. **Melamud Z. i Občinnikov N.** — Beznaličnye raščety uskorjajut oboračivaemost sredstv (Bezgotówkowe rozrachunki przyspieszają obrotowość środków) Den'gi i Kredit Nr 10. 1949 r. str. 2.
24. **Minkov, V.** — Realizacija izlišnich tovaro-material'nych cennostey i zadači Gosbanka. (Oddawanie zbywających towarowo-materialowych wartości i zadania Gosbanku). Den'gi i Kredit Nr 10. 1949 r. str. 7.
25. **Michalevskij F.** — Zoloto kak mirovye den'gi i valjutnyj diktat UŠA (Złoto jako pieniądz świata i walutowy dyktat St. Zj. A. Płn. Bol'shevik Nr 4. 1950 r. str. 8.
26. **Ob'edkov G.** — Obrazec stalinskogo rukovodstva kolchoznym stroitel'stvom (Wzór stalinowskiego kierownictwa budownictwem kolchoźniczym) Bol'shevik Nr 4. 1950 r. str. 13.
27. **Ostrovitjanov K. V.** — O zadačach naučno-issledovatel'skoj raboty v oblasti ekonomiki (O zadaniach naukowo-badawczej pracy w dziedzinie ekonomii) Izvestija Akademii Nauk SSSR Nr 1. 1950 r. str. 13.
28. **Pašerstnik A. E.** — Pravnoe regulirovanie truda v stranach narodnoj demokratii (Prawne regulowanie pracy w krajach demokracji ludowej) Sovetskoe Gosudarstvo i Pravo Nr 2. 1950 r. str. 13.
29. **Perepečko N.** — O naturoplate rabot MTS (O zapłacie w naturze za pracę w MTS) Socialističeskoe Sel'skoe Chozjajstvo Nr 3. 1950 str. 7.
30. **Petrov A.** — Šire primenjat beznaličnye raščety. (Szerzej stosować bezgotówkowe rozrachunki) Den'gi i Kredit Nr 10. 1949 r. str. 1.
31. **Pliss D.** — Deneznye dochody i organizacija chozjajstva kolchozov (Pieniężne dochody i organizacja gospodarki w kolchozach). Socialističeskoe Sel'skoe Chozjajstvo Nr 3. 1950 r. str. 3.
32. **Predtečenskij A.** — Izmenit porjadok poğašenija ssud kolchozami (Zmienić system spłacania pożyczek przez kolchozy) Den'gi i Kredit Nr 10. 1949 str. 1.
33. **Šapošnikov K.** — Novye čerty socialističeskogo sorevnovanija v MTS (Nowe cechy socjalistycznego współzawodnictwa w MTS) Socialističeskoe Sel'skoe Chozjajstvo Nr 2.
34. **Terjaev A.** — Stalin i socialističeskoe sorevnovanie v kolchozach (Stalin i socjalistyczne współzawodnictwo w kolchozach) Voprosy Ekonomiki Nr 1. 1950 r. str. 12.
35. **Usoskin M.** — Prepodavanje bankovskich disciplin na uroven novych zadač (Przystosowanie sankcji bankowych do poziomu nowych zadań) Den'gi i Kredit Nr 10. 1949 r. str. 6.
36. **Venzer V.** — Kolchoznoe proizvodstvo na novom moščnom pod'eme (Produkcja kolchozów na drodze nowego wspaniałego rozwoju) Socialističeskoe Sel'skoe Chozjajstvo Nr 2. 1950 r. str. 9.
37. **Vasjutin V.** — Stalin—teoretyk i organizator socialističeskogo razmeščenija proizvoditel'nych sil (Stalin teoretyk i organizator socjalistycznego rozmieszczenia sił produkcyjnych) Voprosy Ekonomiki Nr 2. 1950 r. str. 13.
38. **Zakladnoj V.** — O raspredelenii naturalnych i deneznyh avansov v kolchozach (O podziale nagród pieniężnych i w naturze w kolchozach) Socialističeskoe Sel'skoe Chozjajstvo Nr 2. 1950 r. str. 5.

39. Zverev A. — Rezervy sniženija sebe-toimosti promyšlennoj produkcii (Rezerwy obniżenia kosztu własnego w produkcji przemysłowej) Planovoe Chozjajstvo Nr 1. 1950 r. str. 14.

C. ARTYKUŁY REDAKCYJNE

1. Mośnyj pod'em narodnogo chozjajstva SSSR (Potężny rozwój gospodarki narodowej ZSRR) Planovoe Chozjajstvo Nr 1. 1950 str. 14.

2. Osnovnyj zakon kolchoznoj żizni (Ustawa zasadnicza o życiu w kolchozie) Socialističeskoe Sel'skoe Chozjajstvo Nr 3. 1950 r. str. 7.

3. Pod'em socialističeskoj ekonomiki i rol' gosudarstvennogo banka (Rozwój ekonomiki socjalistycznej i rola Banku Państwa) Den'gi i Kredit Nr 11. 1949 str. 8.

4. Pod'em material'nogo blagosostojanija i kultury sovetskogo naroda (Rozwój material-

nego dobrobytu i kultury radzieckiego narodu) Voprosy Ekonomiki Nr 3. 1950 r. str. 17.

5. Polnost'ju ispolzovat rezervy osnovnych fondov (W całości wykorzystać rezerwy funduszków zakładowych) Voprosy Ekonomiki Nr 1. 1950 r. str. 17.

6. Šire razvertyvat' bolševitskiju kritiku i samokritiku (Szerzej rozwijać bolszewicką krytykę i samokrytykę) Bol'sevik Nr 3. 1950 r. str. 7.

7. Vsemerno ulutsit rukovodstvo socialističeskim sorevnovaniem v promyšlennosti (Ogólnie polepszyć kierownictwo socjalistycznym współzawodnictwem w przemyśle) Bol'sevik Nr 9. 1950 r. str. 8.

8. Za novyj mośnyj pod'em socialističesko-go sel'skogo chozjajstva (O nowy silny rozwój socjalistycznej gospodarki rolnej) Bol'sevik Nr 6. 1950. str. 8.

Wydawca: Narodowy Bank Polski

Redaguje Kolegium.

Redakcja i Administracja: Narodowy Bank Polski, Wydział Ekonomiczny, Warszawa, Złota 1.

Państwowe Katowickie Zakłady Graficzne Oddział 18 w Częstochowie. Zamówienie Nr 1768. 4. 8. 1950 r.

Nakład 3000 egz. Papier druk. mat. 61 × 86 — 70 gr Kl. VII. Druk ukończono 25. 9. 1950 r. L. - 1-10019.